

FINANSMINISTERIET

Ekonomisk översikt

Hösten 2015

Finansministeriets publikationer – 32b/2015

Ekonomiska utsikter

FINANSMINISTERIET

Ekonomisk översikt

Hösten 2015

Finansministeriets publikationer – 32b/2015

FINANSMINISTERIET

PB 28 (Snellmansgatan 1 A) 00023 STATSRÅDET

Telefon 0295 16001 (växeln)

Internet: www.finansministeriet.fi

Ombrytning: Statsrådets förvaltningsenhet/Anitta Türkkan

Helsingfors 2015

Presentationsblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, september 2015	
Författare	Finansministeriets ekonomiska avdelning	
Publikationens titel	Ekonomisk översikt, hösten 2015	
Publikationens andra versioner	Publikationens språkversioner: finska: Taloudellinen katsaus, syksy 2015 (32a/2015) engelska: Economic Survey, Autumn 2015 (32c/2015)	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriets publikationer 32b/2015	
Beställningar/distribution	Publikationen finns i PDF-format på www.vm.fi/svenska .	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Helsingfors 2015	
ISBN 978-952-251-711-1 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sidor 94	Språk Svenska

Sammandrag

Finlands ekonomiska läge är allvarligt. BNP tillväxt är nära nolla. Arbetslösheten växer och arbetslöshetsperioderna blir längre. Även efter recessionen blir tillväxten svag. Den allra senaste tiden har det åter kommit oroväckande nyheter om den internationella ekonomins utveckling. Kinas utsikter för ekonomisk tillväxt har försämrats ytterligare och Rysslands ekonomi fortsätter att krympa. Den snabbaste tillväxtfasen i ekonomierna stadda i utveckling är också förbi under prognosperioden. Å andra sidan har ekonomierna utvecklats gynnsamt i många partnerländer som är viktiga för Finland. Förenta staternas ekonomi förutspås växa i en takt av nästan 3 % under ett par år framöver och i Storbritannien förekommer tillväxt på bred basis. Även i euroområdet har en försiktig ekonomisk tillväxt kommit i gång.

År 2015 förväntas Finlands BNP växa med 0,2 %. I prognosen antas konjunkturerna förbättras mycket försiktigt under det sista halvåret 2015. Exporten av varor och tjänster ökar med 0,9 % medan importen minskar endast med 0,2 %. Nettoexportens kontribution är alltså klart positiv. Av efterfrågeposterna är den privata konsumtionen den enda som ökar i år med 1 %. De privata investeringarna minskar för fjärde året i följd och i år krymper de med 2 %. Antalet sysselsatta beräknas vara 0,7 % färre än föregående år och arbetslöshetsgradens årsmedeltal förutspås bli 9,6 %. Det är särskilt oroväckande att långtidsarbetslösheten och den strukturella arbetslösheten stiger i snabb takt. Inkomstnivån stiger långsamt under prognosperioden. I år stiger inkomstnivåindex med 1,1 % och de följande två åren förutspås inkomstnivån stiga med 1,2 %.

Tillväxten förutspås bli 1,3 % 2016. Bakom tillväxten ligger i mycket hög grad investeringarnas gynnsamma utveckling. Nettoexportens inverkan på den ekonomiska tillväxten vrider sig negativ. Trots att exporten stegvis ökar så växer importen mera än exporten eftersom den inhemska efterfrågan återhämtar sig. Den privata konsumtionen ökar något långsammare än i år till följd av att realinkomsterna utvecklas anspråkslöst. Arbetslöshetsgraden förutspås bli 9,4 %. Konsumentpriserna börjar stiga snabbare, men prisökningen förblir återhållsam, cirka 1 %.

År 2017 förutspås den ekonomiska tillväxten bli 1,4 %. Bakom den ekonomiska tillväxten ligger den inhemska efterfrågan, eftersom nettoexportens inverkan fortfarande är negativ. Under prognoshorisonten växer Finlands ekonomi något snabbare än den potentiella produktionen, så det negativa produktionsgapet krymper.

De offentliga finanserna fortsätter att uppvisa underskott till slutet av årtiondet, även om det krymper av omfattande anpassningsåtgärder. Den offentliga skulden överskrider i år gränsen 60 % och skuldförhållandet vänder inte de närmaste åren även om skuldförhållandet börjar växa långsammare.

Förord

Ekonomisk översikt från hösten 2015 är ett särtryck av bilagan till regeringens budgetproposition för 2016. I översikten presenteras prognosen om den ekonomiska utvecklingen under 2015–2017. Vid sidan av den ekonomiska prognosen på kort sikt ingår också en bedömning av den ekonomiska utvecklingen på medellång sikt fram till 2019.

Prognosen och den uppskattade utvecklingen i översikten har utarbetats av ekonomiska avdelningen på ett oberoende sätt och utifrån lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen och om tillämpning av fördraget samt om kraven på de fleråriga ramarna för de offentliga finanserna (869/2012).

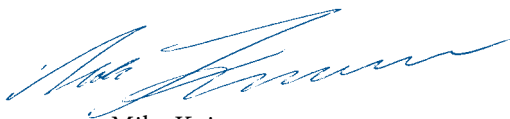
Granskningen i översikten bygger på de preliminära uppgifterna om nationalräkenskaperna för 2014 som Statistikcentralen gett ut i juli 2015 samt annan offentlig statistik som stått till buds före den 7 september 2015. I konjunkturprognosen och prognosen på medellång sikt har även beaktats regeringens budgetproposition för 2016.

Helsingfors, september 2015

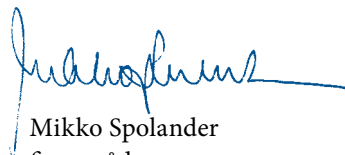
Finansministeriets ekonomiska avdelning

Markus Sovala
avdelningschef, överdirektör

Mika Kuusmanen
finansråd,
konjunktureenheten

Mikko Spolander
finansråd,
stabilitetsenheten
(offentlig ekonomi)

Källa för informationen om den faktiska utvecklingen: Statistikcentralen, om inget annat nämns

SYMBOLERNA SOM ANVÄNTS I TABELLERNA

-	Ingenting att informera om
0	Storheten mindre än hälften av enheten som använts
.	Ingen information har erhållits
**	Prognos
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Internationella Valutafonden
SHM	Social- och hälsovårdsministeriet
FM	Finansministeriet

Varje siffra i tabellen har avrundats skilt.

Innehåll

Sammandrag	11
1 Ekonomiska utsikter	23
1.1 Den internationella ekonomin	23
1.1.1 Världshandeln förblir anspråkslös	24
1.1.2 Inflationen förblir mycket återhållsam	25
1.1.3 Riskerna fortfarande koncentrerade till den negativa sidan	26
1.2 Utrikeshandeln	31
1.3 Den inhemska efterfrågan	34
1.3.1 Den privata konsumtionen	34
1.3.2 Den offentliga konsumtionen	37
1.3.3 De privata investeringarna	39
1.3.4 De offentliga investeringarna	45
1.4 Den inhemska produktionen	45
1.4.1 Totalproduktionen	45
1.4.2 Förädlingen	48
1.4.3 Tjänsterna	50
1.5 Arbetskraften	52
1.6 Inkomsterna, kostnaderna och priserna	54
1.6.1 Nationalinkomsten	54
1.6.2 Lönerna	56
1.6.3 Konsumentpriserna	56
2 Den ekonomiska politiken och den offentliga ekonomin	59
2.1 Den offentliga sektorn totalt	59
2.1.1 Bedömningarna av finanspolitikens verkningar	65
2.1.2 Den offentliga sektorns skuld	66

2.2	Statsfinanserna.....	68
2.2.1	Utgifterna inom statsfinanserna.....	70
2.2.2	Inkomsterna inom statsfinanserna	73
2.2.3	Budgetekonomin och nationalräkenskaperna	77
2.3	Lokalförvaltningen.....	78
2.4	Socialskyddsfonderna	83
2.4.1	Arbetspensionsfonderna	83
2.4.2	De övriga socialskyddsfonderna.....	85
2.5	Den offentliga ekonomins långsiktiga hållbarhet.....	87

Bilaga:

Bilagaetabeller.....	89
----------------------	----

Ramarna

Kalkyler över effekterna av försämrat förtroende	15
Fortsatt osäkert om den grekiska ekonomin kommer att stabilisera sig.....	29
Urbanisering ökar möjligheterna till ekonomisk tillväxt	43
Fortfarande möjligt att EU:s förfaranden för de offentliga finanserna inleds under prognosperioden	62
Budgeten för 2016 och ramarna för statsfinanserna	71

Sammandrag

De ekonomiska konjunkturutsikterna 2015–2017

Enligt Statistikcentralens preliminära uppgifter krympte Finlands samhällsekonomi med 0,4 % i fjol. De senaste uppgifterna om utvecklingen under det andra kvartalet i år är svaga, för växte ekonomin under det andra kvartalet med 0,2 % jämfört med kvartalet innan. Enligt prognosen växer Finlands ekonomi med 0,2 % i år jämfört med året innan. De följande två åren förutspås Finland ekonomi växa med mindre än 1½ %.

Den finländska ekonomin befinner sig en mycket svår situation. Enligt prognosen kommer industriproduktionen 2017 att ligga på en nivå som är ungefär en fjärdedel lägre än för tio år sedan. Exporten har utvecklats lamt i början av året och marknadsandelar fortsätter att gå förlorade inom den internationella handeln även inom den närmaste framtiden. Även ett par år framöver är den ekonomiska tillväxten långsammare än i våra konkurrentländer och arbetslöshetsgraden ligger kvar på en mycket hög nivå. På medellång sikt stannar produktionspotentialens tillväxt, som beskriver ekonomins produktionsmöjligheter (baserad på tillgängliga resurser), under 1 %.

Den allra senaste tiden har det åter kommit oroväckande nyheter om den internationella ekonomins utveckling. Kinas utsikter för ekonomisk tillväxt har försämrats ytterligare och tillväxttakten har avtagit till 6,5 %. Det går dock inte att dra alltför långtgående slutsatser om den kinesiska aktiemarknadens utveckling, eftersom den lokala marknadens struktur och funktion avviker avsevärt från marknaden i väst. Rysslands ekonomi fortsätter att krympa och ekonomin växer inte under ett par år framöver. Detta syns som att Rysslands import minskar kraftigt. Rysslands andel av Finlands export ligger redan på nivån 5½ %. Den snabbaste tillväxtfasen i ekonomierna stadda i utveckling är också förbi under prognosperioden.

Å andra sidan har ekonomierna utvecklats gynnsamt i många partnerländer som är viktiga för Finland. Förenta staternas ekonomi förutspås växa i en takt av nästan 3 % under ett par år framöver och i Storbritannien förekommer tillväxt på bred basis och det ekonomiska läget väntas vara gott under hela prognosperioden. Även i euroområdet har en försiktig ekonomisk tillväxt kommit i gång och tillväxten blir ungefär ett par procent per år nästa och därpå följande år. Tyskland är viktigt för Finlands export och tillväxten där torde hålla sig kring 1½ % och i Sverige är den ekonomiska utveckling klart snabbare än i euroområdet.

Centralbankernas penningpolitik är fortfarande tillväxtestödjande. De korta räntorna förblir mycket låga och årsmedeltalet av tre månaders euriborränta förutspås bli 0,2 % 2017. Räntenivån under tio år förblir också låg och är 1,2 % under prognoshorisontens sista år. Eurons dollarkurs antas försämrats med cirka 10 % före 2017, vilket stödjer exportens pris-

konkurrensförmåga på de marknader som använder dollarn som betalningsvaluta. Inom Finlands export används euron och dollarn till 80 % som avtalsvaluta. Prissänkningen på energi, i synnerhet olja, främjar tillväxtutsikterna för energiintensiva ekonomier, så som Finlands. Trots den senaste tiden kraftiga prissänkning på olja förutspås oljepriset vända i en försiktig uppgång under ett par år framöver. Oljepriset blir dock klart lägre än under tidigare år, cirka 60 euro per fat.

I år förväntas Finlands BNP växa med 0,2 %. Enligt preliminära uppgifter har ekonomin inte vuxit under årets första kvartal jämfört med motsvarande tidpunkt i fjol. I prognosen antas konjunkturerna förbättras mycket försiktigt under det sista halvåret 2015. Exporten av varor och tjänster ökar med 0,9 % medan importen minskar med 0,2 %. Nettoexportens kontribution är alltså klart positiv. Bakom den svaga exportuppväxten ligger i första hand Finlands svaga kostnadskonkurrensförmåga och den försämrade exportefterfrågan. Av inhemska efterfrågeposterna är den privata konsumtionen den enda som ökar i år. Trots det försämrade sysselsättningsläget ökar hushållens disponibla realinkomster med 1 % och eftersom konsumentpriserna sjunker med 0,1 % i år, så ökar också den privata konsumtionen med 1 %. När det gäller privata investeringar förekommer tillväxt endast inom investeringar i anläggningsverksamhet. I stället för investeringarna i maskiner och anordningar krymper inte mer i 2015. FoU-investeringarna minskar med ungefär 5 % från föregående år. De privata investeringarna minskar för fjärde året i rad och i år krymper de med 2 %. Industriproduktionens nedgång fortsätter redan för femte året i rad och serviceproduktionen ökar med 0,6 %. Industriproduktionen kommer 2017 att ligga på en nivå som är ungefär en fjärdedel lägre än för tio år sedan. Sysselsättningsutvecklingen har varit svag ända sedan början av året. Antalet sysselsatta beräknas vara 0,7 % färre än föregående år och arbetslöshetsgradens årsmedeltal förutspås bli 9,6 %. Det är särskilt oroväckande att långtidsarbetslösheten och den strukturella arbetslösheten stiger i snabb takt. Inkomstnivån stiger långsamt under prognosperioden. I år stiger inkomstnivåindex med 1,1 % och de följande två åren förutspås inkomstnivån stiga med 1,2 %.

Tillväxten förutspås bli 1,3 % 2016. Bakom tillväxten ligger i mycket hög grad investeringarnas gynnsamma utveckling. Fabriksindustrins byggnadsinvesteringar ökar avsevärt nästa år till följd av projekt som man redan fattat beslut om. Även investeringarna i maskiner och anordningar ökar och sålunda förutspås de privata investeringarna öka över 6 %. Av flera olika orsaker är det dock svårt att förutspå investeringarna och tidpunkten för dem är förenad med riskfaktorer. Delvis av denna orsak är tillväxtprognosen för 2016 förenad med en negativ risk. Nettoexportens inverkan på den ekonomiska tillväxten vrids sig negativ. Trots att exporten stegvis ökar så växer importen mera än exporten eftersom den inhemska efterfrågan återhämtar sig. Den privata konsumtionen ökar något långsammare än i år till följd av att realinkomsterna utvecklas anspråkslöst. Industriproduktionen förutspås öka med 2½ %, men tillväxttakten är historiskt sett synnerligen anspråkslös. I industriproduktionens kölvatten ökar tjänsteproduktionen med knappt 1 %. På arbetsmarknaden vänder antalet sysselsatta i en försiktig uppgång när konjunkturläget förbättras något. Sysselsättningsgraden förbättras med 0,3 % och arbetslöshetsgraden förutspås bli 9,4 %. Konsumentpriserna börjar stiga snabbare, men prisökningen förblir återhållsam, cirka 1 %.

År 2017 förutspås den ekonomiska tillväxten bli 1,4 %. Bakom den ekonomiska tillväxten ligger den inhemska efterfrågan, eftersom nettoexportens inverkan fortfarande är negativ. Enligt prognosbilden stannar den kumulativa tillväxten 2015 – 2017 på endast 2,5 % och BNP blir 3,6 % mindre än 2008. Det ekonomiska läget i Finland är alltså svagt och står inför mycket stora utmaningar. Under prognoshorisonten växer Finlands ekonomi något snabbare än den potentiella produktionen, så det negativa produktionsgapet krymper.

Under innevarande årtionde har Finlands offentliga finanser börjat uppvisa ett permanent underskott på grund av det utdragna svaga konjunkturläget samt mera långvariga strukturproblem. Redan i fjol överskred underskottet referensvärdet 3 %. De offentliga finanserna fortsätter att uppvisa underskott till utgången av årtiondet, även om det krymps av omfattande anpassningsåtgärder.

Statsfinanserna fortsätter att uppvisa underskott trots den stränga utgiftskuren, eftersom den väntade långsamma ekonomiska tillväxten inte ger tillräckligt med skatteinkomster. Lokalförvaltningens underskott väntas hålla sig kring knappt 1 % i relation till BNP. Arbetspensionsanstaltens saldo uppvisar ett överskott på ungefär 1 %. De övriga socialskyddsfondernas saldo förbättras så småningom och närmare sig jämvikt. Den offentliga skulden överskrider i år gränsen 60 % och skuldförhållandet vänder inte de närmaste åren även om det börjar växa långsammare.

Riskerna enligt prognosen är negativa på den internationella ekonomins sida. I Kina har den privata sektorn fortsatt att skuldsätta sig i snabb takt. Den höga och växande skuldnivån i kombination med avtagande tillväxt kan ge upphov till chocker, som på grund av den kinesiska marknadens omfång och de globala värdenäten kan få omfattande effekter. I euroområdet kan ekonomierna få besvärligare än väntat att återhämta sig från skuld- och finanskrisen. Den privata sektorns ringa kreditefterfrågan kan skära ned konsumtionen eller investeringarna mera än väntat. De geopolitiska spänningarna i bland annat Ryssland och Mellanöstern överskuggar för sin del fortfarande tillväxtutsikterna. Det ekonomiska läget i Ryssland förblir svårt och det är inte klart hur landet anpassar sig till den långsamma tillväxten efter recessionen.

Nervositeten på finansmarknaden har också ökat. De låga räntenivåerna till följd av den tillväxtestödande lätta penningpolitiken har ökat risktagningsbenägenheten och placeringsflödena har styrts till bostads- och aktiemarknaden. På flera marknader har priserna stigit snabbt och således har risken för stora korrigeringsrörelser stigit. En lärdom från de senaste åren har varit att finansmarknadens utveckling kan påverka realekonomin snabbt och kraftigt.

De inhemska riskerna hänför sig till realekonomins utveckling och arbetsmarknaden. På kort sikt blir den ekonomiska tillväxten i Finland lägre än i konkurrentländerna. Konkurrentskraften är fortfarande sämre än i konkurrentländerna och marknadsandelar fortsätter att gå förlorade. Fortfarande har man inte överallt tagit till sig att en gynnsam utveckling av realekonomin är ett absolut villkor för att de offentliga finanserna ska förbättras. En ekonomisk utveckling enligt prognosen kommer inte att förbättra Finlands offentliga finanser.

På den ekonomisk-politiska sidan borde reformer som syftar till att lyfta den öppna sektorns produktionssida komma i första hand. Väsentligt med tanke på den öppna sektorns kostnadskonkurrentskraft är priserna på produktionsfaktorer och så friktionsfri tillgång till dem som möjligt. Även på grund av ovannämnda faktorer borde reformerna främst inrik-

tas på att påverka skattesystemets uppmuntrande inverkan och arbetsmarknadens effektivitet. Sysselsättningsläget kommer inte att förbättras enbart genom att konjunkturen återhämtar sig utan man måste ta tag i de regionala och yrkesmässiga matchningsproblemen. Det är mycket oroväckande att sysselsättningen bland 25–54-åringar har försämrats klart.

Med en föregripande ekonomisk politik och genom att målmedvetet genomföra en strategi som svarar på utmaningarna för de offentliga finanserna skapas framtidstro under svåra tider och förbättras den ekonomiska politikens trovärdighet bland såväl inhemska som utländska aktörer.

Tabell 1. Centrala prognostal

	2014 md euro	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
		procentuell volymförändring					
BNP till marknadspris	205	-1,4	-1,1	-0,4	0,2	1,3	1,4
Import	79	1,6	0,0	0,0	-0,2	3,4	3,5
Totalutbud	285	-0,6	-0,8	-0,3	0,1	1,9	2,0
Export	78	1,2	1,1	-0,7	0,9	3,0	3,3
Konsumtion	165	0,4	0,0	0,3	0,8	0,5	0,6
privat	114	0,3	-0,3	0,5	1,0	0,8	0,8
offentlig	51	0,5	0,8	-0,2	0,2	-0,2	0,3
Investeringar	42	-2,2	-5,2	-3,3	-1,3	5,4	4,2
privata	33	-3,2	-7,1	-3,9	-2,0	6,4	5,3
offentliga	8	2,6	3,5	-0,9	1,4	1,6	-0,3
Totalefterfrågan	285	-0,6	-0,5	-0,2	-0,2	1,9	2,0
inhemsk efterfrågan	208	-1,2	-1,1	0,0	-0,6	1,4	1,4
		2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
BNP, md euro		200	203	205	206	212	218
Tjänster, volymförändring, %		0,6	-1,8	-0,1	0,6	0,8	1,4
Industri, volymförändring, %		-8,5	-0,6	-0,3	-1,5	2,7	3,4
Arbetets produktivitet, förändring, %		-2,1	0,0	0,3	0,8	0,9	1,5
Sysselsatta, förändring, %		0,4	-1,1	-0,4	-0,7	0,3	0,5
Sysselsättningsgrad, %		69,0	68,5	68,3	67,9	68,2	68,4
Arbetslöshetsgrad, %		7,7	8,2	8,7	9,6	9,4	9,1
Konsumentprisindex, förändring, %		2,8	1,5	1,0	-0,1	1,1	1,5
Förtjänstnivåindex, förändring, %		3,2	2,1	1,4	1,1	1,2	1,2
Bytesbalans, md euro		-3,9	-3,6	-3,8	-2,4	-2,8	-2,8
Bytesbalans, i förhållande till BNP, %		-1,9	-1,8	-1,9	-1,2	-1,3	-1,3
Korta räntor (3 mån. Euribor), %		0,6	0,2	0,2	0,0	0,1	0,2
Långa räntor (statens obligationer, 10 år), %		1,9	1,9	1,4	0,7	1,0	1,5
Offentliga utgifter, i förhållande till BNP, %		56,1	57,6	58,3	58,8	58,2	57,6
Skattegrad, i förhållande till BNP, %		42,7	43,8	43,9	44,5	44,2	43,9
Offentliga sektorns finansiella sparande, i förhållande till BNP, %		-2,1	-2,5	-3,3	-3,4	-2,8	-2,4
Statens finansiella sparande, i förhållande till BNP, %		-3,6	-3,6	-3,9	-3,1	-2,8	-2,6
Offentliga sektorns bruttoskuld, i förhållande till BNP, %		52,9	55,6	59,3	62,6	64,3	65,8
Statens skuld, i förhållande till BNP, %		42,0	44,3	46,4	48,7	49,9	51,2

Kalkyler över effekterna av försämrat förtroende

De totalekonomiska effekterna av hushållens och företagens tillfälligt försämrade förtroende har granskats med hjälp av FM:s ekonomiska avdelnings makromodell (KOOOMA). Granskningsperioden sträcker sig från 2015 till 2019. Resultaten har rapporterats i förhållande till ekonomins jämviktsspår, som kan vara FM:s ekonomiska avdelnings uppskattning av den ekonomiska utvecklingen som presenteras i denna publikation.

Företagens och hushållens syn på det ekonomiska läget utreds med hjälp av flera olika enkäter. Med hjälp av dessa så kallade förtroendeindikatorer undersöks hur de ekonomiska aktörerna bedömer det nuvarande läget och vilka förväntningar de har på framtiden. Om de framåtblickande företagens och hushållens framtidstro sviktar, inverkar det negativt på de investerings- och konsumtionsbeslut som fattas nu.

I år har det kunnat skönjas en lätt förbättring hos vissa förtroendeindikatorer, men det är för tidigt att säga om det har skett en bestående vändning till det bättre. Servicebranschens förtroende har förbättrats från årsskiftet och i synnerhet byggnadsverksamhetens förtroende har börjat stärkas. Även konsumenternas förtroende har stigit i början av året. Industrins nya beställningar har ökat under det andra kvartalet i år och utifrån investeringsenkäten kan man för första gången på lång tid vänta en kännbar ökning av fabriksindustrins fasta investeringar. Trots dessa tecken är industrins allmänna förtroende fortfarande svagt. Framtidstron söker sin riktning och dåliga nyheter samt misslyckanden kan rubba den.

Modellen har ingen variabel som direkt skulle beskriva förtroendet hos den som håller i ekonomin. Hur förtroendet förändras kan dock beskrivas med hjälp av till exempel konsument- eller investeringspreferenschocken.

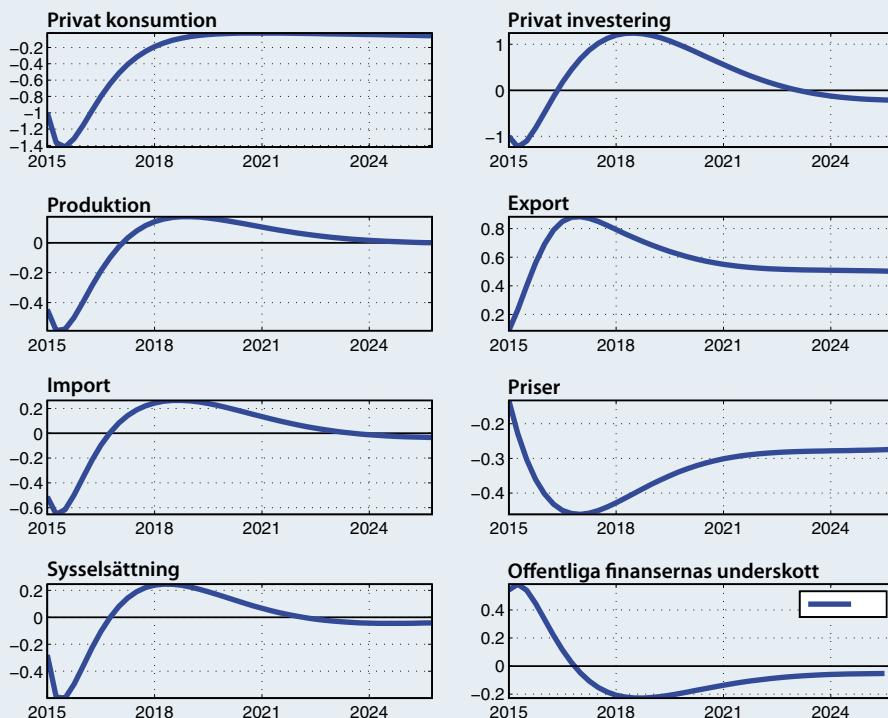
En konsumentpreferenschock förändrar den nytta som konsumenten upplever sig ha av konsumtion i förhållande till fritid. Om preferenschocken är positiv så vill den som håller i ekonomin konsumera mera. En investeringspreferenschock påverkar investeringarnas anpassningskostnadsfunktion, som beskriver hur stora kostnader som hänför sig till en förändring i kapitalnivån. Investeringarnas anpassningskostnader stiger när till exempel tillgången till finansiering försämras eller det blir osäkrare att börja investera.

Om de konsumtions- och investeringsprognoser som presenteras i denna publikation granskas utifrån modellen så märker man att det behövs en positiv konsumtionspreferenschock för att förklara konsumtionsökningen i början av 2015. Dessutom antas konsumtionspreferenschocken förbli positiv under hela prognosperioden. Investeringspreferenschocken (anpassningskostnaden) tycks vara negativ 2014 och 2015, men för att investeringarna ska återhämta sig under prognosperioden förutsätts också att investeringspreferenschocken återgår till det normala. I kalkylen antas att de ekonomiska aktörernas förtroende kommer att rubbas tillfälligt. Tekniskt genomförs kalkylen genom att både konsumtions- och investeringspreferenschocken minskas, så att både konsumtionen och investeringarna sänks med 1 % i förhållande till grundspåret under ett kvartal. Bägge chockerna försvinner på några år och ekonomin återgår sålunda till grundspåret.

Även utbudet minskar till följd av att konsumtionen och investeringarna sjunker. Både BNP och importen krymper. Den avtagande BNP-tillväxten syns också som att sysselsättningen minskar och löner stiger långsammare. Dessa tillsammans krymper hushållens köpkraft och minskar konsumtionen även efter det första kvartalet. Den låga efterfrågan och lönerna syns också som sänkt prisnivå. I kalkylen främjas produktionens återhämtning av att lönerna och företagens kostnader sjunker jämfört med grundspåret, vilket leder till att exporten återhämtar sig tack vare att exportpriserna sjunker. Detta drag hos modellen betonar att exporten har stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen i en sådan liten öppen ekonomi som Finland.

Kalkylen visar att förtroendet hos den som håller i ekonomin har betydelse för tillväxten även på kort sikt. Om den som håller i ekonomin inte tror på framtiden har det en klart fördröjande inverkan på konsumtionens och investeringarnas tillväxt, vilket också syns som försämrad BNP och sysselsättning. Med hjälp av en föregripande ekonomisk politik och genom att målmedvetet svara på utmaningarna för de offentliga finanserna skapas framtidstro under svåra tider och stärks de inhemska aktörernas förtroende.

Ekonomiska aktörers förtroende försämras

Utsikterna på medellång sikt

I fjol krympte Finlands bruttonationalprodukt för tredje året i rad. Samtidigt har strukturförändringen inom industrin och hela ekonomin fortsatt, vilket också har påverkat de ekonomiska tillväxtutsikterna på längre sikt. Ekonomin väntas vända i en försiktig tillväxt i år och tillväxten accelerera därav något. Tillväxten förväntas dock vara historiskt långsam även på medellång sikt.

De ekonomiska utsikterna på medellång sikt kan granskas genom den potentiella produktionen, som är tänkt att bestämma de ekonomiska tillväxtförutsättningarna på medellång sikt. För att uppskatta den potentiella produktionen använder finansministeriets ekonomiska avdelning den produktionsfunktionsmetod som EU-kommissionen och medlemsländerna utvecklat tillsammans, där den potentiella produktionstillväxten indelas i uppskattningar av den potentiella arbetsinsatsen, kapitalets och den totala produktivitetens utveckling. Den potentiella produktionen är en icke skönjbar variabel och det är utmanande att bedöma den speciellt under en kraftig konjunkturcykel samt när produktionsstrukturen förändras snabbt.

När befolkningen i arbetsför ålder krymper minskar arbetsinsatsen under de närmaste åren, men arbetskraftsandelarna beräknas stiga något framför allt i de äldre åldersgrupperna. En annan faktor som bestämmer arbetsinsatsens tillväxt är den strukturella arbetslöshetsgraden. Den är den arbetslöshetsnivå under vilken det börjar bildas ett lönetryck på arbetsmarknaden. I praktiken betyder detta att arbetslösheten ligger ovanför sin strukturella nivå när de reala arbetskostnaderna per enhet sjunker, det vill säga lönerna stiger långsammare än produktiviteten och inflationen tillsammans. Använder man EU:s gemensamma metod har den strukturella arbetslöshetsgraden i Finland estimerats ligga kring 8 %. I prognosen på medellång sikt beräknas arbetslösheten närma sig denna nivå när produktionsgapet stängs. Arbetsinsatsens kontribution till den potentiella produktionstillväxten blir i medeltal lätt negativ på medellång sikt.

Totalproduktivitetsens tillväxt har varit en viktig källa till ekonomisk tillväxt under de senaste årtiondena. De senaste åren har totalproduktiviteten utvecklats anspråkslöst. Orsaken till den svaga utvecklingen har varit konjunkturfaktorer, men också strukturella faktorer. Produktionen i branscher med hög produktivitet har krympt betydligt och hela den ekonomiska strukturen har blivit tjänstedominerad. Trenden när det gäller totalproduktiviteten kan filtreras från den iakttagna produktiviteten genom att man utnyttjar kapacitetens nyttjandegrad och andra konjunkturindikatorer. Totalproduktionens trendtillväxt har legat kring noll de senaste åren och tillväxten beräknas även på medellång sikt vara betydligt långsammare än vad vi vant oss vid i början av 2000-talet.

Produktionspotentialen påverkas också av kapitalstocken. Investeringsgraden har flera år varit låg och detta har bidragit till att fördröja kapitalstockens tillväxt och således försvagat ekonomins framtida tillväxtpotential. När investeringsgraden stiger under prognosperioden stärks ekonomins tillväxtpotential. Som helhet förutspås ekonomins tillväxtpotential stiga till endast 0,8 % per år före 2019.

Skillnaden mellan den iakttagna och den potentiella produktionen, det vill säga produktionsgapet, är negativt när den iakttagna produktionen ligger under den potentiella

produktionen. Då finns det ledig kapacitet inom ekonomin och produktionen kan växa snabbare än den potentiella produktionen utan pristryck. År 2015 beräknas produktionsgapet vara nästan -3 % i förhållande till den potentiella produktionen. Under 2015–2019 beräknas ekonomin växa med en årstakt på i medeltal 1 %. Den enligt EU:s gemensamma metod uppskattade potentiella produktionsökningen i Finland är långsammare än så, i medeltal ½ % om året. När BNP växer snabbare än potentialen krymper produktionsgapet och med den uppskattade utvecklingen stängs det 2019. När produktionsgapet stängs närmar sig arbetslösheten sin strukturella nivå, arbetskraftsandelen ligger på sin trendnivå och totalproduktivitetens tillväxt motsvarar trendtillväxten, eftersom den lediga produktionskapaciteten har tagits i användning.

Finlands offentliga finanser har uppvisat ett djupt underskott sedan 2009. Trots att den ekonomiska tillväxten tar fart och produktionsgapet stängs, räcker tillväxten inte till för att få bort underskottet i de offentliga finanserna. Samtidigt försämrar den åldrande befolkningen de offentliga finanserna. Inkomsterna inom den offentliga ekonomin räcker således inte längre till för att upprätthålla alla strukturer och uppgifter inom den offentliga sektorn som byggts upp så att de är beroende av en snabbare ekonomisk tillväxt.

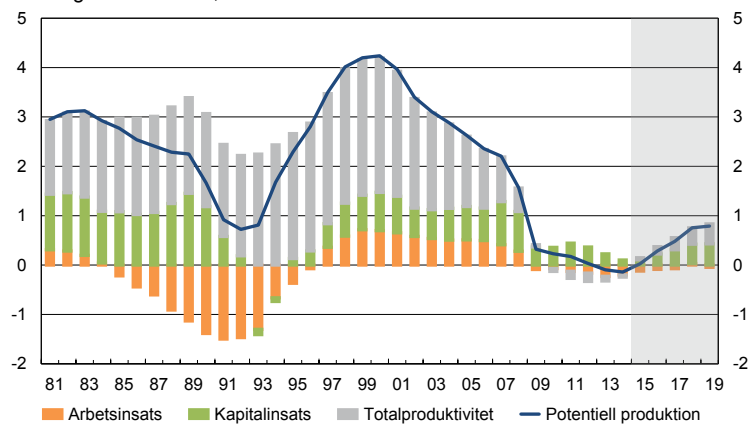
Den långsamt växande potentiella produktionen försämrar de offentliga finanserna, eftersom den ekonomiska tillväxten och därigenom ökningen av beskattningsutfallet beräknas vara dämpade även de kommande åren. Trots anpassningsåtgärderna uppvisar de offentliga finanserna ett strukturellt underskott. Den offentliga skulden i relation till BNP överskrider gränsen 60 % redan i år. Tack vare anpassningsåtgärderna avtar dock ökningen av skuldförhållandet i relation till BNP före 2019.

Tabell 2. Nyckeltal på medellång sikt

	2013	2014	2015**	2016**	2017**	2018**	2019**
BNP till marknadspris, volymförändring, %	-1,1	-0,4	0,2	1,3	1,4	1,3	1,2
Konsumentprisindex, förändring, %	1,5	1,0	-0,1	1,1	1,5	1,8	2,0
Arbetslöshetsgrad, %	8,2	8,7	9,6	9,4	9,1	8,7	8,3
Sysselsättningsgrad, %	68,5	68,3	67,9	68,2	68,4	68,9	69,3
Den offentliga sektorns finansiella sparande/ BNP, %	-2,5	-3,3	-3,4	-2,8	-2,4	-1,9	-1,4
Statsförvaltningen	-3,6	-3,9	-3,1	-2,8	-2,6	-2,2	-1,7
Localförvaltningen	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Socialskyddsfonderna	1,8	1,3	0,5	0,8	0,9	1,1	1,2
Den strukturella balans/BNP, %	-1,0	-1,7	-1,8	-1,8	-1,9	-1,7	-1,4
Den offentliga sektorns skuld /BNP, % ¹⁾	55,6	59,3	62,6	64,3	65,8	66,4	66,6
Statsskulden/BNP, %	44,3	46,4	48,7	49,9	51,2	51,9	52,1
Produktionsgap, % av potentiella produktionen ¹⁾	-2,7	-2,9	-2,7	-1,8	-0,9	-0,4	0,0

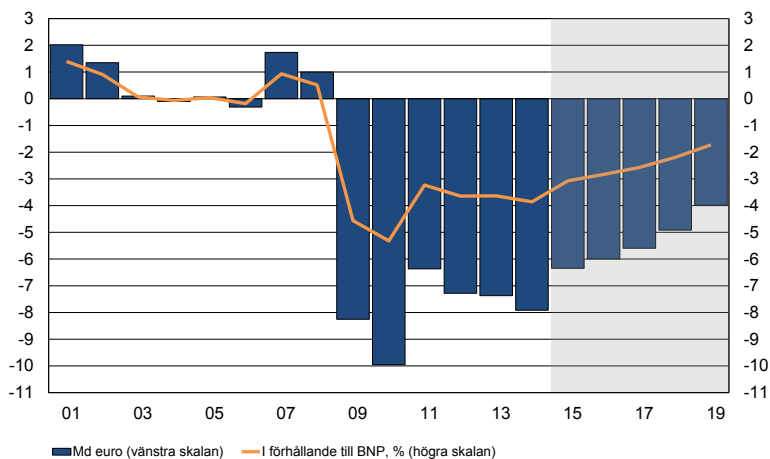
¹⁾ Beräknad enligt EU:s gemensamma metod.

Ökningen av den potentiella tillväxten och delfaktorerna enligt EU-metoden, %

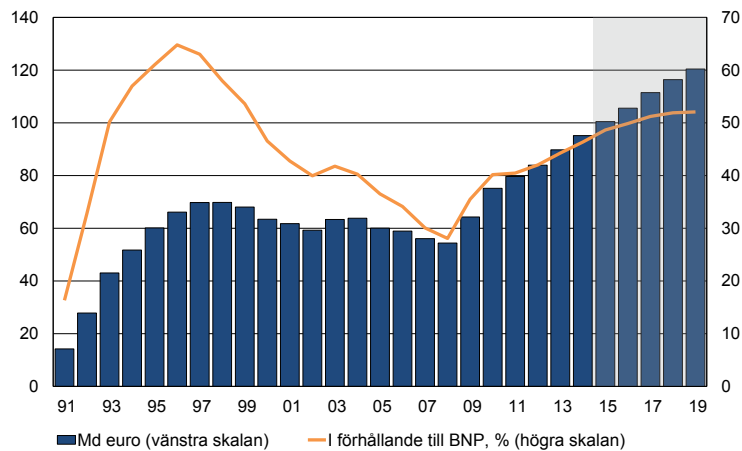
Källa: Statistikcentralen, FM

Statens finansiella sparande

Källa: Statistikcentralen, FM

Statsskulden

Källa: Statskontoret, FM

Den finanspolitiska linjen

Finlands ekonomiska läge är allvarligt. Bruttonationalprodukten har försvagats för tre året i rad. Arbetslösheten växer och arbetslöshetsperioderna blir längre. Även efter recessionen blir tillväxten svag.

I recessionens spår uppvisar de offentliga finanserna ett djupt underskott. Underskottet i de offentliga finanserna överskred referensvärdet 3 % i relation till BNP 2014 och underskottet krymper inte under referensvärdet i år. Även efter att den ekonomiska lågkonjunkturen planat ut hotar finansieringen av den offentliga ekonomin att låsas i strukturell obalans.

I och med statens och kommunernas underskott har den offentliga skulden vuxit snabbt. Skulden överskrider 60 % av BNP i år och skuldsättningen ser inte ut att brytas de närmaste åren.

Samtidigt framskrider ändringen av befolkningens åldersstruktur och skär ned den arbetsinsats som står till ekonomins förfogande för nästan två årtionden. Under denna tid är det bara totalproduktivitetsens tillväxt som ökar totalproduktionen inom ekonomin. Utifrån detta kan den ekonomiska tillväxtpotentialen uppskattas placera sig kring 1 – 1½ % på lång sikt.

Den offentliga ekonomins utgifter finansieras med inkomsterna från den ekonomiska produktionen. Den ekonomiska produktionens tillväxt sätter en övre gräns för de offentliga utgifternas tillväxt på lång sikt.

Befolkningens förändrade åldersstruktur gör att de offentliga åldersrelaterade pensions-, hälso- och sjukvårds- och omsorgsutgifterna växer snabbt. Detta betyder att den offentliga ekonomins inkomster inte räcker till för att finansiera de offentliga utgifterna enligt nuvarande grunder. Finansministeriet uppskattar att den strukturella obalansen mellan inkomster och utgifter – hållbarhetsunderskottet – nu är cirka 3½ % av BNP.

Den offentliga makten kan minska den strukturella obalansen i de offentliga finanserna på tre sätt: 1) genom anpassningsåtgärder som ökar den offentliga ekonomins inkomster och minskar utgifterna direkt, 2) genom reformer som riktas mot de institutionella ramarna för den ekonomiska aktiviteten och som förbättrar förutsättningarna den ekonomiska arbetsinsatsens och produktivitetsens tillväxt på längre sikt och 3) genom reformer riktade mot de sociala förmånssystemen, som dämpar ökningen av de förmåner som betalas från systemen.

Statsminister Juha Sipiläs regerings ekonomiska politik syftar till att den offentliga ekonomins skuldsättning i relation till BNP bryts före valperiodens utgång och att mera skuld inte ska tas efter 2021. Dessutom förbinder sig regeringen att fatta beslut om besparingar och strukturella reformer som täcker hållbarhetsunderskottet under regeringsperioden.

Regeringen preciserar sina målsättningar i Planen för de offentliga finanserna. Genom sina åtgärder strävar regeringen efter att minska underskottet i statsfinanserna så att den är högst ½ % i förhållande till totalproduktionen före 2019. Dessutom försöker regeringen genom att utgiftsbegränsning för kommunalekonomin styra kommunernas ekonomi så att tillsammans med kommunernas egna åtgärder kan även underskottet i kommunekonomin fås att minska så att den är högst 0,5 % i förhållande till totalproduktionen före 2019. När dessa mål uppnås uppfylls också de minimimål som satts för skötseln av de offentliga finanserna utifrån EU:s bestämmelser.

Regeringen presenterar åtgärder för att nå målen i sitt program och preciserar dem i Planen för de offentliga finanserna. Av åtgärderna innehåller finansministeriets helhets-ekonomiska prognos de åtgärder som har preciserats så pass att det går att uppskatta deras inverkan på de offentliga finanserna på ett tillförlitligt sätt. För att nå saldo- och skuldförhållandemålen förutsätts enligt prognosen att de åtgärder i regeringsprogrammet som tills vidare inte preciserats eller som är villkorliga och därför inte beaktats i prognosen genomförs i enlighet med regeringsprogrammet.

I regeringsprogrammet består den anpassningshelhet som snabbt ska stärka de offentliga finanserna av åtgärder som minskar de offentliga utgifterna och av omfördelningar av anslagen så att åtgärderna tillsammans stärker de offentliga finanserna med cirka 4 miljarder euro på 2019 års nivå.

Regeringen strävar efter att stärka förutsättningarna för ökad sysselsättning och ekonomisk tillväxt med hjälp av beskattningen samt genom åtgärder som förbättrar den ekonomiska konkurrenskraften och produktivitetsökningen.

Regeringens skattepolitiska linje hindrar att det totala skatteuttaget inte höjs. Regeringen håller på att ändra beskattningens struktur så att tyngdpunkten i beskattningen förskjuts från beskattning av arbete och företagande till i synnerhet miljöskatter. Målet är att inverkan av dessa ändringar på de offentliga finanserna är neutral på 2019 års nivå.

Det gick inte att nå samförstånd om ett heltäckande samhällsfördrag i syfte att stärka den ekonomiska konkurrenskraften. Regeringen fortsätter ändå arbetet för att nå de mål som sattes för samhällsfördraget på andra sätt. Regeringen meddelade 8.9.2015 av förslag om exceptionella åtgärder för att sänka enhetsarbetskostnaderna med fem procent och för att förbättra omställningsskyddet för arbetstagarna. Statsminister Sipilä lägger fram regeringens åtgärder för att förbättra konkurrenskraften för riksdagen som ett meddelande från statsrådet senast i slutet av september 2015. Målet är att de nödvändiga lagändringarna ska ha genomförts senast i juni 2016. Om man på ett tillförlitligt sätt kan bedöma att dessa åtgärder förbättrar de offentliga finanserna före 2019 med ett belopp som motsvarar 0,5 % av BNP har regeringen förberett sig på att avstå från de besparingar och skattehöjningar på 1,5 miljarder euro som man i regeringsprogrammet angav att kommer att genomföras i situation där samförstånd inte nås om ett heltäckande samhällsfördrag.

Dessutom har regeringen beslutat att rikta 1 miljard euro till projekt som främjar hälsa och välfärd, sysselsättning, konkurrenskraft och tillväxt, utbildning och kompetens, bioekonomi och ren teknik samt förändrade verksamhetssätt samt 600 miljoner euro till underhåll av trafikleder. Det är fråga om engångsanslag och de periodiseras över 2016–2018. De finansieras så att helhetens inverkan på de offentliga finanserna är neutral mätt med såväl budgetekonomins som nationalräkenskapernas begrepp.

Genom de snabbverkande åtgärder som regeringen vidtar för att begränsa den offentliga skuldsättningen strävar man efter att skapa spelrum för att genomföra de åtgärder med mera långsiktigt verkan som behövs för att trygga hållbara offentliga finanser.

Viktigast av åtgärderna med mera långsiktig verkan är att minska kommunernas kostnader genom att gallra bland kommunernas lagstadgade uppgifter och de förpliktelser som styr dem samt reformen av social- och hälsovårdens tjänste- och finansieringsstruktur, inklusive reformen av region- och centralförvaltningen. Med de åtgärder som riktas mot den offentliga förvaltningen och serviceproduktionen eftersträvar regeringen besparingar på sammanlagt cirka 4 miljarder euro på lång sikt. Dessutom genomför regeringen pensionsreformen i enlighet med vad arbetsmarknadens centralorganisationer avtalat.

1 Ekonomiska utsikter

1.1 Den internationella ekonomin

Svag tillväxt i ekonomier stadda i utveckling och dämpad investeringsökning bromsar världsekonomin

I Förenta staterna accelererar tillväxten på nytt efter den tillfälliga svackan i början av året. Bakom den avtagande aktiviteten låg bland annat den besvärliga vintern samt konflikten i hamnarna, som tillfälligt minskade efterfrågan och fördröjde varuflödena. På grund av bland annat vikten av den privata konsumtionen i Förenta staterna och de globala värdekedjorna kändes inverkan av de tillfälliga faktorerna även hos många andra ekonomier. Tillväxten i Förenta staterna förblir långsammare än vad vi varit vana vid.

Den exceptionellt långvariga och starka ekonomiska tillväxten i Kina kommer att avta. Industrins, byggverksamhetens och exportens tillväxt har redan avtagit avsevärt. Ekonomin övergår från att ha varit export- och investeringsbaserad till en modell som stödjer sig på inhemsk konsumtion och tjänster. Om landets politik lyckas avtar tillväxten kontrollerat, till först till cirka 6 %. Den avtagande tillväxten och strukturförändringen i Kina avspeglas också i många andra ekonomier och särskilt hos råvaruproducenter. Tillväxten i Brasilien och många andra ekonomier stadda i utveckling är lägre under prognosperioden än vad vi vant oss vid de senaste åren. Recessionen i Ryssland håller i sig.

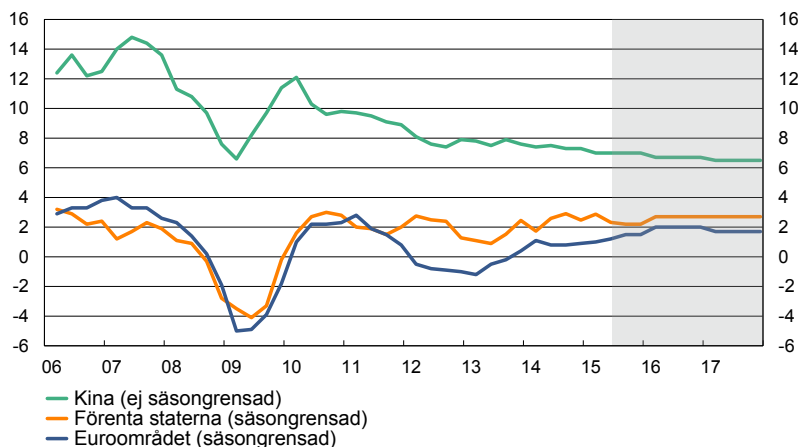
Framför allt i industriländerna ligger de privata investeringarna fortfarande på betydligt lägre nivå än före krisen, och i euroområdet har de fortsatt att krympa. Investeringsökningen fortsätter att vara dämpad under prognosperioden. Som broms fungerar den låga nuvarande och framför allt förväntade efterfrågan, osäkerheten och behoven av att anpassa balansräkningarna till följd av den höga skuldsättningsgraden. I de länder som drabbats av krisen fortsätter priset på och tillgången till finansiering att begränsa investeringarna.

Orsaken till den sköra tillväxten i euroområdet är återhämtningen från effekterna av skuldkrisen, och tillväxten kommer inte i gång ordentligt ens med hjälp av en exceptionell penningpolitik. Tillväxten fördröjs av att många medlemsstater har dålig konkurrenskraft, vilket dämpar utbudsmöjligheterna. I Europa utgör bl.a. Storbritannien och Spanien viktiga ljusglimtar, där en stark tillväxt kommit i gång trots omfattande anpassning av den offentliga sektorn. Den återställda tillväxten beror delvis på strukturreformer som genomförts tidigare.

Den fortsatt höga arbetslösheten i Europa hindrar konsumtionsökningen från att ta fart. Konsumtionsökningen är dock lam även i Tyskland, där sysselsättningen är rekordhög. Överskottet i Tysklands bytesbalans förblir högt och ökar till och med, vilket för sin del berättar om låg inhemsk efterfrågan. I Europa begränsar den stora offentliga skulden i hög grad regeringarnas möjligheter att reagera på eventuella framtida chocker.

Bruttonationalprodukt

volymförändring, %

Källa: Nationella statistikmyndigheter, FM

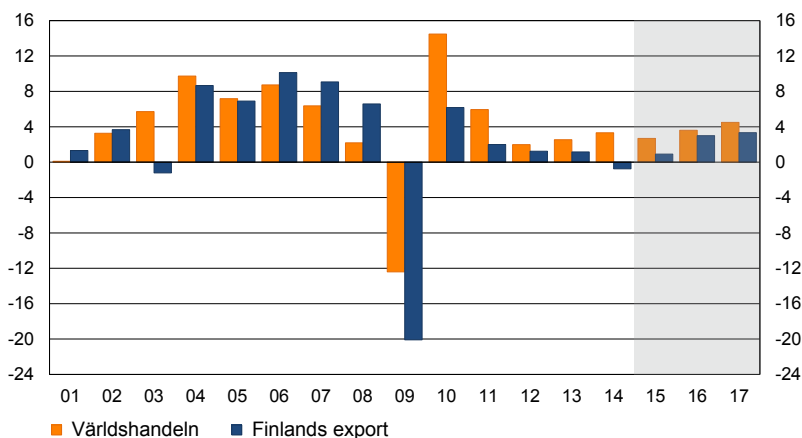
1.1.1 Världshandeln förblir anspråkslös

Världshandelns tillväxt har fördröjts av bland annat inbromsningen inom Kinas industri och industriländernas ringa investeringar. Handeln kommer fortsättningsvis att öka exceptionellt anspråkslöst. Före krisen ökade handeln ungefär dubbelt snabbare än produktionen. Nu ligger produktionens och handelns tillväxttakt på ungefär samma nivå.

Finlands marknadsandel inom världshandeln har krympt, men nedgången håller på att avta, och till exempel inom euroområdet har Finland återerövrat sin marknadsandel före krisen. Däremot fortsätter Finlands andel att krympa på marknaden i bland annat Sverige och Ryssland. Världshandeln medför inte att någon stark efterfrågan riktas mot Finland.

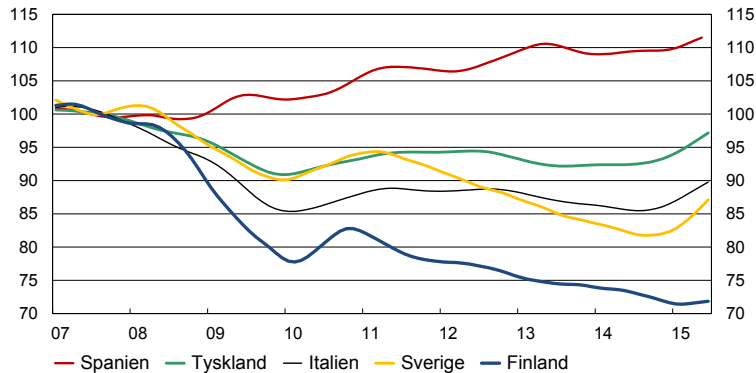
Världshandeln

volymförändring, %

Källa: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Statistiskcentralen, FM

Varuexportens marknadsandel¹⁾
2007=100, trend (HP)

1) Ökningen av varuexporten jämfört med tillväxten inom världshandeln

Källa: Macrobond, FM

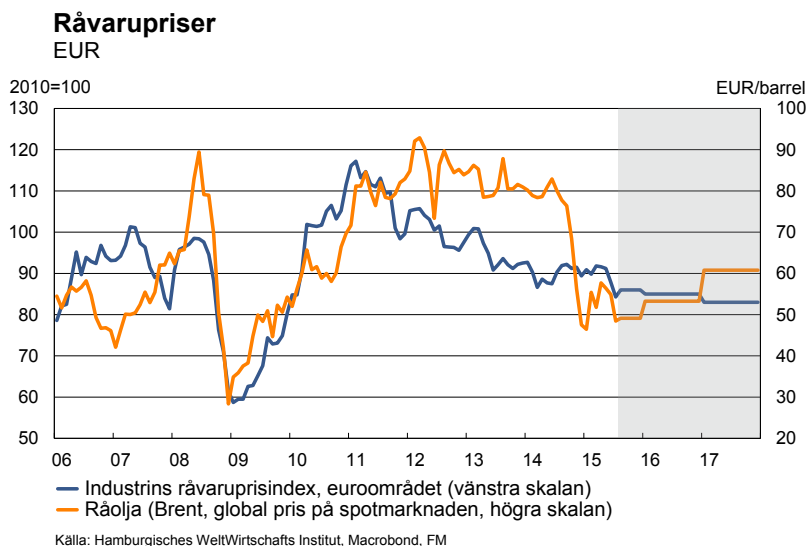
1.1.2 Inflationen förblir mycket återhållsam

Priset på råolja har sjunkit drastiskt framför allt på grund av de försämrade utsikterna i ekonomierna stadda i utveckling, Förenta staternas växande produktion samt OPEC:s fortsatt höga utbud. Samförståndet med Iran i fråga om kärnkraftskonflikten kommer att utvidga utbudet på råolja ytterligare. Priset väntas stiga endast mycket måttligt. Eftersom energi är en mellanprodukt i alla produkter och tjänster, når prischocken på olja priserna genom ekonomin.

Även priserna på industriråvaror har sjunkit när efterfrågetillväxten i ekonomierna stadda i utveckling är långsammare än förr och utbudet fortfarande stort. Priserna på råvaror håller uppenbarligen på att nå sin bottennivå.

Import- och producentpriserna sjunker i flera länder. Även inflationsförväntningarna är mycket låga. Sålunda behåller industriländernas centralbanker möjligheten att fortsätta med sin exceptionella penningpolitik. I Grekland är det svårt att undvika deflation, men i övrigt minskar den försvagade euron deflationsrisken i euroområdet. Något hot om en egentlig deflationsspiral finns inte i sikte.

I krisländerna är räntorna på banklån fortfarande betydligt högre än i de bäst rankade länderna, vilket fördröjer både konsumtionen och investeringarna. Räntorna börjar normalisera sig i Förenta staterna i år. I euroområdet kommer räntorna att stiga mycket långsamt under prognosperioden.

1.1.3 Riskerna fortfarande koncentrerade till den negativa sidan

I Kina har i synnerhet den privata sektorn fortsatt att skuldsätta sig i snabb takt. Den höga och växande skuldnivån i kombination med avtagande tillväxt och strukturförändringen i ekonomin kan ge upphov till chocker, som på grund av den kinesiska marknadens omfattning och de globala värdekedjorna kan få omfattande effekter särskilt för dem som bjuder ut råvaror och investeringsvaror. På längre sikt är det inte heller klart hur Kina lyckas förändra sin ekonomiska modell, så att industrins, investeringarnas och exportens betydelse ersätts med inhemsk konsumtion och tjänster.

I euroområdet är riskerna fortfarande koncentrerade till den negativa sidan eftersom det kan vara svårare än väntat för ekonomierna att återhämta sig från skuld- och finanskrisen. Den låga efterfrågan på krediter inom den privata sektorn kan skära ner konsumtionen eller investeringarna. Det är inte klart hur svårt skuldsatta medlemsländer kommer att sköta anpassningen av sina balansräkningar för den offentliga sektorn.

Investeringsutsikterna är behäftade med risk för en negativ spiral. Eftersom den förväntade låga efterfrågan bromsar investeringarna, kan även efterfrågan på investeringar förbli mera dämpad än väntat.

Geopolitiska spänningar i bland annat Ryssland och Mellanöstern överskuggar fortfarande tillväxtutsikterna. Förtroendet har ändå inte försämrats i samma utsträckning som till exempel i samband med vissa tidigare politiska kriser och valutakriser.

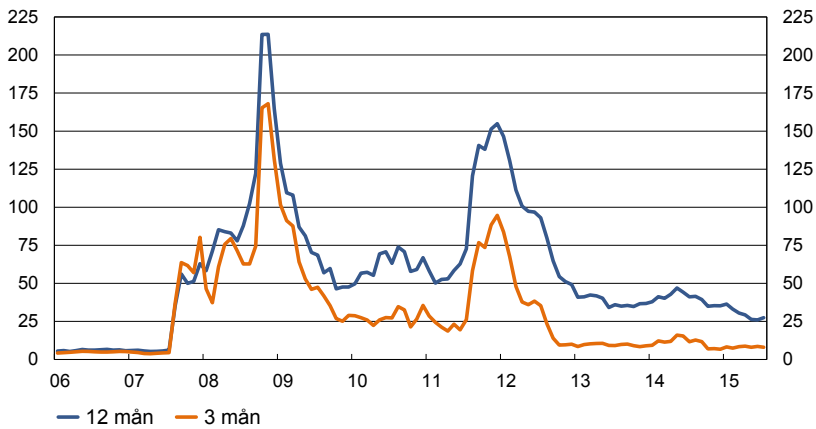
Det ekonomiska läget i Ryssland förblir besvärligt. Efter recessionen kommer tillväxten att vara betydligt långsammare än tidigare, och det är inte klart hur landet anpassar sig till detta. Om krisen i Ukraina fortsätter förlänger detta osäkerheten och kan leda till att kapitalflödena från Ryssland ökar, investeringarna minskar och recessionen i Ryssland fördjupas. De geopolitiska riskerna kan återspeglas i förtroendet och fördröjer tillväxten i EU.

De mycket låga räntorna i industriländerna samt den ökade risktagningsbenägenheten har styrt investeringsflödena till bland annat bostads- och aktiemarknaden, vilket har kunnat leda till övervärderad prissättning. När den exceptionella penningpolitiken upphör under prognosperioden, räntorna börjar stiga samt den amerikanska dollarn stärks kan det leda till starka reaktioner på finansmarknaden. Framför allt många ekonomier stadda i utveckling har upptagit skuld i dollar, vilket kan ge upphov till kraftiga kapitalrörelser.

En positiv risk är att det sänkta oljepriset kan öka efterfrågan i oljeimporterande länder mera än väntat.

Riskerna inom banksystemet

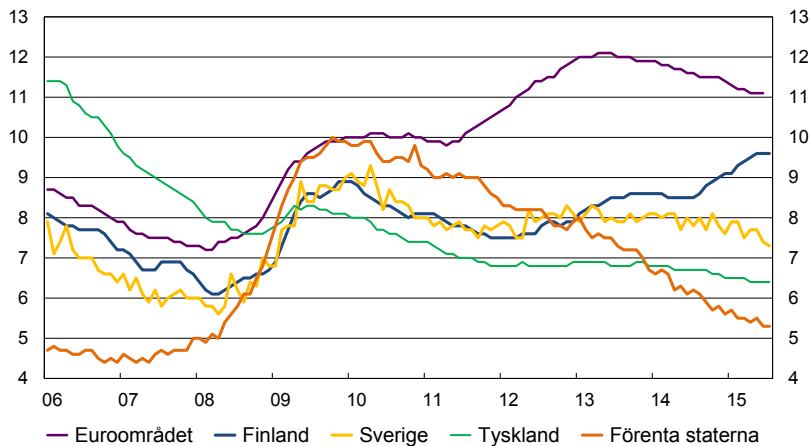
Avkastningsskillnaden mellan Euribor med säkerhet och Eonia-kreditswapavtal utan säkerhet, grundpoäng

Källa: Macrobond

Arbetslöshetsgrad

säsongrensad, %

Källa: Macrobond, nationella statistikmyndigheter

Tabell 3. Bruttonationalprodukten

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	procentuell volymförändring					
Världen (PPP)	3,2	3,2	3,2	3,0	3,6	4,0
Euroområdet	-0,5	-0,5	1,0	1,5	2,0	1,7
EU	-0,7	1,0	1,4	1,6	2,0	2,0
Tyskland	0,6	0,4	1,6	1,5	1,5	1,5
Frankrike	0,2	0,7	0,2	0,7	1,2	1,7
Sverige	1,3	1,6	2,0	2,2	2,7	2,5
Storbritannien	0,7	1,7	3,0	2,7	2,7	2,5
Förenta staterna	2,3	2,2	2,4	2,2	2,7	2,7
Japan	1,7	1,6	-0,1	0,7	1,5	1,0
Kina	7,8	7,7	7,5	7,0	6,7	6,5
Ryssland	3,4	1,3	0,0	-5,0	-2,0	0,0

Källa: Eurostat, nationella statistikmyndigheter, IMF, FM

Tabell 4. Utgångsantaganden

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
Världshandels tillväxt, %	2,1	2,7	3,3	2,7	3,6	4,5
EUR/USD	1,29	1,33	1,33	1,12	1,07	1,02
Industrins råvarupriser, EO, € (2010=100)	100,7	94,8	90,0	86	85	83
Råolja (Brent), €/barrel	87,1	82,0	74,5	49,1	53	61
3 mån. Euribor, %	0,6	0,2	0,2	0,0	0,1	0,2
Statens obligationer (10 år), %	1,9	1,9	1,4	0,7	1,0	1,5
Exportens marknadsandel (2000=100) ¹	82	79	76	73	73	72
Importpriser, %	2,1	-1,4	-1,6	-0,9	1,0	1,6

¹ Ökningen av exporten jämfört med tillväxten inom världshandeln

Källa: Nationella statistikmyndigheter, CPB, HWWI, Reuters, FM

Fortsatt osäkert om den grekiska ekonomin kommer att stabilisera sig

Den osäkerhet som hänför sig till situationen i Grekland har varit den viktigaste faktorn som ökat instabiliteten i euroområdet under det gångna året. Den politiska krisen i Grekland ledde till att det finansiella stödprogram som godkännts för landet upphörde på ett okontrollerat sätt i slutet av juni. Grekland avbröt de ekonomiska reformer som förutsattes i programmet och hotades av insolvens. Grekland kunde inte betala de lån som förföll i juni till IMF. Landets bank-system drabbades av en akut kris.

Förhandlingarna i syfte att slutföra programmet var mycket svåra och de strandade slutligen den 26 juni 2015. Situationen tillspetsades när Grekland överraskande meddelade att man ordnar en folkomröstning om det finansiella stödprogrammet. Under sommaren ordnades 17 möten mellan euroländernas finansministrar eller överhuvuden, där man behandlade åtgärder för att stabilisera situationen. Alternativen var att fortsätta med de ekonomiska reformerna, vilket skulle möjliggöra fortsatt finansiellt stöd, eller att Grekland tillfälligt lämnar euron.

Grekland blev tvunget att begränsa kapitalrörelserna för att dämpa den långvariga insättningsflykten. Insättningar till ett belopp av nästan 50 miljarder euro hade lyfts i bankerna. Greklands centralbank hade bevilja de grekiska bankerna cirka 90 miljarder euro i nödfinansiering (s.k. Emergency Liquidity Assistance, ELA) för att trygga deras likviditet. Måndagen den 29 juni 2015 förblev bankerna och börsen i Grekland stängda. Bankerna öppnade på nytt först måndagen den 20 juli 2015 och börsen måndagen den 3 augusti 2015.

Situationen i Grekland hade bland annat följande effekter:

- 1) Den tillspetsade situationen i Grekland orsakade nervositet på finansmarknaden under våren och sommaren. Grekland betraktades dock i stor utsträckning som ett särfall på statslåne marknaden. Andra länder på väg att återhämta sig från skuldskrisen smittades inte i någon högre grad.
- 2) Situationen ledde till betydande ekonomisk osäkerhet i Grekland och dess grannländer. Den positiva utveckling som börjat under det första halvåret 2014 vände och företag, banker och de offentliga finanserna led avsevärt.
- 3) Situationen ledde till växande osäkerhet i euroområdet. Att det finansiella stödprogrammet för Grekland upphörde och den politiska osäkerheten ledde också till diskussioner om euroområdets framtid och enighet. Ett alternativ som framkom i den politiska diskussionen var att Grekland eventuellt borde lämna euroområdet temporärt. Följderna skulle ha varit oförutsägbara på den internationella finansmarknaden.
- 4) Om Grekland skulle ha drivits till insolvens skulle det ha kunnat ha svåröversägliga effekter för det övriga euroområdet. Insolvens kunde ha förorsakat finiska staten direkta kostnader på som mest cirka 3-4 miljarder euro på lång sikt. På kort sikt skulle det ha haft indirekta effekter och lett till realisering av ansvarsförbindelserna via centralbankerna. Det är svårt att uppskatta beloppet av de indirekta skadliga effekterna.

Av det andra låneprogrammet som gick ut i juni uteblev betalningar på cirka 38 miljarder euro (inkl. euroländernas och IMF:s betalningsposter) från Grekland. Greklands finansiella läge var svårt, så landet var slutligen tvunget att förbinda sig att fortsätta med de ekonomiska reformerna. Sedan Grekland förbundit sig att fortsätta med reformpolitiken godkände eurogruppen den 14 augusti 2015 ett nytt finansieringsprogram på högst 86 miljarder euro från Europeiska stabilitetsmekanismen. Greklands ekonomi och finansiella system var länge förlamat de senaste månaderna på grund av osäkerheten, vilket syntes i dimensioneringen av programmet. Grekland lyckades slutligen undgå insolvens. Den första betalningsposten, 13 miljarder euro,

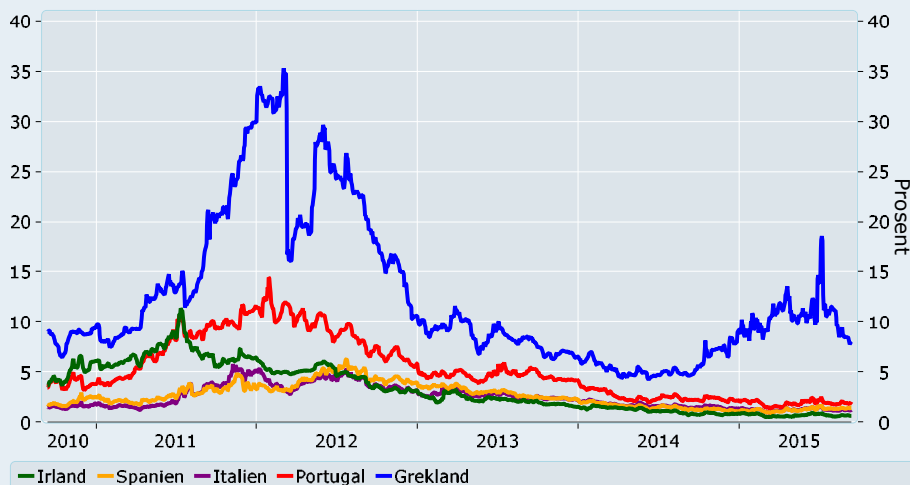
betalades den 20 augusti 2015. Efter detta uppgår Greklands lån hos euroländerna och IMF till sammanlagt cirka 216 miljarder euro.

Den centrala frågan när programmet godkändes gällde Greklands skuldhållbarhet, som var en förutsättning för att programmet skulle godkännas. Hösten 2014 låg Grekland fortfarande före de skuldhållbarhetsmål som satts upp i programmet. På grund av händelserna i år var man tvungen att justera skuldhållbarhetsanalysens ekonomiska antaganden och prognoser i en sämre riktning vad gällde såväl den ekonomiska tillväxten som det primära saldoto. I bakgrunden fanns till stor del kraftigt misstro till Greklands utfästelser till ekonomiska reformer. De begränsningar av kapitalrörelserna som infördes på sommaren och bankernas växande kapitaliseringsbehov försämrade situationen ytterligare. Enligt EU-institutionernas grundscenario (där Grekland genomför de reformer som förutsatts i det nya programmet) stiger Greklands offentliga skuld till nivån 200 %/BNP 2016, varifrån den sjunker till nivån 122 %/BNP mot 2030. Greklands skuldhållbarhet förbättras avsevärt av de synnerligen låga räntorna på de finansiella stödlånen och de långa återbetalningstiderna. I de lån som euroländerna beviljat (som motsvarar 65 % av landets totala skuld) motsvarar Greklands räntenivå räntan för länder med bästa kreditranking. Detta har en sänkande inverkan på Greklands finansiella kostnader som är upp till 9 miljarder euro på årsnivå.

Euroområdets stabilitet är en förutsättning för ekonomisk tillväxt i Finland. Med tanke på hela euroområdets enighet är det nödvändigt att iaktta gemensamma regler och överenskomna villkor. För att få finansiellt stöd krävs alltid att överenskomna reformer genomförs. Det nya finansiellt stödprogram var motiverat med avseende på Finlands nationella intresse och ansvarsförbindelser jämfört med ett alternativ där följden skulle ha varit nedskrivningar på grund av insolvens samt växande osäkerhet i euroområdet. Att finansiellt stöd beviljades från Europeiska stabilitetsmekanismen betyder att det finansiella stödet inte ökar finska statens ekonomiska ansvarsförbindelser, och det har ingen inverkan på statens skuld eller utgifter.

De lösningar som träffades i augusti skapar en grund för återställt förtroende och stabilisering av den grekiska ekonomin. Situationen är dock osäker åtminstone tills det har hållits nyval i Grekland, landets politiska situation har stabiliserat sig och det ekonomiska reformprogrammet kan fortsätta.

10-åriga statsobligationsräntan, spridning till Tyskland

Källa: Macrobond / VM

1.2 Utrikeshandeln

Exporten ökar när utsikterna i euroområdet förbättras

Enligt de nationalräkenskaper som Statistikcentralens publicerade i juli 2015 krympte exporten med 0,7 % 2014. Exporten av varor och tjänster har ökat något under det första halvåret 2015. Det finns flera orsaker till att exporten tillväxt är svag, men de viktigaste hänför sig till exportindustrins struktur, Finlands dåliga kostnadskonkurrenskraft samt den försämrade exportefterfrågan. Exporten förutspås vända i en försiktig tillväxt. Orsaken till utvecklingen är att den ekonomiska tillväxten stärks i Finlands viktigaste exportländer, trots att världshandeln är inne i en långsammare tillväxtfas.

Exporten förutspås öka med 0,9 % 2015. År 2015 är den ekonomiska tillväxten i euroområdet snabbare än föregående år. Att euron försämrats mot den amerikanska dollarn förbättrar Finlands exportmöjligheter på kort sikt. Den försvagade valutan stödjer Finlands export, men valutakursen har också indirekta effekter, till exempel förbättras exportefterfrågan i euroområdet. Det fortsatt låga oljepriset upprätthåller dessutom efterfrågan i världen och ökar Finlands exportmöjligheter. Problemen i anslutning till den ekonomiska utvecklingen i Ryssland fortsätter dock att dämpa exportökningen.

Konkurrenskraften kan mätas på flera olika sätt. Exempelvis mätt med den reala handelsviktade valutakursen försämrades Finlands konkurrenskraft 2014, men har förbättrats klart i början av året. Mätt med arbetskostnaderna per enhet förbättrades Finlands konkurrenskraft en smula jämfört med medelvärdet i euroområdet i fjol. Jämfört med Sverige och Tyskland var förbättringen dock tydligare, eftersom lönerna har stigit kraftigare i dessa länder än i Finland. Mätt med arbetskostnaderna per enhet förbättras konkurrenskraften ytterligare när lönerna stiger måttligt och arbetets produktivitet börjar förbättras. Förbättringen räcker dock inte till för att ta igen den skillnad som under årens lopp uppstått i nivån på arbetskostnaderna per enhet jämfört med våra konkurrenter.

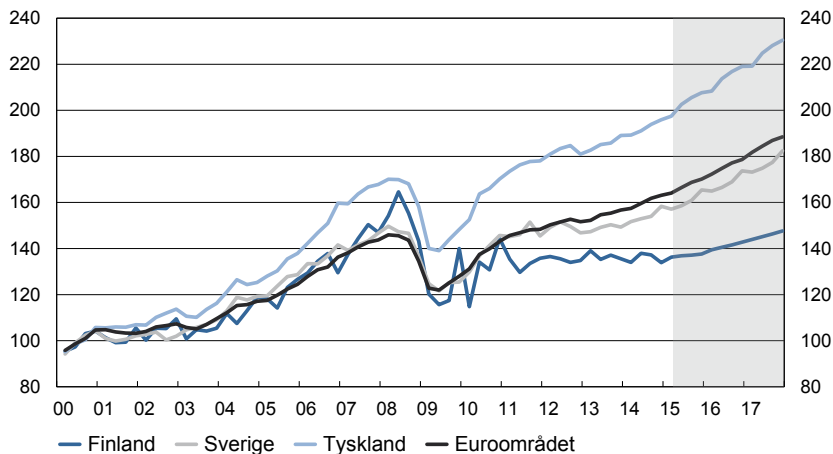
År 2016 export ökningen är 3 % och 2017 accelererar exportökningen till 3,3 % tack vare tillväxten inom världshandeln. Finland fortsätter att förlora exportandelar, eftersom tillväxttakten i de ekonomier som är stadda i utveckling fortfarande är högre än i Europa. Den tilltagande ekonomiska tillväxten i euroområdet förbättrar emellertid de finländska exportföretagens möjligheter att behålla sina marknadsandelar.

Tabell 5. Utrikeshandeln

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	procentuell volymförändring					
Export av varor och tjänster	1,2	1,1	-0,7	0,9	3,0	3,3
Import av varor och tjänster	1,6	0,0	0,0	-0,2	3,4	3,5
	procentuell prisförändring					
Export av varor och tjänster	1,1	-1,0	-0,7	-0,3	1,0	1,7
Import av varor och tjänster	2,1	-1,4	-1,6	-0,9	1,0	1,6

Export av varor och tjänster

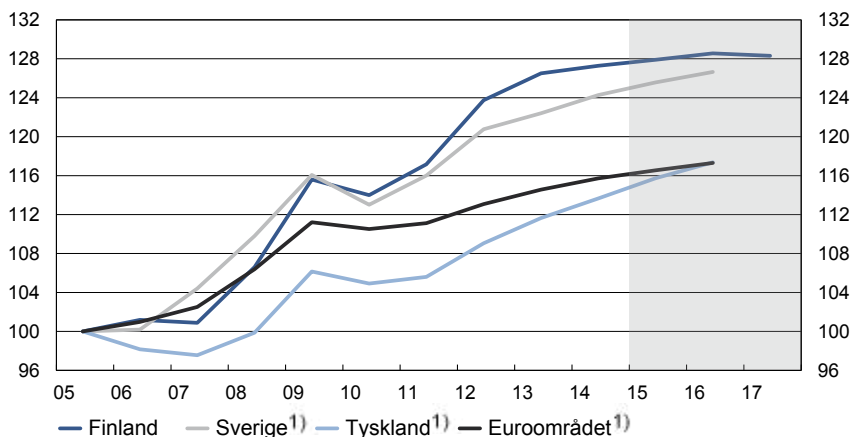
volym 2000=100, säsongrensad

Källa: Eurostat, FM

Arbetsenhetskostnader

2005=100, nominell

1) Europeiska kommissionens prognos

Källa: Europeiska kommissionen, Statistiskcentralen, FM

Enligt nationalräkenskaperna för juli förblev importen på föregående års nivå 2014. I början av året har utvecklingen varit lam när det gäller importen. Enligt kvartalsräkenskaperna var förändringen i importvolymen under det första halvåret 2015 -4 %.

År 2015 minskar importen även om exporten och privata konsumtionen växer. När investeringarna och exporten växer snabbare ökar användningen av importinsatser 2016 och 2017. Nettoexportens bidrag till BNP-tillväxten kommer att vara positiv 2015, men blev negativ under prognosperioden när i den inhemska efterfrågan ökas.

Bytesbalansen ytterligare i underskott

Underskottet i bytesbalansen 2014 var 3,8 miljarder euro, alltså nästan 2 % i relation till bruttonationalprodukten. Underskottet har krympt mycket snabbt under det första halvåret 2015. Under prognosperioden krymper underskottet i handelsbalansen och bytesbalansen med cirka en miljard euro. Trots detta uppvisar bytesbalansen ett underskott på 2,8 miljarder euro, alltså 1,3 % i relation till bruttonationalprodukten 2017. Handelsbalansen har redan länge varit positiv och även underskottet i tjänstebalansen har minskat i början av året.

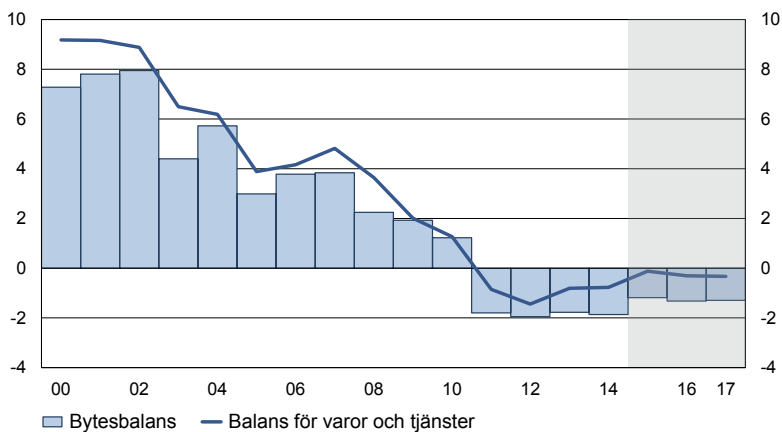
Förbättrades bytesrelationen är i första hand till följd av den kraftiga prissänkningen på olja. Exportpriserna har redan upphört att sjunka. Däremot fortsätter importpriserna att sjunka 2015.

Att export- och importpriserna utvecklas så olika förklaras av bland annat prisutvecklingen på energi. Världsmarknadspriserna på råolja har sjunkit mera än priserna på förädlade bränslen. Energiprodukternas andel av exporten har redan stigit till över 6 %. Dessutom har exportpriserna på råvaror exempelvis inom gruvdriften, den kemiska industrin samt skogsindustrin utvecklats bättre än importpriserna. Råvarornas större andel inom exporten än importen framhäver skillnaderna i prisförändringarna så att bytesrelationen förbättras. I fråga om konsumtions- och investeringsnyttigheter är bytesrelationseffekten mindre. Sålunda beror den stärkta bytesrelationen på den goda marknadspositionen i vissa branscher.

Åren 2016 och 2017 förutspås priserna inom utrikeshandeln börja stiga lätt. Importpriserna stiger dock långsamt, eftersom den långsamma tillväxten inom världshandeln ser till att konkurrentländernas exportpriser utvecklas återhållsamt och oljepriset stiger endast något under prognosperioden. Den försämrade valutakursen syns först som stigande importpriser och med en liten fördröjning i exportpriserna.

Bytesbalans

i förhållande till BNP, %

Källa: Statistikcentralen, FM

Tabell 6. Bytesbalansen

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	md euro					
Balans för varor och tjänster	-2,9	-1,6	-1,6	-0,2	-0,7	-0,7
Faktorinkomster och transfereringar, netto	-1,0	-2,0	-2,2	-2,2	-2,1	-2,1
Bytesbalans	-3,9	-3,6	-3,8	-2,4	-2,8	-2,8
Bytesbalans, i förhållande till BNP, %	-1,9	-1,8	-1,9	-1,2	-1,3	-1,3

1.3 Den inhemska efterfrågan

1.3.1 Den privata konsumtionen

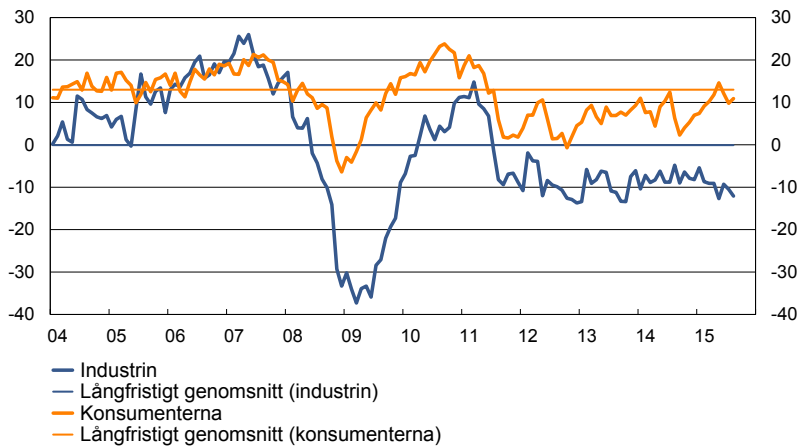
Återhållsam prisutveckling stödjer privat konsumtionsökning

Totalproduktionen i Finland fortsatte att krympa i föl. Den ökade privata konsumtionen räckte inte till för att kompensera inverkan av exportnedgången och de minskade investeringarna på den ekonomiska aktiviteten. Den privata konsumtionen ökade med 0,5 % trots att hushållens realinkomster samtidigt sjönk med 1 %. Hushållens köpkraft är i dag på samma nivå som för tre år sedan och de senaste åren har ökningen av den privata konsumtionen varit beroende av hushållens förtroende.

I år försämrats sysselsättningsläget ytterligare. Till följd av detta stannar ökningen av hushållens lönesumma på endast 0,5 %. Ökningen av de arbetslöshetsrelaterade inkomsttransfereringarna bidrar till att dämpa den växande arbetslöshetens effekter på hushållens inkomster. De sociala inkomsttransfereringarna till hushållen ökar med 4 % bland annat till följd av den växande arbetslösheten. Trots det svaga sysselsättningsläget och den skärpta beskattningen påskyndas ökningen av hushållens disponibla realinkomster till 1 % i år. Detta förklaras med den exceptionellt återhållsamma prisutvecklingen, som är en följd av att världsmarknadspriset på olja sjunkit. För den privata konsumtionen stannar priset på fjolårets nivå. Den privata konsumtionen ökar med 1 % i år.

De senaste åren har den privata konsumtionsefterfrågan stötts av hushållens skuldsättning. I år påskyndas den privata konsumtionsökningen av att bankerna erbjuder amorteringsfrihet för bostadslån. Från och med februari har bankerna marknadsfört temporär möjlighet för kunder med bostadsskulder till 6-12 amorteringsfria månader utan kostnader. Under januari-juni omreglerades gamla bostadskrediter till ett belopp av nästan 12 miljarder euro då det normala beloppet de senaste åren har varit cirka 2,4 miljarder euro under hela året. Amorteringsfriheten stödjer ökad privat konsumtion i år, men fenomenets baksida är att det samtidigt ökar hushållens skuldbörda, och om räntenivån höjs förstärker det inverkan på ränteutgifterna under de närmaste åren.

Industrins och konsumenternas förtroende saldo, säsongrensad

Källa: Europeiska kommissionen

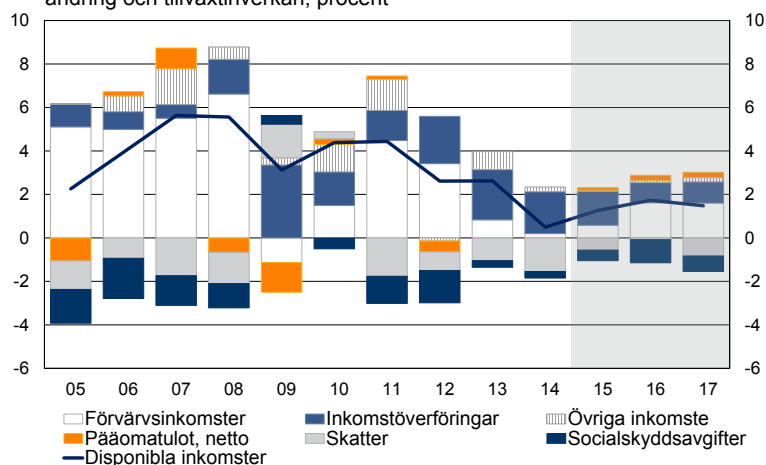
I år överskuggas tillväxtmöjligheterna för den privata konsumtionen av den ökade arbetslösheten och den vändning i en försiktigare riktning som inträffade i konsumenternas förtroende efter förvåren. Trots dessa faktorer är konsumtionsökningen 2015 starkast i fråga om sällanköpsvaror. Enligt konsumentbarometern upplevs tidpunkten fortfarande som gynnsam för anskaffning av sällanköpsvaror. I år sätter till exempel statens och bilimportörernas försök med skrotningspremie fart på efterfrågan på personbilar. För närvarande har Finland den nästäldsta bilparken av EU-länderna. Dagens åldrande bilpark har ökat den uppdämda efterfrågan.

Ökningen av hushållens realinkomster avtar 2016–2017

Den med tanke på köpkraften viktigaste enskilda inkomstposten utgörs av lönerna, och i fjol uppgick hushållens lönebelopp till 82 miljarder euro. På grund av de måttliga avtalsenliga förhöjningarna stiger inkomstnivån med endast något över 1 % om året under prognosperioden. De måttliga löneuppgörelserna stödjer ökad efterfrågan på arbetskraft när export- och investeringsefterfrågan börjar återhämta sig. När sysselsättningsläget förbättras påskyndas lönesummans tillväxt från 0,5 % i år till något över 1½ % före 2017. De sociala inkomsttransfereringarna till hushållen uppgick i fjol till nästan 42 miljarder euro och de förutspås öka med i medeltal nästan 2½ % 2016–2017. Utgifterna ökar på grund av befolkningens förändrade åldersstruktur, som gör att antalet pensionärer ökar med 1½ % per år under prognosperioden. Pensionärernas andel av inkomsttransfereringarna är cirka 65 %. De anpassningsåtgärder som riktats mot de offentliga utgifterna dämpar ökningen av inkomsttransfereringarna. Åren 2016–2017 minskas inkomsttransfereringarna till hushållen med 0,3 miljarder euro varterda året bland annat genom att vissa indexjusteringar fryses.

Hushållens disponibla nominella inkomster

ändring och tillväxtinverkan, procent

Under prognosperioden skärps skatteuttaget för genomsnittslöntagaren något. År 2016 stiger den försäkrades arbetslöshetsförsäkringsavgift med 0,5 procentenheter och följande år höjs åter arbetspensionsavgifterna med 0,25 procentenheter. Inom statsbeskattningen justeras skalorna och ändras arbetsinkomstavrdraget och till följd av detta sjunker skatteuttaget för genomsnittslöntagaren något nästa år men skärps 2017.

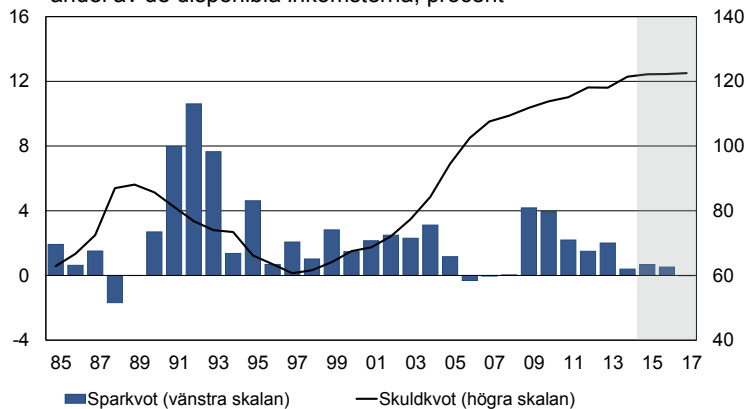
Trots att sysselsättningsläget förbättras ökar hushållens realinkomster långsammare mot prognosperiodens slut eftersom inflationen påskyndas, besparingar riktas mot inkomsttransfereringarna och beskattningen skärps. Den privata konsumtionsökningen stannar på 0,8 % 2016–2017. Detta förutsätter att konsumenternas förtroende utvecklas positivt, vilket syns som att spargraden sjunker under prognosperioden. Dessutom kan befolkningens förändrade åldersstruktur minska sparandet hos de åldersklasser som går i pension, om konsumtionsvanorna inte förändras i samma proportion som de pensionerades disponibla inkomster.

Utvecklingen av den privata konsumtionen är förenad med risker som går i olika riktningar. För årets del kunde konsumtionsökningen bli till och med starkare än väntat förutsatt att den ökade osäkerhet som konsumenterna upplevt sedan i våras lättas upp. När det gäller 2016–2017 hänför sig den största risken för den privata konsumtionen till utvecklingen på arbetsmarknaden. Om det inte sker en vändning till det positivare i sysselsättningen, så förblir förutsättningarna för fortsatt tillväxt av den privata konsumtionen små.

De finländska hushållens skuldsättning ligger trots den långvariga oavbrutna ökningen fortfarande nära medelnivån i europeisk jämförelse. Trots att skuldsättningen inte är förenad med några omedelbara risker, till exempel med avseende på banksystemets stabilitet, så skulle effekterna av en höjning av räntenivån ändå vara betydande för de skuldsatta hushållen. Räntenivån är för närvarande så låg att även små förändringar i den skulle öka utgifterna för skötseln av skulden kännbart. Effekterna av stigande räntor skulle också återspelas i förmögenhetsinkomsterna, men de positiva effekter som hänför sig till dem överförs sannolikt långsammare till konsumtionsbeteendet än de negativa påföljder som hänför sig till de växande ränteutgifterna.

Hushållens sparandet och skuldsättning

andel av de disponibla inkomsterna, procent

Källa: Statistikcentralen, FM

1.3.2 Den offentliga konsumtionen

Den offentliga konsumtionen består av statens, kommunernas och socialskyddsfondernas konsumtionsutgifter och är av storleksklassen drygt 50 miljarder euro, det vill säga en fjärdedel av BNP och drygt 40 % av alla offentliga utgifter. De största posterna inom den offentliga konsumtionen är löner och arbetsgivarnas socialskyddsavgifter samt användningen av mellanprodukter, alltså värdet av varor och tjänster som används som produktionsinsatser. Den offentliga konsumtionen minskade något i fjol och även de närmaste åren blir den offentliga konsumtionen ungefär som förr till följd av anpassningsåtgärderna.

Statens konsumtion utgör en dryg fjärdedel av den offentliga konsumtionens värde. Antalet statsanställda håller på att minska, vilket krymper konsumtionen, men användningen av insatser i form av mellanprodukter antas öka något. Även löneutvecklingen är mycket återhållsam, så värdeökningen av konsumtionen blir liten. En dryg fjärdedel av de statsanställda arbetar i enheter som står utanför budgetekonomin, de största av dem är universiteten.

Lokalförvaltningens konsumtion utgör två tredjedelar av den offentliga konsumtionen. Lokalförvaltningens konsumtion ökar mycket återhållsamt de närmaste åren. I år dämpas konsumtionsökningen av kommunernas egna sparåtgärder. Även priset på lokalförvaltningens konsumtion stiger mycket måttligt de närmaste åren. Lokalförvaltningens konsumtion ökar när de åldersrelaterade utgifterna växer till följd av befolkningens förändrade åldersstruktur. Hälso- och sjukvårdsutgifterna ökar också när tekniken och behandlingarna utvecklas.

Socialskyddsfondernas konsumtionsutgifter består i första hand av löneutgifter och sociala understöd som FPA betalar i naturaform och till vilka hör läkemedelsersättningar samt rese- och rehabiliteringsstöd. De besparingar som linjerats i regeringsprogrammet krymper avsevärt utgifterna i naturaform 2016–2017.

Tabell 7. Konsumtionen

	2014 andel, %	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
		Procentuell volymförändring					
Privat konsumtion	100,0	0,3	-0,3	0,5	1,0	0,8	0,8
Hushåll	95,1	0,4	-0,3	0,4	1,0	0,8	0,8
Varaktiga konsumtionsvaror	8,0	-0,5	-0,5	1,7	2,8	1,0	1,6
Halvvaraktiga konsumtionsvaror	8,1	1,0	0,6	-0,7	0,3	1,0	0,7
Dagliga varor	27,5	-0,3	-0,7	-0,4	-0,1	0,5	0,2
Tjänster	51,3	0,9	-0,6	0,1	1,1	0,9	0,9
Icke vinstsyftande samfund	4,9	-0,4	-0,7	3,2	0,5	1,0	1,0
Offentlig konsumtion	100,0	0,5	0,8	-0,2	0,2	-0,2	0,3
Statsförvaltningen	27,0	-0,3	4,2	-1,4	-0,4	0,1	0,4
Lokalförvaltningen	65,9	0,9	-0,4	0,4	0,4	0,3	0,5
Socialskyddsfonderna	7,0	0,1	-0,1	-0,8	0,5	-5,7	-1,6
Totalt		0,4	0,0	0,3	0,8	0,5	0,6
Offentliga samfunds individuella konsumtionsutgifter		0,6	-0,3	0,0	0,3	-0,4	0,4
Individuella konsumtionsutgifter, totalt		0,3	-0,3	0,3	0,5	0,8	0,9
Hushållens disponibla inkomster		2,6	2,6	0,5	1,3	1,7	1,5
Priset på privat konsumtion		2,8	2,3	1,6	0,0	1,1	1,3
Hushållens disponibla realinkomster		-0,2	0,3	-1,0	1,2	0,6	0,2
		procent					
Konsumtionens andel i bruttonationalproduk- ten (till löpande priser)		79,0	79,7	80,2	80,6	79,9	79,2
Hushållens sparkvot		1,5	2,0	0,4	0,7	0,5	0,0
Hushållens skuldkvot ¹⁾		118,1	118,0	121,4	122,2	122,3	122,5

¹⁾ Hushållens skulder i slutet av året i förhållande till deras disponibla inkomst.

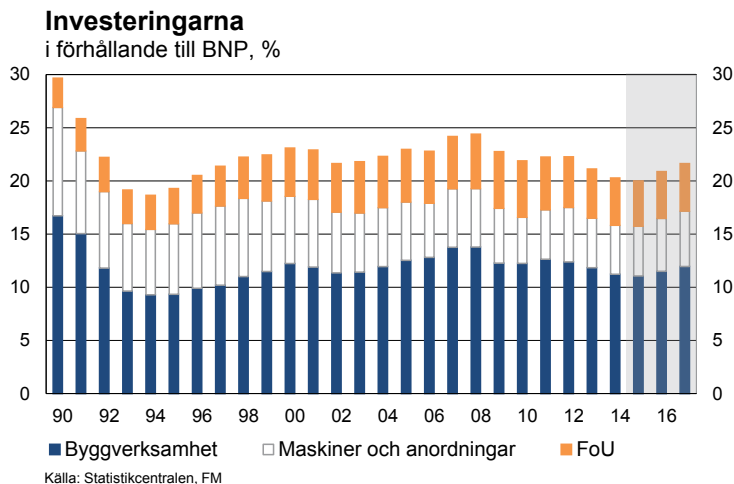
1.3.3 De privata investeringarna

De privata investeringarna är en ljusglimt i den ekonomiska utvecklingen

År 2014 krympte de totala investeringarna inom samhällsekonomin enligt Statistikcentralens preciserade uppgifter med 3,3 % och de privata investeringarna med 3,9 %, vilket är mycket mindre än vad som förutsågs ännu i mars. Särskilt förhandsuppgifterna om investeringar i maskiner och anordningar förändrades från en nedgång på nästan 10 % till en minskning på 0,2 %.

År 2015 förutspås de totala investeringarna inom samhällsekonomin minska med 1,3 % och de privata investeringarna med 2 %. Investeringarna har dock vänt till en liten ökning från och med i början av året. Investeringsprognosen ser för 2016 och 2017 positiv ut och de privata investeringarna beräknas öka med 5-6 %, eftersom stora investeringsprojekt, bland annat byggandet av bioproduktfabriken i Äänekoski, redan har påbörjats. Även den investeringsförfrågan som Finlands näringsliv publicerade i juni 2015 utlovar en kraftig uppgång för investeringarna, särskilt inom skogsindustrin, den kemiska industrin och byggmaterialindustrin. Även teknologiindustrin uppskattade att man kommer att öka investeringarna i år. Inom byggverksamheten visar dessutom uppgifterna om omsättning och försäljning på en klar uppgång.

Investeringsprognosen är förenad med en positiv risk, om den ekonomiska utvecklingen tar en positiv vändning. Negativa risker hänför sig tidpunkten för investeringarna och redovisningen av dem i nationalräkenskaperna. De nedåtgående riskerna ökar framför allt av den eventuellt fortsatt osäkra ekonomiska utvecklingen samt på längre sikt av Finlands exportutsikter. Investeringsprojekt är alltid förenade med risk för att de ska försenas och för att finansiärernas risk- och avkastningsbedömningar ska förändras. En del investeringar tycks dock ha kommit i gång redan. För byggnadsinvesteringarna ser situationen stabil ut och den korrigerande utvecklingen tycks redan delvis vara på gång.

De fasta privata investeringarna i relation till bruttonationalprodukten når sin nästan lägsta nivå i år jämfört med de senaste 25 åren. År 2016 och 2017 växer investeringarna snabbare än BNP och då blir relationstalet något bättre. Trots den goda utvecklingen är relationstalet för de privata investeringarna enligt prognosen 2017, fortfarande ungefär en procentenhet lägre än medeltalet 2004–2014, cirka 17,5 % i relation till bruttonationalprodukten.

Bostadsinvesteringarna ökar långsamt

Bostadsinvesteringarna är med sina 35 % den största undergruppen bland de privata investeringarna. Av dessa bostäder berörs ungefär en tredjedel av statligt stöd. Enligt den senaste statistiken började 25 900 bostäder byggas i fjol.

Bostadsinvesteringarna förutspås att vända till en ökning på nytt på det tredje kvartalet i år, men på års nivå minskar de ännu en aning från fjol. Byggandet av fritt finansierade bostäder är lamt och även i år kommer tillväxten i huvudsak från ARA-bostäder med statligt stöd. En positiv sak är emellertid att antalet färdiga och osålda bostäder har fortsatt att minska även under det andra kvartalet.

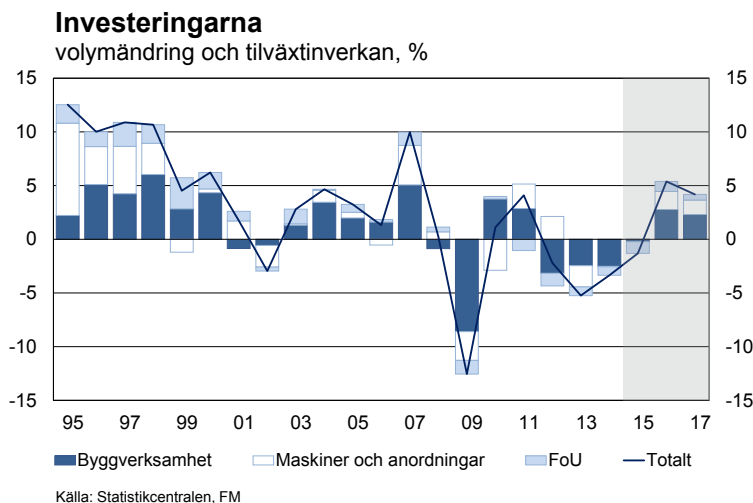
Nästa och därpå följande år ökar bostadsinvesteringarna över 4 % enligt prognosen. Nästa år beräknas ungefär 1 000 fler bostäder än i år byggas och ökningen antas vara den motsvarande även 2017. I huvudstadsregionen pågår stora höghusprojekt, som fortgår även efter prognosperioden. Med undantag för de största städerna förblir bostadsinvesteringarna dock ganska låga i resten av landet.

Ombyggnaderna av bostäder antas fortgå i avtagande takt, eftersom effekten av den stimulansfinansiering som riktats mot ombyggnader försvinner. Å andra sidan kräver bostadsbeståndets ålder och skick många reparationer. Åren 2015–2017 förutspås ombyggnadsinvesteringarna i bostadsbyggnader öka med cirka 2–3 % om året. Bostadsbolagens renoveringar syns också som att deras lån växer i snabb takt. Bostadsbolagens skuld utgör en tredjedel av alla företagslån och dess tillväxttakt var ungefär 10 % våren 2015.

Byggandet av fabriks- och lagerfastigheter tar fart

Fabriksindustrins byggnadsinvesteringar får avsevärt fart i år och nästa år. Den viktigaste faktorn är bioproduktfabriken i Äänekoski, som är skogsindustrins genom tiderna största enskilda investeringsprojekt. Dess andel av det övriga husbyggandet är av storleksklassen ungefär 4 %. Detta och andra mindre projekt vänder det övriga husbyggandet uppåt och nästa år stiger investeringar med redan 7 % jämfört med i år. Under prognosperiodens sista år avtar tillväxten något jämfört med 2016. Även 2017 kan det hända att stora byggnadsprojekt startar, såsom cellulosafabriken i Kuopio samt kärnkraftverket i Pyhäjoki, men eftersom det saknas beslut om att de ska byggas har de inte beaktats i prognosen.

Flera investeringar i sjukhus och andra offentliga servicebyggnader tycks ha ökat på nytt. Under våren har också en stor ökning inträffat i fråga om påbörjade affärsbyggnadsprojekt. För närvarande minskar jordbrukets byggnadsinvesteringar mest.

Billig olja och statens åtgärder sätter fart på efterfrågan på investeringar i anläggningsverksamhet

Enligt de senaste uppgifterna från nationalräkenskaperna har investeringarna i anläggningsverksamhet ökat med 2-4 % redan i två års tid. I början av året (januari-maj) tycks de bästa tillväxtsiffrorna för byggnadsverksamheten, över 12 %, ha realiserats inom anläggningsverksamheten. Halveringen av oljepriset jämfört med fjolårets medeltal har sänkt kostnaderna för anläggningsverksamheten och ökat efterfrågan.

Investeringar håller på att komma i gång inom bland annat energiförsörjningsnätet, vattentjänster, bannätet, metron och på flygfält. Årets prognos lovar att tillväxten fortsätter och förstärks nästa och därpå följande år, när effekterna av det infrastrukturpaket på 600 miljoner euro som regeringen riktat mot bastrafikledhållningen börjar synas. När husbygandet tar fart ökar också investeringarna i anläggningsverksamhet.

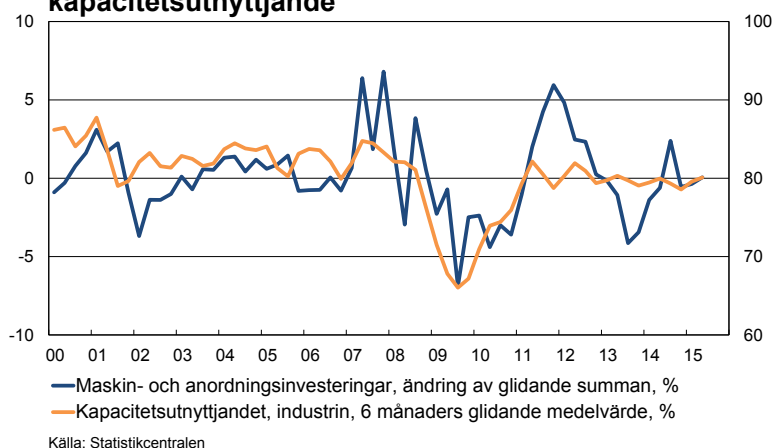
Stora investeringar i maskiner och anordningar på kommande

Investeringsprognosens största kvartalsökningar hänför sig till investeringar i maskiner, anordningar, transportmedel och vapensystem. Detta beror på att investeringarna i maskiner och anordningar för den ovannämnda stora bioproduktfabriken uppgår till uppskattningsvis 720 miljoner euro, alltså 7,5 % av hela investeringspottens värde. Denna mycket stora investering har också multiplikatoreffekter för sådana företags investeringar som får leverera investeringsnyttigheter till projektet. Man har beräknat att de huvudsakliga anordningarna som krävs för projektet till 70 % kommer att vara av inhemsk tillverkning.

Under det första halvåret har registreringarna av nya transportmedel stannat något under fjolårets nivå. Svagast har registreringarna av släpvagnar utvecklats och det har också registrerats färre nya bussar än i fjol.

Som helhet växer inte investeringarna i maskiner och anordningar ännu i år jämfört med i fjol och detta just på grund av tidsmässiga faktorer. Nästa och därpå följande år tilltar ökningen till 6-7 % om året.

Maskin- och anordningsinvesteringar och kapacitetsutnyttjande

FoU-investeringar: långsamt bättre

FoU-investeringarna har minskat redan fyra år i rad med en årstakt av 4-5 %. Investeringsförfrågan utlovar en liten tillväxt i år i fråga om FoU-projekt, men detta syns ännu inte i prognosen.

Enligt prognosen väntas även FoU-investeringarna så småningom vända uppåt, men även i år syns ett stort ras på årsnivå. Under de närmaste åren ämnar i synnerhet skogsindustrin och den kemiska industrin göra FoU-investeringar. I prognosen ingår en ökning på 2-4 % för 2016 och 2017. FoU-investeringarna i relation till bruttonationalprodukten stiger till 4,5 % 2017.

Tabell 8. Realinvesteringar enligt kapitalvarutyp

	2014 andel, %	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
		Procentuell volymförändring					
Husbyggande	45,2	-5,6	-6,1	-5,8	-1,1	5,4	4,2
Bostäder	27,4	-3,5	-5,2	-5,9	-0,5	4,3	4,4
Övriga hus	17,8	-8,6	-7,4	-5,6	-2,0	7,0	4,0
Anläggningsverksamhet	10,2	-5,4	4,2	1,8	2,7	3,5	3,9
Maskiner och apparater	22,7	10,2	-8,6	-0,2	0,0	7,2	5,7
FoU-investeringar*	21,9	-5,3	-3,8	-3,6	-5,0	4,4	2,5
Totalt	100,0	-2,2	-5,2	-3,3	-1,3	5,4	4,2
Privata	79,9	-3,2	-7,1	-3,9	-2,0	6,4	5,3
Offentliga	20,1	2,6	3,5	-0,9	1,4	1,6	-0,3
		Procent					
Investeringarnas andel av BNP (till löpande priser)							
Realinvesteringar		22,3	21,1	20,3	20,0	20,9	21,6
Privata		18,3	17,0	16,2	15,9	16,7	17,5
Offentliga		4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1

* Innehåller odlade tillgångar och produkter som skyddas av immateriell äganderätt

Urbanisering ökar möjligheterna till ekonomisk tillväxt

Urbaniseringen är en långsiktig trend. I början av 1900-talet bodde mindre än 10 % av jordens befolkning i städer och för närvarande handlar det om ungefär hälften av befolkningen. I Europa överstiger urbaniseringsgraden redan 70 % och den förutspås stiga ytterligare. Bakom urbaniseringen har i vid bemärkelse alltid legat den tekniska utvecklingen och den ekonomiska nytta den medfört. I den senaste tidens ekonomiska forskning och samhällsdebatt har urbaniseringen igen rönt stor uppmärksamhet. Den geografiska inriktningen av offentliga investeringar och bostadsinvesteringar har väckt debatt. Enligt undersökningar tycks stadsstrukturen vara gynnsam för innovationer och humankapital och sålunda gagnar urbanisering hela samhällsekonomin.

Hsieh och Moretti (2015) har undersökt hur urbaniseringen har inverkat på samhällsekonomin i Förenta staterna. Forskarna utnyttjar material från 220 stadsområden under 1964 – 2009. I stadsområden är arbetets produktivitet högre än i andra områden, men den totalekonomiska nyttan av det är i hög grad beroende av den offentliga sektorns agerande. Arbetets produktivitet och efterfrågan på arbete ökade snabbast i New York, San Francisco och San Jose, men den totalekonomiska nyttan förblev liten, eftersom bostadsproduktionen inte motsvarade den ökade efterfrågan. I dessa städer ledde den snabba produktivitetsökningen till att lönenivån och bostadspriserna steg men inte till att sysselsättningen ökade. I de städer där bostadsproduktionen var mindre begränsad ökade antalet sysselsatta klart och priseteffekterna var små. Forskarna estimerar att om regleringen av bostadsproduktionen i de tre förstnämnda städerna hade legat på samma nivå som i "medianstaden", skulle Förenta staternas BNP ha legat på en 9,5 % högre nivå.

Dougal, Parsons och Titman (2014) har studerat företags tillväxthistoria. Företag i stadsområden växer snabbare och deras investeringsgrad ligger högre än i företag som finns på andra ställen. Den snabbare investeringstillväxten förklaras uttryckligen med närheten till andra företag, befolkningstätheten och tillväxttakten samt högre utbildningsnivå än i andra områden. Enligt Davis och Dingels (2014) undersökning inriktas företagsverksamheten i stora städer på branscher med hög utbildningsnivå och produktivitet. I dessa branscher är också sysselsättningselasticiteten större och i synnerhet i de stora städerna är sysselsättningsgraden i alla branscher högre.

Även Glaeser och Gyourko (2008) har studerat bostadsmarknaden i USA och reformen av USA:s bostadspolitik. I sina undersökningar har de iakttagit att det centrala problemet på bostadsmarknaden är de låga planläggningsnivåerna i vissa städer och ett visst område (Kalifornien). Enligt dem borde bostadsbeståndet i en tillväxtregion växa med 3-4 % om året, för att utbudet av bostäder inte ska bli ett tillväxthinder. Forskarna anser att den otillräckliga planläggningen kan åtgärdas genom att lokalförvaltningen sporrar till god policy, till exempel genom direkta stöd. Däremot tror de inte att dessa städer ändrar sitt beteende om inte centralförvaltningen betalar städerna stöd för planläggningen. Detta stöd borde enligt forskarna vara ganska stort (i USA \$ 30 000/bostad), för att det ska inverka på kommunernas agerande. Stödet borde bindas direkt till nyproduktion för att bostadsbeståndet ska växa.

Oswald (1999) studerade sambandet mellan bostadsmarknad och arbetslöshet. Enligt honom är arbetslösheten högst i de länder där det finns minst hyresbostäder och tvärtom. Enligt honom är det bra med utökat utbud av alla typer av bostäder på en stram bostadsmarknad, men särskilt fler hyresbostäder förbättrar produktiviteten eftersom de underlättar arbetskraftens rörlighet.

Finlands urbaniseringsgrad, något över 60 %, är lägre än genomsnittet i industriländerna i väst. Hos oss kom urbaniseringen emellertid i gång tämligen sent, men den förutspås fortsätta i mycket snabbt takt de följande årtiondena. Redan nu kan vi se i huvudstadsregionen att otillräcklig infrastruktur och bostadsproduktion kan bli ett hinder för ekonomisk utveckling.

Det är klart att åtminstone i huvudstadsregionen utgör bristen på bostadsproduktion till skäliga priser ett sysselsättningshinder. Man bör också lägga märke till att det här inte är fråga om enbart huvudstadsregionen, utan i framtiden står Finlands övriga snabbt växande stadsområden sannolikt inför samma problem. Otillräcklig bostadsproduktion i tillväxtcentrum leder till lägre ekonomisk aktivitet än vad det skulle finnas potential för.

En annan viktig faktor är tillväxtcentrumens infrastrukturprojekt. Man har försökt få fart på planläggningen i Helsingforsregionen genom intentionsavtal om markanvändning, boende och trafik samt genom att binda finansieringen av stora trafikprojekt till bostadsplanläggningen. Den ökning på 25 % inom bostadsplanläggningen som staten förutsätter skulle göra att bostadsutbudet i kommunerna i huvudstadsregionen ökar i en takt av 2 - 2,7 %, så att bostadsbeståndet växer långsammast i Helsingfors och snabbast i Esbo. Enligt Pellervo ekonomisk forsknings (PTT) utredning (2015) eftersträvar man med de nu aktuella ban- och metropjekt 34 bostäder per varje miljon euro som används för investeringar. Om man ytterligare kunde skärpa planläggningsmålet något, skulle det i så fall på längre sikt ha positiva konsekvenser för såväl pris- och hyresnivåerna på bostäder som sysselsättningen. Då skulle skatteinkomsterna öka till följd av bostadsbyggandet och samtidigt möjligheten till effektivt utnyttjande av kollektivtrafiken öka.

Davis D.R. & Dingel, J.I. (2014), The comparative advantage of cities, NBER Working Paper 20602.

Dougal C., Parsons C.A. & Titman S. (2014), Urban vibrancy and corporate growth, NBER Working Paper 20350.

Glaeser E L & Gyourko J. (2008), Rethinking Federal Housing Policy, The American Enterprise Institute for Public Policy Research, AEI Press; Washington D.C.

Holm P., Hietala, J & Härmälä V. (2015), Liikenneverkko ja kansantalous – Suomi-Ruotsi vertailua, PTT raportteja 249.

Hsieh C-T. & Moretti E. (2015), Why do cities matter? Local growth and aggregate growth, NBER Working Paper 21154.

Oswald A. (1999), The Housing Market and Europe's Unemployment: A Non-Technical Paper. <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/economics/staff/ajoswald/homesnt.pdf>

1.3.4 De offentliga investeringarna

De offentliga investeringarna minskade något 2014 efter tre klara tillväxtår. Överlag beräknas de offentliga investeringarna de närmaste åren ligga kvar på ungefär samma relativt höga nivå som i fjol.

Statens investeringar upprätthålls av en satsning på sammanlagt 600 miljoner euro på bastrafikledshållningen 2016–2018. Å andra sidan minskar anpassningsåtgärderna investeringarna i nya trafikledsprojekt samt i andra investeringsobjekt, varför de totala investeringarna inte ökar nämnvärt. Investeringarna i infrastruktur är mindre än en tredjedel av statens alla investeringar enligt nationalräkenskaperna.

Lokalförvaltningens investeringsutgifter har ökat kraftigt under det innevarande årtiondet. I fjol bromsade dock investeringsökningen in. Investeringsökningen beräknas sakta in ytterligare i år och vända i en liten nedgång på medellång sikt. Investeringsnivån förblir dock hög de kommande åren, på grund av bland annat omfattande sjukhusinvesteringar, reparationsskulden samt stora investeringsprojekt i tillväxtcentrum.

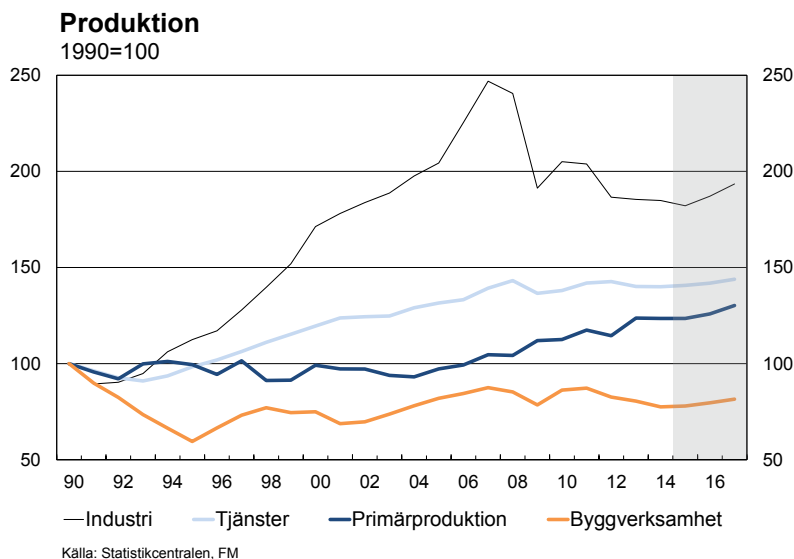
1.4 Den inhemska produktionen

1.4.1 Totalproduktionen

Den ekonomiska tillväxten kommer i gång långsamt

Den finländska ekonomin sitter stadigt fast i recession. Värdeökningen har legat på nästan samma nivå redan i tolv kvartal och arbetslösheten har ökat sju kvartal i rad. Bakom den svaga utvecklingen ligger i synnerhet nedgången inom byggnadsproduktionen samt även andra huvudbranscher som krympt. I fjol gick den totala värdeökningen ned med 0,4 %. Nedgången var omfattande, eftersom såväl förädlingsverksamheten som den offentliga tjänsteproduktionen krympte. Tillväxt förekom inom metallindustrin samt några privata tjänsteproduktionssektorer. I början av året ökade totalproduktionen endast något jämfört med slutet av fjolåret, i första hand inom fastighets- och finansiella tjänster samt byggverksamhet.

Konjunkturbilden har inte förändrats sedan i våras. Huvudbranschernas konjunkturutsikter har försämrats på nytt efter våren med undantag av byggverksamheten. De preliminära uppgifterna tyder på att produktionen har hållat sig oförendrad på våren efter ökningen i januari-mars och prognosindikatorerna säger att tillväxten kommer att vara dämpad under det andra halvåret. Brist på efterfrågan plågar företagen allmänt inom såväl industrin och byggverksamheten som tjänstesektorn. Framför allt inom industrin dras företagen överlag med för stor produktionskapacitet i förhållande till efterfrågan på produkter och orderstocken är sämre än i genomsnitt. Inom tjänstesektorn försämras lönsamheten ytterligare, eftersom försäljningspriserna sjunker samtidigt som produktionskostnaderna stiger. Inom byggverksamheten har det inträffat en vändning till det bättre under sommaren, eftersom konjunkturutsikterna har förbättrats när orderstocken har återgått från att vara svag till

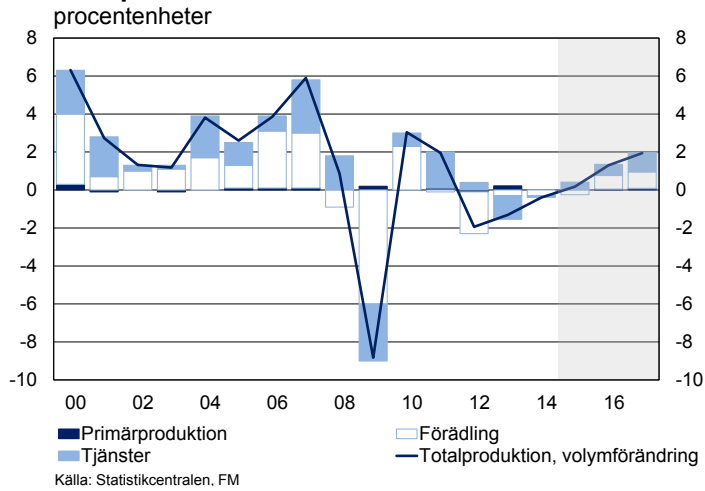

normal. Problemen med att matcha arbetskraft ökar och detta syns som svårigheter med att hitta yrkesskicklig arbetskraft i synnerhet inom byggverksamheten. Utöver de ovannämnda konjunkturrelaterade tillväxthindren plågas den finländska ekonomin av kapacitetsminskning till följd av strukturförändringen, särskilt inom skogs- och elektronikindustrin.

Det första halvåret i år har utvecklats svagt. Under sommaren har produktionsförväntningarna stigit oenhetligt och dämpat, men den så småningom tilltagande internationella efterfrågan ökar den exportinriktade industriproduktionen och den tjänsteproduktion som bistår den. Till följd av den svaga början på året växer värdeökningen i år med 0,2 %. Nästa år breddas tillväxtunderlaget när flera branscher ökar sin produktion och totalproduktionen ökar med drygt 1 %. År 2017 är tillväxten omfattande med undantag av den offentliga tjänsteproduktionen och kommer upp i en takt av nästan 2 %, även om produktionsnivån fortfarande ligger 4 % under 2008 års toppnivå. Under den drygt två år långa prognosperioden ökar den produktion som betjänar företagen snabbare än den produktion som betjänar konsumenterna på grund av den dämpade utvecklingen av hushållens köpkraft.

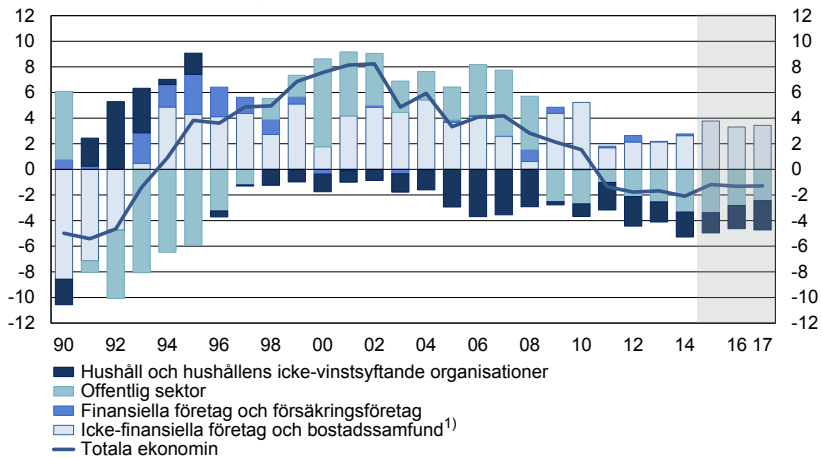
De risker som hänför sig till den ekonomiska utvecklingen under prognosperioden gäller såväl en svagare som en bättre utvecklingstrend än väntat. Å ena sidan kan den internationella geopolitiska situationen försämra exportefterfrågan om den tillspetsas och då blir i synnerhet exportindustrins produktion sämre än beräknat. Om export- och hemmamarknadsföretagens konkurrenskraft å andra sidan snabbt kan förbättras, förbättras produktionsförutsättningarna och ekonomin växer snabbare än väntat.

Totalproduktionens tillväxtkontributioner

Nettokreditgivning efter sektor

i förhållande till BNP, %

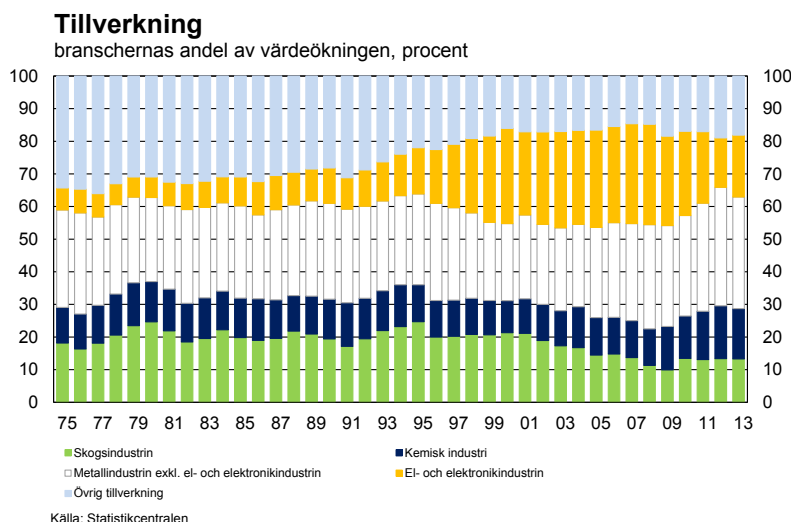
1) Inkluderar finansieringssektorn 2015-2017

Källa: Statistikcentralen, FM

1.4.2 Förräddlingen

Industriproduktionen är beroende av några få branscher

Industrins andel av totalproduktionen är historiskt låg, 20,3 %. I fjol krympte industriproduktionen med 0,3 % och det blev en nedgång för fjärde året i rad. Detta år började lika dåligt som det föregående slutade, eftersom produktionen krympte drastiskt under januari-mars. Produktionsnedgången var omfattande och samtliga huvudbranschers produktion var mindre än i slutet av fjolåret. Speciellt svag var produktionen inom den kemiska industrin, skogsindustrin samt energiförsörjningen. Under det andra halvåret produktionen svängde till en liten ökning tack vare samma branscher.

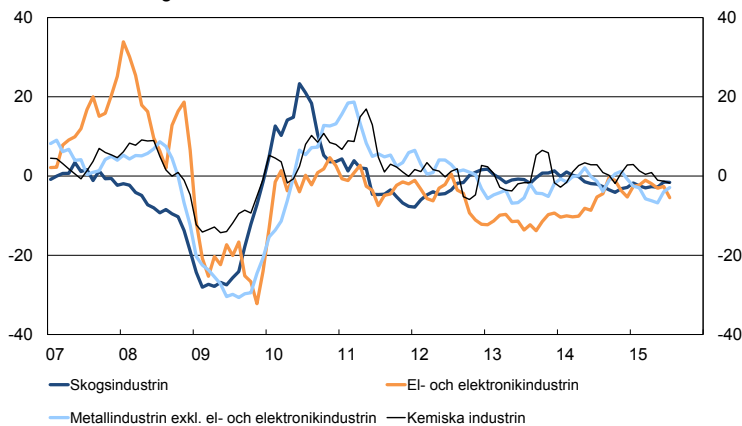

Industrins produktionsutsikter är dämpade. Industriefterfrågan är sämre än genomsnittet, i många branscher stöter konkurrenskraften på utmaningar och konkurrensen om marknadsandelar är hård. Företagens konjunkturutsikter har emellertid förbättrats försiktigt sedan i våras och produktionen väntas öka något i slutet av året. Konjunkturutsikterna är mest positiva inom teknologiindustrin, där beställningarna ökade i början av året, bland annat tack vare fartygsbeställningar, samt inom byggnadsproduktindustrin. I andra branscher är utsikterna för den närmaste tiden dämpade, så i sin helhet kommer industriproduktionen att krympa med nästan 1½ % i år.

Trots vändningen hotar tillväxttakten att bli anspråkslös historiskt sett, eftersom de tidigare betydande huvudbranscherna, skogs- och elektronikindustrin, har krympt sin produktionskapacitet i Finland. Dessutom fortsätter exportföretagens världsmarknadsandel att sjunka. Sålunda ökar industriproduktionen nästa år med ungefär 2½ % och även följande år endast något över 3 %. De goda nyheter som hörts från varvsindustrin och skogsindustrin de senaste månaderna ökar produktionen i dessa branscher, men de räcker inte till för att öka produktionen inom hela industrin i någon betydande mån och de inverkar mer kännbart på industriproduktionen efter 2017.

Volymindex för industriproduktionen per bransch

3 månaders glidande medelvärde, %

Källa: Statistiska centralen

Nybyggnadsverksamheten förbättras

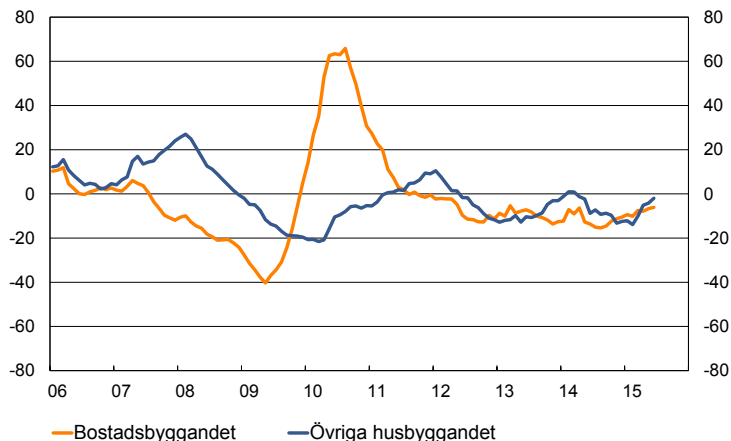
Värdeökningen inom byggandet krympte med 3,7 % i fjol, redan för tredje året i rad. Produktionsnedgången slutade under första halvåret och produktionen var på samma nivå som förra året under det andra halvåret.

Produktionsutsikterna för byggandet har förbättrats kännbart. Trots att antalet beviljade bygglov ännu inte har börjat öka, har byggbolagens orderstock förbättrats och kapacitetsutnyttjandet har förbättrats. Efterfrågan har ökat och antalet osålda bostäder minskat. Som en följd av den ekonomiska uppgången växer värdeökningen inom byggandet i år med nästan 1 %.

Med hjälp av några stora lager- och affärsbyggnadsentreprenader samt den stadigt växande ombyggnadsverksamheten försnabbas värdeökningen inom byggandet nästa år i en tillväxt på ett par procent. År 2017 bidrar även bostadsbyggande och offentliga investeringar till att upprätthålla en tillväxt på drygt 2 % inom byggnadsproduktionen.

Volymindex för nybyggandet

ändring jämfört med motsvarande tidpunkt i fjol, procent

Källa: Statistikcentralen

1.4.3 Tjänsterna

De privata tjänsterna ökar

Tjänsternas andel av värdeökningen inom hela ekonomin fortsatte att öka i fjol och andelen har redan stigit till över 70 %, det vill säga nära euroområdets medeltal 73 %. Dock minskade tjänsteproduktionen med 0,1 % i fjol. Produktionen sjönk framför allt inom handeln och den offentliga tjänsteproduktionen. Tillväxten var åter stark inom finansiella och försäkringstjänster samt databehandlingstjänster. Under januari-mars i år ökade tjänsteproduktionen något, men i april-juni produktionen var på samma nivå som i början av året.

Serviceproduktionen

ändring jämfört med motsvarande tidpunkt i fjol, procent och saldo, 3 m

Källa: Statistikcentralen, Europeiska kommissionen

Tjänsteutvecklingen är beroende av förädlingsverksamheten och konsumtionsefterfrågan. Största delen av tjänsteproduktionen används inom företagsverksamheten, som alltså måste återhämta sig innan tillväxtförutsättningarna för tjänsteproduktionen förbättras. Enligt konjunkturförfrågningarna försämrades konjunkturutsikterna för tjänster under sommaren, så någon snabb återhämtning är inte att vänta. Å andra sidan är försäljningsförväntningarna lätt positiva och brist på efterfrågan är ett hinder för tillväxt i färre tjänsteföretag än tidigare. Konjunkturutsikterna är sämst inom handelsbranschen, som betjänar konsumenterna och industrin, samt inom trafikbranschen, som betjänar företagen. För de branscher som betjänar den privata konsumtionen är produktionsutsikterna synnerligen anspråkslösa, eftersom köpkraften förblir dålig i år och nästa år. Även inom inkvarterings- och restaurangbranschen är efterfrågan knapp. Å andra sidan växer omsättningen klart inom data- och kommunikationsbranschen och försäljningsförväntningarna är fortfarande positiva. Konjunkturutsikterna för finansiella och försäkringstjänster är likaså på väg uppåt.

Tjänsteproduktionens tillväxt förblir dämpad på grund av svagheten inom förädlingsverksamheten, så i år ökar hela tjänsteproduktionen endast med ½ %. När företagsverksamheten blir livligare nästa år sätter det fart på tjänsteproduktionens tillväxt till nästan 1 % och därpå följande år till 1½ %. År 2017 överstiger produktionsnivån nivån före finanskrisen till skillnad från andra huvudbranscher.

Tabell 9. Produktionen per bransch

	2014 andel, % ¹⁾	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**	I medeltal 2014/ 2004
	procentuell volymförändring							
Industriproduktion	20,3	-8,5	-0,6	-0,3	-1,5	2,7	3,4	-0,7
Fabriksindustri	16,7	-11,5	0,4	-0,8	-1,8	2,8	3,7	-1,0
Byggande	6,2	-5,3	-2,6	-3,7	0,7	2,1	2,4	-0,1
Jord- och skogsbruk	2,8	-2,5	8,0	-0,2	-0,1	1,9	3,5	2,9
Industriproduktion och byggande	26,5	-7,8	-1,1	-1,1	-1,0	2,7	3,2	-0,5
Tjänster	70,6	0,6	-1,8	-0,1	0,6	0,8	1,4	0,8
Produktion till baspris	100,0	-1,9	-1,3	-0,4	0,2	1,3	1,9	0,5
Bruttonationalprodukt till marknadspris		-1,4	-1,1	-0,4	0,2	1,3	1,4	0,6
Arbetets produktivitet inom samhällsekonomin		-2,1	0,0	0,3	0,8	0,9	1,5	0,4

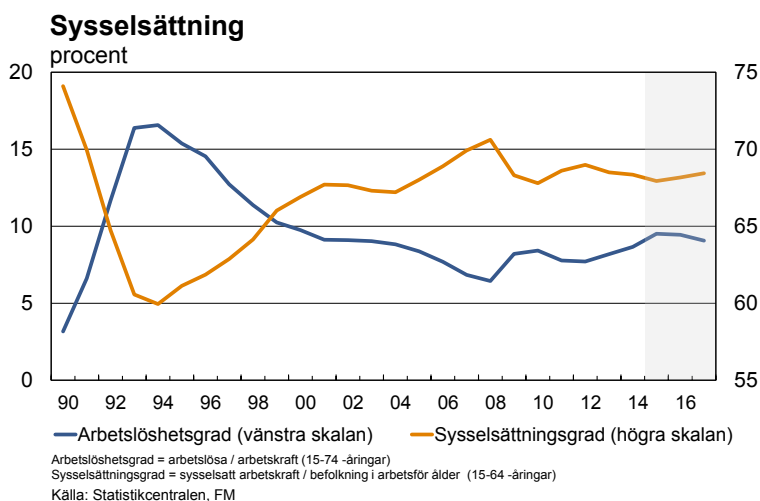
¹⁾ Andel av produktion, löpande priset.

1.5 Arbetskraften

Arbetslösheten ökar klart i år

Under början av året har sysselsättningen utvecklats sämre än vad som förutspåddes tidigare. Under januari-juli var antalet sysselsatta 0,7 % färre än vid motsvarande tidpunkt föregående år. Brist på ekonomisk tillväxt försämrar sysselsättningsutsikterna för i år och antalet sysselsatta förutspås därför stanna på en nivå som är 0,7 % lägre än i fjol, trots att sysselsättningen börjar öka en aning mot slutet av året.

Arbetslösheten har fortsatt att öka till och med kraftigare än väntat enligt såväl Statistikcentralens stickprovsbaserade arbetskraftsundersökning och Arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik. Arbetslöshetsgradens trend var 9,6 % i juli. Under det senare halvåret beräknas antalet arbetslösa hålla sig (säsongutjämnat) på samma nivå som under juni-juli, och därför är prognosen för arbetslöshetsgraden under hela året 9,6 %.

Bruttonationalproduktens tillväxt 2016 ja 2017 vänder också sysselsättningen i en försiktig uppgång och arbetslösheten i en långsam nedgång. Arbetslösheten förblir dock hög under hela prognosperioden. År 2016 förutspås sysselsättningen förbättras med 0,3 % och 2017 med 0,5 %. Arbetslöshetsgraden sjunker enligt prognosen till 9,4 % 2016 och till 9,1 % 2017.

När det gäller sysselsättningsläget är det särskilt oroväckande att långtidsarbetslösheten och den strukturella arbetslösheten fortsätter att öka. I juli hade 113 000 varit arbetslösa ett år utan avbrott, vilket är över 20 000 flera än ett år tidigare. Antalet strukturellt arbetslösa var enligt ANM:s arbetsförmedlingsstatistik 220 000 i juni, alltså cirka 26 000 flera än ett år tidigare. Även om konjunkturläget förbättras kommer den stora strukturella arbetslösheten att fördröja minskningen av arbetslösheten.

En av den nya regeringens viktigaste utmaningar är att lösa upp den strukturella arbetslösheten. Strävan borde vara att bryta arbetslöshetsperioderna i ett så tidigt skede som möjligt och incitamenten för arbetslösa att aktivt söka arbete borde utökas. Att enbart bryta en arbetslöshetsperiod med arbetskraftspolitiska åtgärder kan dock inte betraktas som lyckat, om man efter åtgärderna blir arbetslös på nytt eller omfattas av upprepade serviceperioder.

Hinder för en förbättring av sysselsättningsläget är förutom den svaga konjunkturutvecklingen dessutom olika regionala och yrkesmässiga matchningsproblem mellan arbetslösa arbetssökande och lediga arbetsplatser. Strukturförändringen har gjort att många arbetsplatser försvunnit i traditionella industribranscher och för dessa arbetslösa är det ofta svårt att hitta sysselsättning i andra branscher. Även inom byggandet finns det tecken på matchningsproblem, eftersom både arbetslösheten och de lediga platserna i branschen har ökat snabbt i år enligt arbetsförmedlingsstatistiken.

I år har ökningen av arbetslösheten spridit sig jämnare än förr till alla landskap och yrkesgrupper. Likaså har arbetslösheten ökat jämnare än förr på olika utbildningsnivåer; arbetslösheten bland högutbildade har ökat till och med något snabbare än bland övriga de senaste månaderna.

När man granskar såväl sysselsättningsgraden som arbetskraftens deltagandegrad är det oroväckande att i synnerhet bland 25–54-åringarna har sysselsättningen försämrats den senaste tiden. Även långtidsarbetslösheten har ökat snabbast i denna åldersgrupp. En positiv sak kan anses vara att sysselsättnings- och deltagandegraden har ökat i de äldre åldersgrupperna, eftersom dessa åldersklassernas relativa andel av befolkningen växer. Under prognosperioden ökar sysselsättningen i de äldre åldersgrupperna snabbare än bland de yngre.

Om man ska höja sysselsättningsgraden är det centralt att vid sidan av strukturreformer på arbetsmarknaden försöka förhindra övergång till invalidpension och främja arbetshälsan. Antalet deltidssysselsatta i Finland är relativt litet i internationell jämförelse, så en betydande höjning av sysselsättningsgraden torde kräva mera deltidarbete.

Tabell 10. Arbetskraftsbalans

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	1000 personer i medeltal per år					
Befolkning i arbetsför ålder (15-74 åringar)	4 075	4 087	4 096	4 107	4 114	4 121
förändring	16	12	9	12	7	7
Befolkning i arbetsför ålder (15-64 åringar)	3 524	3 508	3 491	3 477	3 465	3 454
förändring	-15	-16	-17	-15	-12	-11
Sysselsättning (15-74 åringar)	2 483	2 457	2 447	2 430	2 437	2 449
därav 15-64 åringar	2 431	2 403	2 386	2 362	2 362	2 364
Arbetslösa (15-74 åringar)	207	219	232	257	254	244
	procent					
Sysselsättningsgrad (15-64 åringar)	69,0	68,5	68,3	67,9	68,2	68,4
Arbetslöshetsgrad (15-74 åringar)	7,7	8,2	8,7	9,6	9,4	9,1
	1000 personer under ett år					
Immigration, netto	16,8	17,0	17,5	17,4	17,4	17,3

Antalet registrerade arbetslösa arbetssökande enligt arbetsförmedlingsstatistiken och Statistikcentralens stickprovsbaserade arbetslöshet ger delvis en avvikande bild av arbetslöshetens nivå och utveckling. Antalet arbetslösa arbetssökande som ANM uppgett är klart större än Statistikcentralens statistikförda arbetslöshet.

För närvarande ökar skillnaden mellan Statistikcentralens och ANM:s arbetslöshetssiffror i synnerhet av att en del av de arbetslösa har upphört att söka arbete aktivt på grund av det svaga konjunkturläget. Statistikcentralens arbetslöshetsbegrepp förutsätter att man söker arbete aktivt och icke-aktiva arbetslösa klassas i arbetskraftsundersökningen som ”dolda arbetslösa”. Skillnaderna i antalen arbetslösa förklaras också med ändringar i statistikmetoderna och lagstiftningen.

1.6 Inkomsterna, kostnaderna och priserna

1.6.1 Nationalinkomsten

Med nationalinkomst avses den primära inkomsten från hemlandet, det vill säga löntagarsättningar, skatter på produktion och import minskade med subventionerna, samt verksamhetsöverskott och förmögenhetsinkomst. I fjol var nationalinkomsten för första gången på ett årtionde mindre än bruttonationalprodukten. Detta betyder att det betalades mer löner och förmögenhetsinkomster från Finland till utlandet än vad som kom från utlandet. Det stannar alltså mindre disponibla inkomster i Finland för till exempel konsumtion.

I fjol ökade den nominella nettonationalinkomsten med 1 %. Nationalinkomsten ökade i samma takt som de två föregående åren, men det berodde på väldigt olika faktorer. Tidigare år har nationalinkomstens tillväxt upprätthållits av de växande löntagarsättningarna, men i fjol bröts denna utveckling. Orsaken var både att sysselsättningsläget försämrades och att lönehöjningarna var mindre än tidigare. Till skillnad från tidigare års utveckling upprätthölls nationalinkomstens tillväxt däremot av förmögenhets- och företagarinkomsternas utveckling. Förmögenhets- och företagarinkomsterna ökade med knappt 4 %, eftersom företagens lönsamhet förbättrades av att man gallrade bland kostnaderna och sänkte samfundsskattesatsen. Sålunda ökade verksamhetsöverskottet, som beskriver företagets vinst i nationalräkenskaperna, med 6 %.

I år växer nationalinkomsten med 0,8 %, det vill säga långsammare än i fjol. Till följd av den svaga arbetsmarknaden och de återhållsamma löneavtalen växer de löner som betalats inom samhällsekonomin inte mycket i år. Samtidigt stiger arbetsgivarens socialskyddsavgifter snabbare än lönerna på grund av avgiftshöjningar. Den svåra ekonomiska omvärlden beräknas begränsa verksamhetsöverskottets tillväxt, så ökningen av förmögenhets- och företagarinkomsterna avtar jämfört med i fjol. Höjningarna av de indirekta skatterna ökar de skatter som inflyter av produktionen och importen.

Åren 2016 och 2017 tilltar nationalinkomstens tillväxt till över 2 %. Att den allmänna ekonomiska tillväxten förbättras syns som att företagets verksamhetsöverskott ökar under prognosperioden. Löntagarnas inkomstnivå antas fortfarande stiga måttligt, men återhämtningen på arbetsmarknaden och den förbättrade sysselsättningen stödjer en ökning av löntagarsättningarna. Löntagarsättningarna stiger också på grund av de överenskomna höjningarna av arbetsgivarnas socialskyddsavgifter.

Tabell 11. Den disponibla inkomsten

	2014 andel, %	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**	I medeltal 2014/2004
	procentuell förändring							
Löntagares kompensationer	61,1	3,6	0,9	0,2	0,6	1,7	1,7	3,2
Löner och arvoden	49,6	3,5	0,9	0,3	0,5	1,5	1,7	3,3
Arbetsgivares socialskydds- avgifter	11,5	4,1	1,0	-0,2	1,2	2,8	1,8	2,6
Förmögenhets- och företagars- inkomster, net	22,8	-7,6	-0,8	3,6	1,4	3,9	4,7	-1,2
Skatter på produktion och import minus subventioner	16,1	3,8	4,8	0,5	0,6	1,8	2,4	3,5
Nationalinkomst	100,0	0,9	1,1	1,0	0,8	2,2	2,5	2,1
Disponibel inkomst		1,0	0,7	1,1	0,8	2,3	2,6	2,1
Bruttonationalinkomst, md euro		200,8	203,5	205,0	206,3	211,5	217,6	

Tabell 12. Index för löntagarnas förtjänstnivå och arbetskostnaderna per producerad enhet

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**	I medeltal 2014/2004
	procentuell förändring						
Avtalslöneindex	2,9	1,4	0,7	0,5	0,5	0,5	2,3
Löneglidning m.m.	0,3	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7	0,8
Förtjänstnivåindex	3,2	2,1	1,4	1,1	1,2	1,2	3,2
Real förtjänstnivå ¹⁾	0,4	0,6	0,4	1,2	0,0	-0,2	1,3
Medelinkomst ²⁾	3,3	1,6	1,3	1,1	1,1	1,3	3,1
Enhetsarbetskostnad ³⁾							
i hela samhällsekonomin	5,6	2,2	0,6	0,5	0,5	-0,2	2,7

¹⁾ Förtjänstnivåindex dividerat med konsumentprisindex.

²⁾ Hela samhällsekonomin lönesumma dividerad med löntagarnas arbetstimmar.
Siffrorna påverkas av strukturförändringar i samhällsekonomin.

³⁾ Löntagarersättningarna dividerade med volymen av bruttofördlingsvärdet till baspris.

Löntagarersättningarnas andel av nationalinkomsten sjönk till 61 % i fjol. Trots nedgången ligger löntagarersättningarnas andel av nationalinkomsten fortfarande på hög nivå. Efter finanskrisen förändrades den funktionella inkomstfördelningen då löntagarersättningarnas andel steg och de motsvarar nu den höga nivån efter depressionen på 1990-talet. Under de svåraste depressionsåren på 1990-talet var löntagarersättningarnas andel som högst upp i 74 %. I slutet av prognosperioden sjunker löntagarersättningarnas andel till 60 %, så den funktionella inkomstfördelningen förändras något. Skatterna på produktion och import behåller sin nuvarande andel av nationalinkomsten minskad med subventionerna.

1.6.2 Lönerna

De nominella inkomsterna steg med 1,4 % i fjol mätt med inkomstnivåindexet. De avtalsenliga lönerna steg med 0,7 % och övriga faktorer höjde inkomstnivåindexet med 0,7 %.

År 2015 utvecklas inkomstnivån i enlighet med den arbetsmarknadslösning som arbetsmarknadsparterna förhandlade fram hösten 2013; sysselsättnings- och tillväxtavtalet höjer de avtalsenliga lönerna med i medeltal 0,5 %. Den senaste arbetsmarknadslösningen som förhandlades fram i juni 2015 beräknas också höja de avtalsenliga lönerna med i medeltal 0,5 % 2016.

I inkomstutvecklingsprognosen antas andra faktorer än de avtalsenliga lönerna höja inkomsterna med drygt ½ % om året. De nominella inkomsterna beräknas sålunda öka med 1,1 % 2015. Inkomsternas antas fortsätta att stiga försiktigt 2016 och 2017 så att inkomstnivån stiger med 1,2 % vardera året. Denna höjning av inkomstnivån är betydligt långsammare än genomsnittstakten under 2000-talet, vilket är i harmoni med den långsamma ekonomiska tillväxten och den dämpade sysselsättningsutvecklingen.

1.6.3 Konsumentpriserna

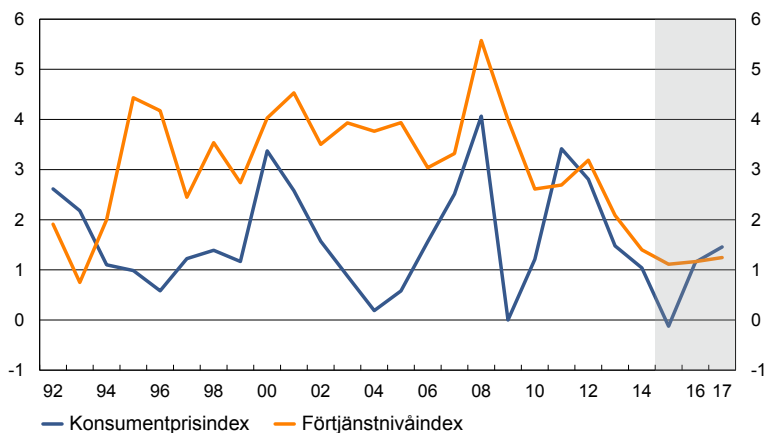
Konsumentpriserna sjunker temporärt

Inflationen är långsammare än normalt under prognosperioden, och flera olika faktorer gör att inflationstrycket är lågt. Samhällsekonomi har tillgång till mycket lediga resurser, eftersom arbetslösheten är hög och företagen har stor ledig kapacitet. Sålunda är produktionsgapet fortfarande klart negativt. Även konsumenternas inflationsförväntningar är mycket måttliga. Prognosen stödjer sig på externa antaganden om att importpriserna samt oljepriset stiger något, att räntenivån är låg, att eurons valutakurs försvagas något samt att lönerna höjs återhållsamt.

I år sjunker konsumentpriserna temporärt. Mätt med det nationella konsumentprisindexet sjunker priserna med 0,1 %. I början av året stannade inflationen av och under januari-juni sjönk prisnivån med -0,1 %. Föregående gång som konsumentpriserna sjönk i Finland var i efterdyningarna av den internationella finanskrisen 2009. Konsumentpriserna har sjunkit till följd av den kännbara sänkningen av världsmarknadspriset på olja. Även andra faktorer har bidragit till den anspråkslösa prisutvecklingen, men det är oljan som har haft den största enskilda prissänkande effekten i början av året. Världsmarknadspriserna på olja och andra råvaror har sjunkit till följd av att den globala ekonomiska tillväxten är skör och efterfrågan försämrats i de ekonomier som är stadda i utveckling. Trots att euron har försämrats i relation till dollarn, hade oljepriset i euro i juni sjunkit med drygt 30 % från i fjol. Till följd av detta har även konsumentpriser på energi sjunkit kännbart i hemlandet. Efter juni har världsmarknadspriset på olja börjat sjunka på nytt, bland annat tack vare samförståndet med Iran om kärnkraften, så energipriset är inte utsatt för något stort höjningstryck i slutet av året. I prognosen antas medelpriset på olja 2015 bli cirka 55 dollar per fat.

Konsumentpris- och förtjänstnivåindex

förändring från föregående år, %

Källa: Statistikcentralen, FM

Inflationen har fördröjts av även andra faktorer än energipriset. Priserna på varor och livsmedel har sjunkit i början av året. Svag efterfrågan samt sänkta importpriser har bidragit till prissänkningen på varor. En eventuell orsak är också effekterna av den andra omgångens sänkning av oljepriset. Livsmedelspriserna har sjunkit sedan början av året, eftersom den skärpta konkurrensen inom detaljhandeln har gjort att branschaktörerna meddelat om prissänkningar på utvalda livsmedel¹. Den enda betydande huvudkategorin i konsumentpriskorgen där priserna har stigit är tjänster. Priserna på tjänster har stigit i en takt av knappt 2 % under början av året, vilket även det är klart måttligare än tidigare år. Orsaken till att takten varit långsammare än tidigare är återhållsamma lönehöjningar och svag konsumtionsefterfrågan.

Inflationstrycket är lägre än normalt även de följande åren. Inflationen påskyndas gradvis under prognosperioden när den ekonomiska tillväxten kommer i gång och produktionsgapet krymper. Trots krympningen är produktionsgapet stort och arbetslösheten sjunker endast långsamt, varför inflationen blir långsammare än vanligt. Mätt med det nationella konsumentprisindexet tilltar inflationen nästa år till drygt 1 % när priserna på energi och tjänster stiger. Däremot stannar botteninflationen, där inverkan av energi och färsk livsmedel har eliminerats, fortfarande under 1 %. År 2017 är inflationen 1,5 %. Det harmoniserade konsumentprisindexet² stiger långsammare än så mot slutet av prognosen, eftersom den lätta ökningen av räntenivån inte syns direkt i indexet.

¹ Exempelvis inverkan av prissänkningen på mjölkprodukter på inflationen var i juni -0,1 %-enheter.

² Det harmoniserade konsumentprisindexet är snävare än det nationella konsumentprisindexet. Exempelvis räntor och största delen av kostnaderna för ägarboende saknas i det harmoniserade konsumentprisindexet.

Tabell 13. Prisindex

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**	I medeltal 2014/2004
	procentuell förändring						
Exportprisindex ¹⁾	1,1	-1,0	-0,7	-0,3	1,0	1,7	0,6
Importprisindex ¹⁾	2,1	-1,4	-1,6	-0,9	1,0	1,6	1,7
Konsumentprisindex	2,8	1,5	1,0	-0,1	1,1	1,5	1,9
Harmoniserat konsumentprisindex	3,2	2,2	1,2	0,0	1,1	1,3	2,1
Hemmamarknadens basprisindex	3,1	0,2	-1,3	-2,5	1,4	2,2	2,5
Byggnadskostnadsindex	2,4	1,0	1,0	0,5	1,3	2,0	2,5

¹⁾ Enligt nationalräkenskaperna

I år höjer skattehöjningarna prisnivån. På samma sätt som i fjol höjdes även i början av detta år flera indirekta skatter, bland annat tobaksskatten, elskatten och fordonsskatten. År 2015 beräknas höjningen av de indirekta skatterna höja det nationella konsumentprisindexet med cirka 0,3 procentenheter. Nästa och därpå följande år höjer ändringar av bil-, fordons- och tobaksskatten det nationella konsumentprisindexet med uppskattningsvis 0,2 procentenheter per år.

Inte heller i euroområdet har priset stigit i början av året. De senaste månaderna har dock prissänkningen upphört och botteninflationen har varit nästan 1 %. Av huvudposterna i euroområdets konsumentpriskorg har endast energipriset sjunkit, till skillnad från i Finland, där man har sett en mer omfattande nedgång. Enligt Europeiska centralbankens prognos tilltar inflationen 2016 och 2017 till 1,5 och 1,8 %. Sålunda stiger prisnivån i Finland, för första gången på lång tid, långsammare än i euroområdet. I internationell prisjämförelse är prisnivån för den privata konsumtionen i Finland den högsta i euroområdet.

2 Den ekonomiska politiken och den offentliga ekonomin

2.1 Den offentliga sektorn totalt

Under detta årtionde har Finlands offentliga finanser börjat uppvisa ett permanent underskott på grund av det långvariga svaga konjunkturläget samt de mer långvariga strukturproblemen. I fjol var underskottet 7 miljarder euro, vilket är 3,3 % i relation till BNP. De offentliga finanserna fortsätter att uppvisa ett underskott till utgången av årtiondet, även om de omfattande anpassningsåtgärderna minskar underskottet. Saldot för de offentliga samfunden belastas kontinuerligt av den utgiftsökning som beror på att befolkningen blir äldre. Det offentliga skuldförhållandet växer under prognosperioden.

Finlands offentliga finanser utgörs av staten, kommunerna och socialskyddsfonderna, som ytterligare är uppdelade i arbetspensionsfonderna, som sköter den lagstadgade arbetspensionsförsäkringen, och övriga socialskyddsfonder. Av de offentliga finanserna följer statens saldo klart mest konjunkturvändningarna framför allt därför att skatteinkomsterna är så konjunktur känsliga.

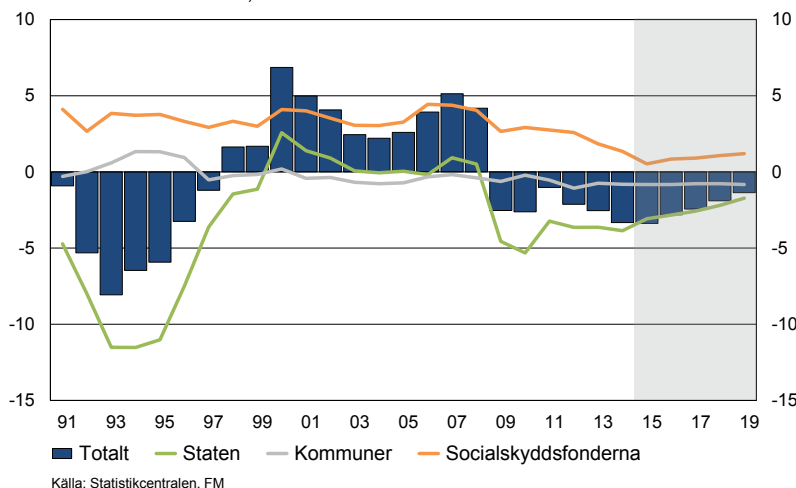
I fjol ökade underskottet i statsfinanserna till knappt 8 miljarder euro. Statens skatteinkomster ökade mycket försiktigt. Utgifterna ökade särskilt av inkomsttransfereringar till andra sektorer. Underskottet i statsfinanserna väntas krympa måttligt under prognosperioden.

Lokalförvaltningens underskott ökade något i fjol. Lokalförvaltningens underskott beräknas stanna på 0,8 % i relation till BNP under hela prognosperioden. Anpassningsåtgärderna enligt regeringsprogrammet stärker kommunekonomin under de närmaste åren, men i den mån som åtgärderna har preciserats räcker de inte till för att täcka utgiftstrycket till följd av befolkningens förändrade åldersstruktur.

Arbetspensionsanstaltarnas överskott har krympt de senaste åren när pensionsutgifterna har ökat i rask takt och den låga räntenivån har skurit ned förmögenhetsinkomsterna. Arbetspensionsanstaltarnas saldo beräknas fortsätta uppvisa ett överskott på cirka 1 % under prognosperioden. Övriga socialskyddsfonder uppvisade ett underskott i fjol på grund av de stigande arbetslöshetsutgifterna. Övriga socialskyddsfonders saldo förbättras under prognosperioden av att arbetslöshetsförsäkringsavgifterna höjs samt arbetslöshetsläget så småningom förbättras.

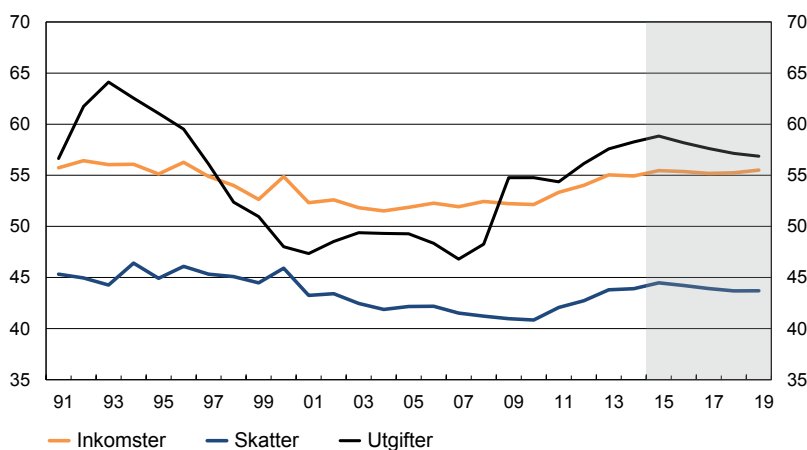
Utgiftsgraden har stigit i rask takt de senaste åren. Arbetslöshetsutgifterna samt åldersrelaterade utgifter har höjt utgiftsgraden. Även bruttonationalproduktens låga tillväxt påverkar relationstalet kännbart. Under prognosperioden beräknas utgiftsgraden så småningom sjunka tack vare anpassningsåtgärderna samt det förbättrade arbetslöshetsläget. De senaste åren har skattehöjningarna höjt skatteuttaget, det vill säga förhållandet mellan skatter och utgifter av skattenatur och BNP. Under prognosperioden håller sig skatteuttaget tämligen stabilt på cirka 44 % i relation till BNP.

Offentliga sektorns finansiella sparande i förhållande till BNP, %

Underskottet i de offentliga finanserna översteg 3 % referensvärdet i 2014 och referensvärdet överstigs också i år. Enligt finansministeriets september prognos räcker regeringsprogrammets sparåtgärder, när de genomförs fullt ut, till att få ner underskottet under gränsen 3 %. Sålunda konstaterades att underskottskriteriet är uppfyllt, som konstaterades av europeiska kommissionen i juni. Trots att skulden även i denna prognos överskrider gränsen 60 % och man bryter mot skuldkriteriet från 2016 och framåt leder detta inte ensamt till att förfarandet inleds. Också europeiska kommissionen konstaterade i juni att det inte är aktuellt att inleda förfarandet vid alltför stora överskott på basis av underskotts- eller skuldkriteriet.

De offentliga samfundens inkomster, skatter och utgifter i förhållande till BNP, %

Finlands medelfristiga mål för det strukturella saldot i de offentliga finanserna är fortfarande -0,5 % i relation till BNP. När det gäller 2014 konstaterade kommissionen att Finland i stort sett uppfyllt kraven i den förebyggande delen. Enligt prognosen iakttar Finland i stort sett således kraven i den förebyggande delen 2015. 2016 är avvikelsen enligt en övergripande bedömning inte betydande. Möjligheten av en betydande avvikelse kan ändå inte uteslutas. Iakttagandet av EU:s finanspolitiska regel gås noggrannare igenom i rutan.

Tabell 14. Offentliga samfund ¹

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	md euro					
Direkta skatter	31,2	32,9	33,8	34,8	34,8	35,7
Skatter på produktion och import	28,1	29,3	29,5	29,6	30,2	30,6
Socialförsäkringsavgifter	25,5	25,9	26,3	26,8	27,8	28,5
Skatter och socialskyddsavgifter totalt ²	85,4	88,8	90,1	91,8	93,6	95,6
Övriga inkomster ³	23,1	23,5	23,1	23,3	24,3	25,3
erhållna räntor	2,5	2,5	2,2	2,0	2,1	2,4
Inkomster	107,9	111,7	112,7	114,5	117,2	120,1
Konsumtionsutgifter	48,7	50,3	50,9	51,5	52,0	53,0
Subventioner	2,7	2,7	2,8	2,7	2,6	2,6
Socialförmåner och -bidrag	36,1	38,4	40,3	41,8	42,8	43,8
Övriga transfereringar	5,6	6,0	6,0	5,8	5,6	5,3
Subventioner och transfereringar totalt	44,4	47,1	49,1	50,4	51,0	51,7
Kapitalavgifter ⁴	8,6	8,9	9,1	9,1	9,3	9,7
Övriga utgifter	10,6	10,4	10,5	10,5	10,8	11,1
erhållna räntor	2,8	2,6	2,5	2,4	2,4	2,4
Utgifter	112,2	116,8	119,5	121,5	123,1	125,4
Nettoutlåning (+) / nettouplåning (-)	-4,2	-5,1	-6,8	-7,0	-6,0	-5,3
Statsförvaltning	-7,3	-7,4	-7,9	-6,3	-6,0	-5,6
Lokalförvaltningen	-2,1	-1,5	-1,7	-1,7	-1,8	-1,7
Arbetspensionsanstalterna	4,8	3,7	3,4	2,1	2,3	2,3
Övriga socialskyddsfonder	0,4	0,0	-0,7	-1,1	-0,5	-0,3
Primärt överskott ⁵	-3,8	-5,0	-6,4	-6,4	-5,6	-5,1

¹ Enligt nationalräkenskaperna.

² Innehåller kapitalskatter.

³ Inkl. kapitaltransfereringar och förslitning av kapital.

⁴ Bruttobildning av kapital och kapitaltransfereringar.

⁵ Nettoutlåning exklusive nettoränteutgifter.

Fortfarande möjligt att EU:s förfaranden för de offentliga finanserna inleds under prognosperioden

Våren 2015 visade det sig att den offentliga sektorns underskott 2014 var klart värre än väntat och överskred fördragets referensvärde 3 %.¹ På våren förutspåddes att underskottet överskrider gränsen på 3 % även i år och blir mindre än 3 % först 2018. Enligt samma prognos överskrider den offentliga skulden fördragets referensvärde 60 % 2015 och överskridningen av kriteriet kan inte längre förklaras med andra betydande faktorer (solidaritetsoperationer och konjunkturläge) från 2016 och framåt. Av dessa orsaker utarbetade kommissionen en rapport enligt artikel 126.3 om Finland, där slutsatsen var att Finland inte uppfyller underskotts- och skuldkriteriet.²

Sedan den nya regeringen presenterat sitt program i slutet av maj gjorde kommissionen en ny analys av situationen i Finland. I analysen konstaterades att om sparåtgärderna enligt regeringsprogrammet genomförs fullt ut 2016 räcker det till att permanent få ner underskottet under gränsen 3 %.³ Sålunda konstaterades att underskottskriteriet är uppfyllt, så det ansågs inte nödvändigt att inleda förfarandet vid alltför stora underskott. Huruvida underskotts- och skuldkriteriet uppfylls bedöms på nytt i ljuset av Planen för de offentliga finanserna (stabilitetsprogrammet).

Finansministeriets ekonomiska avdelnings prognos innehåller de åtgärder som är preciserats så pass att deras inverkan på de offentliga finanserna kan uppskattas på ett tillförlitligt sätt. Enligt prognosen kommer underskottet i de offentliga finanserna att underskrida gränsen 3 % 2016 och hålla sig där. Sålunda konstaterades att underskottskriteriet är uppfyllt, som konstaterades av europeiska kommissionen i juni. Trots att skulden även i denna prognos överskrider gränsen 60 % och man bryter mot skuldkriteriet från 2016 och framåt leder detta inte ensamt till att förfarandet inleds. Sålunda är det ännu inte aktuellt att inleda förfarandet vid alltför stora överskott.

Eftersom Finland fortfarande omfattas av stabilitets- och tillväxtpaktens förebyggande del, riktas krav mot oss i enlighet med detta. Det medelfristiga målet för det strukturella saldodot har fortfarande satts till -0,5 % i relation till BNP i stabilitetsprogrammet från våren 2013. Huruvida det medelfristiga målet nås bedöms med hjälp av två pelare, det strukturella saldodot och utgiftsregeln.

När det gäller 2014 konstaterade kommissionen att Finland – liksom alla andra länder – uppfyllt kraven i den förebyggande delen. Enligt de landsvisa rekommendationer som rådet antog i juli 2015 förutsätts av Finland i år en strukturell anpassning på 0,1 % i relation till BNP och 2016 en strukturell anpassning på 0,5 % i relation till BNP mot det medelfristiga målet. Från och med 2017 torde anpassningskravet stiga till 0,6 % i relation till BKT per år.⁴ Om anpassningskraven uppfylls fullt ut, nås det medelfristiga målet senast 2018.

Enligt prognosen i kapitel 2 är förändringen i det strukturella saldodot 2015 -0,1 % i relation till BNP, vilket betyder, att det finns en avvikelse i pelaren som gäller det strukturella saldodot, men den är inte betydande. Till följd av den negativa tillväxten i 2014 är den kumulativa avvikelserna 2014–15 inte heller betydande. Utgiftsregeln uppfylls både i 2015 och kumulativt 2014–15. Enligt prognosen iakttar Finland således i stort sett kraven i den förebyggande delen 2015.

¹ EU:s förfaranden och begreppen i anslutning därtill förklaras på FM:s webbplats: www.vm.fi.

² http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/30_edps/126-03_commission/2015-05-13_fi_126-3_en.pdf.

³ http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/20_scps/2015/26_fi_scp_addendum_en.pdf.

⁴ De årliga anpassningskraven bestäms enligt matrisen i kommissionens meddelande från januari och fryses alltid för följande år utifrån kommissionens prognos föregående vår.

2016 förblir det strukturella saldot enligt prognosen på 2015 nivå, med andra ord är avvikelserna från den erforderliga anpassningen litet under 0,5 % i relation till BNP. Om avvikelserna realiserar sig kan den bli betydande i sig själv eller kumulativt 2015-16. Utgiftsregeln uppfylls dock fortfarande både i 2016 och kumulativt 2015-16. Sålunda ger förändringen i det strukturella saldot och utgiftsregeln möjligen en motstridig bild av huruvida kraven i den förebyggande delen uppfylls, vilket betyder att det görs en övergripande bedömning av kraven i den förebyggande delen. Utgiftsregeln tycks i detta ekonomiska läge vara en tillförlitligare mätare på inställningen av finanspolitiken än det strukturella saldot.⁵ Sålunda kommer avvikelserna enligt dagens övergripande bedömning inte heller nästa år att bli betydande. Finland kommer dessutom att anhålla om att både strukturreforms- och investeringsklausulen ska utnyttjas 2016.⁶ Bedömningen preciseras dock i takt med att materialet uppdateras.

Enligt prognosen i kapitel 2 kommer det medelfristiga målet inte att nås 2019. För att målet ska nås förutsätts att de åtgärder som tills vidare inte preciserats eller är villkorliga i regeringsprogrammet, och därför inte beaktats i prognosen, genomförs så att man åstadkommer anpassningen enligt regeringsprogrammet.

Det strukturella saldot, förändringen i det strukturella saldot och strukturell anpassning

	2014	2015**	2016**	2017**
Strukturella saldot	-1,7	-1,8	-1,8	-1,9
Förändringen i det strukturella saldot	-0,7	-0,1	0,0	-0,1
Strukturell anpassning	0,0	0,1	0,5	0,6
Avvikelsen	0,7	0,2	0,5	0,7

⁵ Utgiftsregeln tycks fungera stabilare än förändringen i det strukturella saldot när det råder långsam tillväxt, liten inflation och låga räntor.

⁶ Medlemsstaterna har uppmanats att uppgå i sina stabilitetsprogram huruvida de vill utnyttja de strukturreforms- och investeringsklausuler som kommissionen presenterade i januari 2015. Eftersom det inte är möjligt att utnyttja klausulerna i efterhand och med hänsyn till de osäkerheter som hänför sig till det strukturella saldot och beräkningen av det, anser Finland att det är bäst att anhålla om att få utnyttja dessa klausuler 2016. Användningen av den flexibilitet som strukturreformsklausulen tillåter har motiverats med den pensionsreform som överenskomms hösten 2014, och som har verifierbar inverkan på de offentliga finansernas långfristiga hållbarhet. Finland uppfyller också kraven för att få utnyttja investeringsklausulen. Enligt uppgifter från programperioden 2007–2013 var den offentliga sektorns finansiella andel av samfinansierade investeringsprojekt i medeltal cirka 0,1 % i relation till BNP per år i Finland. Eftersom den inhemska finansiella andelen 2016 inte är känd i detta skede, kan detta medeltal användas som riktgivande uppskattning för att avvikelse ska tillåtas med stöd av investeringsklausulen.

Tabell 15. Parametrar för den offentliga ekonomin

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	i förhållande till BNP, %					
Skatter och socialskyddsavgifter	42,7	43,8	43,9	44,5	44,2	43,9
Den offentliga sektorns utgifter ¹	56,1	57,6	58,3	58,8	58,2	57,6
Den offentliga sektorns nettoutlåning	-2,1	-2,5	-3,3	-3,4	-2,8	-2,4
Statsförvaltningen	-3,6	-3,6	-3,9	-3,1	-2,8	-2,6
Lokalförvaltningen	-1,1	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Arbetspensionsanstalterna	2,4	1,8	1,7	1,0	1,1	1,1
Övriga socialskyddsfonder	0,2	0,0	-0,3	-0,5	-0,3	-0,2
Primärt överskott ²	-1,9	-2,5	-3,1	-3,1	-2,6	-2,4
Den offentliga sektorns skuld (EMU)	52,9	55,6	59,3	62,6	64,3	65,8
Statsskulden	42,0	44,3	46,4	48,7	49,9	51,2
Sysselsättning inom den offentliga sektorn, 1000 personer	630	633	627	624	620	617
Staten	139	142	138	135	133	132
Lokalförvaltningen	480	480	478	478	476	475
Socialskyddsfonderna	11	11	11	11	11	11

¹ EU harmonisering.² Nettoutlåning utan nettoräntor.**Tabell 16. Euroområdets finansiellt sparande och skuld**

	2014	2015**	2016**	2014	2015**	2016**
	Finansiellt sparande			Skuld		
	I förhållande till BNP, %					
*Finland	-3,3	-3,4	-2,8	59,3	62,6	64,3
Finland	-3,2	-3,3	-3,2	59,3	62,6	64,8
Storbritannien	-5,7	-4,5	-3,1	89,4	89,9	90,1
Sverige	-1,9	-1,5	-1,0	43,9	44,2	43,4
Danmark	1,2	-1,5	-2,6	45,2	39,5	39,2
Irland	-4,1	-2,8	-2,9	109,7	107,1	103,8
Spanien	-5,8	-4,5	-3,5	97,7	100,4	101,4
Nederländerna	-2,3	-1,7	-1,2	68,8	69,9	68,9
Luxemburg	0,6	0,0	0,3	23,6	24,9	25,3
Portugal	-4,5	-3,1	-2,8	130,2	124,4	123,0
Österrike	-2,4	-2,0	-2,0	84,5	87,0	85,8
Tyskland	0,7	0,6	0,5	74,7	71,5	68,2
Frankrike	-4,0	-3,8	-3,5	95,0	96,4	97,0
Belgien	-3,2	-2,6	-2,4	106,5	106,5	106,4
Italien	-3,0	-2,6	-2,0	132,1	133,1	130,6
Grekland	-3,5	-2,1	-2,2	177,1	180,2	173,5

Källa: EU-kommissionens prognos våren 2015, *Finland: FM september 2015.

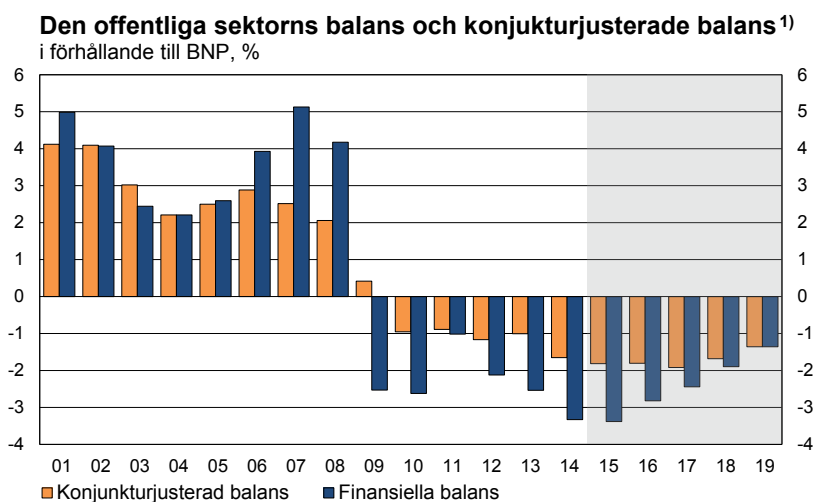
2.1.1 Bedömningarna av finanspolitikens verkningar

Finanspolitiken är åtstramande 2015 i fråga om alla offentliga finanser. De anpassningsåtgärder som regeringen beslutat om innebär en åtstramning av finanspolitiken för statens del med cirka 3 miljarder euro. År 2015 beräknas skatteuttaget stiga till 44,5 % i relation till BNP. Skatteuttaget sjunker något 2016–2019, eftersom de viktigaste skatteslagen som lönesumman och den privata konsumtionen växer långsammare än BNP. Utgiftsgraden vänder i en långsam nedgång 2016 tack vare sparåtgärderna och nedgången i de konjunkturrelaterade utgifterna.

Inställningen av finanspolitiken kan också granskas med hjälp av förändringen i det strukturella saldot beräknad enligt EU:s gemensamma metod. Det strukturella saldot uppskattas genom att man undanröjer konjunktorens inverkan på den offentliga sektorns saldo. Den återstående delen beskriver den bedrivna politikens och andra än konjunkturrelaterade faktorer inverkan på saldot. Förändringarna i det strukturella saldot beskriver således förändringarna i den totala inställningen av finanspolitiken. Stärks det strukturella saldot innebär det en åtstramande finanspolitik, men ett svagare strukturellt saldo innebär att finanspolitiken är stimulerande.

En granskning av inställningen av finanspolitiken genom förändringarna i det strukturella saldot ger inte en bild som helt sammanfaller med en granskning som härletts från enskilda inkomst- och utgiftstransaktioner. Det strukturella saldot uppskattas hålla sig på fjolårets nivå även i år. Till skillnad från vad man kan tro utifrån de enskilda transaktionerna, håller sig det strukturella saldot något så när stabilt 2015–2017 och stiger måttligt 2018–2019.

Skillnaden mellan inställningen av finanspolitiken mätt med förändringen i det strukturella saldot och den sammantagna verkan av enskilda finanspolitiska transaktioner förklaras med flera faktorer som i första hand hänför sig till mätningen av det strukturella saldot. Exempelvis ökningen av de åldersrelaterade utgifterna försämrar det strukturella saldot, trots att det inte fattas några nya beslut som ökar utgifterna.

1) Beräkningarna baserar sig på EU-kommissionens produktionsfunktionsapproach

Källa: Statistikcentralen, FM

2.1.2 Den offentliga sektorns skuld

Den offentliga sektorns skuld ökade i föl med 9 miljarder euro. På sex år har den offentliga skulden nästan fördubblats. Då totalproduktionens tillväxt samtidigt har varit mycket svag, har även skulden i relation till BNP nästan fördubblats. I år överskrider skuldförhållandet redan referensvärdet 60 % och ingen vändning är inom synhåll de närmaste åren.

Prognosen för den offentliga skulden utgår från nettoupplåningsbehovet i statsbudgeten och den prognos för statsskulden som härletts från det. Ungefär fyra femtedelar av den offentliga skulden är den statliga budgetekonomins skuld. I prognosen beaktas dessutom skulderna för andra enheter som hör till staten i nationalräkenskaperna än budgetekonomin. Den offentliga skulden påverkas också av kommunernas underskott och lokalförvaltningens skuldtagningsbehov som härletts från det. Hittills har socialskyddsfonderna inte haft någon skuld, men i föl var Arbetslöshetsförsäkringsfonden tvungen att ta lån på grund av de växande arbetslöshetsförmånerna och låntagningen fortsätter i år.

Till den offentliga skulden räknas också vissa andra poster, till exempel de lån som det europeiska finansiella stabiliseringsinstrumentet beviljat biståndstagarländerna, säkerheter som hänför sig till derivatavtal som använts för hanteringen av statens skuldportföljd, skulder som hänför sig till statens livscykelprojekt, kärnavfallshanteringsfondens kapitel och de mynt som är i omlopp. Från den offentliga skulden elimineras skulderna mellan olika offentliga samfund. Den största interna skuldposten är arbetspensionsanstaltarnas placeringar i statliga skuldpapper.

De offentliga sektorns skuld i relation till BNP ökade med 3,7 procentenheter 2014. I den bifogade tabellen specificeras de faktorer som bidragit till förändringen i den offentliga sektorns skuldförhållande. Med hjälp av tabellen förklaras sambandet mellan de offentliga samfundens saldo och förändringen i skuldförhållandet i nationalräkenskaperna. I tabellen betyder plustecken att faktorn har en ökande inverkan på skuldförhållandet medan minus-tecken betyder att faktorn inverkar minskande på skuldförhållandet.

Tabell 17. Ändringen av de offentliga samfundens skuldförhållande och faktorerna som påverkar det

	2013	2014	2015**	2016**	2017**	2018**	2019**
Skuldförhållandet, % av BNP ¹⁾	55,6	59,3	62,6	64,3	65,8	66,4	66,6
Ändring av skuldförhållandet	2,7	3,7	3,3	1,7	1,5	0,6	0,2
Faktorer som påverkar ändringen av skuldförhållandet							
Primära finansiella balans	1,3	2,1	2,2	1,7	1,3	0,8	0,1
Ränteutgifterna	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,2
Ändring av BNP-beloppet	0,6	0,2	-0,1	-0,8	-0,9	-0,8	-0,8
Ändring av priser på BNP	-1,5	-1,0	-0,3	-0,8	-1,0	-1,2	-1,3
Anskaffning av finansieringsmedel (netto)	1,8	1,7	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0
Andra faktorer ²⁾	-0,8	-0,5	-0,8	-0,7	-0,1	-0,3	-0,1

¹⁾ Den offentliga skulden består på grund av statistikreformen av en prognos även åren 2011, 2012 och 2013. Se ramen på sida 70.

²⁾ Andra faktorer inkluderar effekten av statens privatiseringsinkomster, utlåning, samt faktorer som har samband med värderingen av inkomster och utgifter.

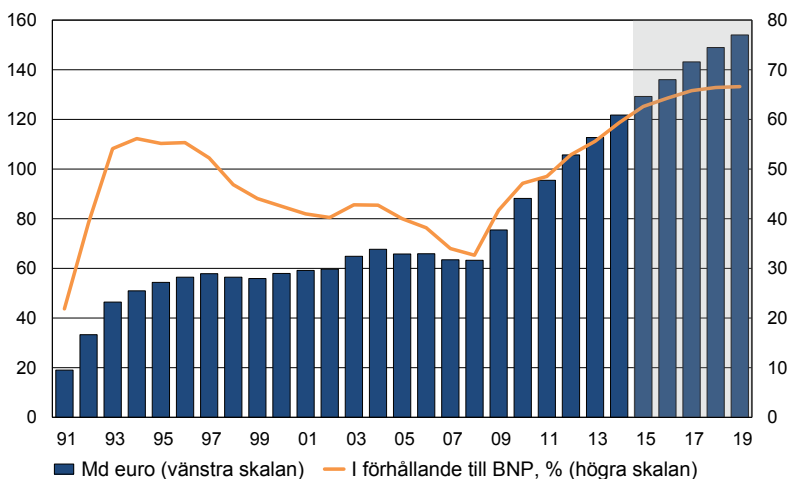
Plusmärkt effekt höjer och minusmärkt effekt sänker skuldförhållandet.

Den primära balansen (inkomsterna minus utgifterna exklusive ränteutgifterna) uppvisade ett underskott i fjol, vilket bidrog till skuldökningen med 2,1 procentenheter. Ränteutgifterna ökade skuldförhållandet med 1,2 procentenheter. När skulden sätts i relation till BNP, minskar ökat BNP-värde skuldförhållandet. År 2013 krympte BNP:s volym vilket ökade skuldförhållandet något, men prisökningen sänkte det med 1,0 procentenhet.

Till den offentliga ekonomin räknas även arbetspensionsanstalterna, vars saldo uppvisar ett överskott. År 2014 var överskottet 1,7 % i relation till BNP (i tabellen raden anskaffning av finansieringsmedel (netto)). Eftersom arbetspensionsanstalternas överskott räknas med i de underliggande offentliga finanserna, men inte används för att amortera den offentliga skulden, måste arbetspensionsanstalternas överskott elimineras från de faktorer som påverkar förändringen i skuldförhållandet.

Utöver dessa faktorer minskade statens långivning samt faktorer i anslutning till värderingen av och tidpunkten för inkomsterna och utgifterna den offentliga sektorns skuldförhållande med 0,5 procentenheter 2014.

De offentliga samfundens skuld

Källa: Statistikcentralen, FM

2.2 Statsfinanserna

Statsfinanserna har ända sedan 2009 uppvisat ett anmärkningsvärt stort underskott. År 2014 växte underskottet enligt nationalräkenskaperna till nästan 8 miljarder euro. Inkomsterna ökade med endast 1 % samtidigt som utgifterna ökade tydligt mer. Utgifterna ökade mest av inkomsttransfereringarna till andra sektorer.

I år växer BNP bara 0,2%. Skatteunderlagens svaga tillväxt stödjer inte någon ökning av skatteinkomsterna. Samtidigt gör den växande arbetslösheten att arbetslöshetsutgifterna stiger. De åtgärder för att anpassa utgifterna som tidigare regeringar fattat beslut om minskar dock underskottet i statsfinanserna betydligt. Underskottet minskas också av en engångsöverföring på 500 miljoner euro från Statens pensionsfond.

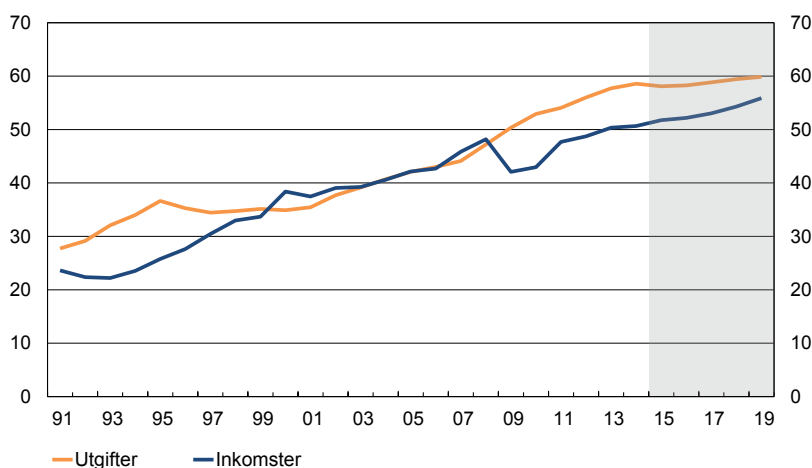
Nästa år fortsätter underskottet att krympa när de anpassningsåtgärder som statsminister Juha Sipiläs regering fattat beslut om börjar verkställas. När den ekonomiska tillväxten så småningom kommer i gång sätter även den farten på skatteinkomstökningen.

På medellång sikt ökar utgifterna mycket måttligt historiskt sett. Ökningen dämpas i synnerhet av de anpassningsåtgärder som riktas mot utgifterna. Samtidigt ökar inkomsterna relativt stabilt. Trots anpassningsåtgärderna förblir det statsfinansiella läget svagt och underskottet beräknas vara knappt 4 miljarder euro 2019.

I slutet av fjolåret var statsskulden 95 miljarder euro. Eftersom budgeterna under prognosperioden uppvisar underskott, fortsätter staten att skuldsätta sig. Under prognosperioden ökar statsskulden med cirka 25 miljarder euro. Skuldökningen i relation till totalproduktionen avtar dock före 2019.

Statens borgensförbindelser är inte utgifter och de syns inte i statsbudgeten eller nationalräkenskaperna. Beloppet av statens borgensförbindelser har ökat snabbt de senaste åren. Totalt uppgick statens borgensstock till 43 miljarder euro i slutet av det andra kvartalet i år.

Statens inkomster och utgifter
md euro

Källa: Statistikcentralen, FM

Tabell 18. Statsförvaltning¹

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	md euro					
Direkta skatter	11,8	12,2	12,6	13,0	13,2	13,6
Skatter på produktion och import	28,1	29,3	29,5	29,6	30,2	30,6
Skatter och socialskyddsavgifter totalt ²	40,5	42,2	42,6	43,3	44,1	45,0
Övriga inkomster ³	8,5	8,7	8,6	9,1	8,9	9,0
erhållna räntor	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4
Inkomster totalt	49,0	50,8	51,2	52,4	53,0	54,0
Konsumtionsutgifter	12,9	13,7	13,8	13,8	14,0	14,3
Subventioner och övriga transfereringar	36,1	37,5	38,1	37,9	37,9	38,1
till övriga offentliga samfund	24,5	25,5	25,9	25,8	26,2	26,6
Ränteutgifter	2,7	2,4	2,5	2,4	2,3	2,3
Kapitalavgifter ⁴	4,6	4,5	4,8	4,7	4,8	5,1
Avgifter totalt	56,3	58,2	59,1	58,7	59,1	59,8
Nettoutlåning (+) / nettouplåning (-)	-7,3	-7,4	-7,9	-6,3	-6,1	-5,8
Primärt överskott ⁵	-5,1	-5,4	-5,8	-4,3	-4,1	-3,8

¹ Enligt nationalräkenskaperna.² Kapitalskatter inkl.³ Inkl. mottagna kapitaltransfereringar (kapitalskatter exkl.) och förslitning av fast kapital.⁴ Bruttobildning av kapital och kapitaltransfereringar.⁵ Nettoutlåning exkl. nettoränteutgifter.

2.2.1 Utgifterna inom statsfinanserna

Utgifterna inom statsfinanserna enligt nationalräkenskaperna ökade med 1,5 % i fjol, det vill säga cirka 0,9 miljarder euro. Statens utgifter i relation till BNP har varit cirka 28 % de senaste åren. På tio år har de nominella totala utgifterna ökat med 18 miljarder euro, det vill säga 44 %.

I år och de närmaste åren beräknas statens utgifter öka mycket långsamt till följd av de föregående och den nuvarande regeringens anpassningsåtgärder. De anpassningsåtgärder på budgetens utgiftssida som gäller 2015 är större än i fjol och de totala utgifterna beräknas krympa för första gången sedan 2000. Utgifterna förutspås inte öka just alls under hela valperioden och i relation till BNP sjunker de med ett par procentenheter. Utöver anpassningsåtgärderna begränsas utgiftsökningen också av mindre prisjusteringar än tidigare av budgetens ramutgifter.

Över hälften, 31 miljarder euro, av statens utgifter är överföringsutgifter, särskilt till kommunerna och socialskyddsfonderna, men också till sammanslutningar som inte eftersträvar vinst samt EU-avgifter och utvecklingsbistånd till utlandet. Nästan en fjärdedel av utgifterna, 14 miljarder euro, går till konsumtion, det vill säga arbetskraftskostnader och anskaffningar av produktionsinsatser. Andra stora utgiftsobjekt är betalda subventioner samt förmögenhets- och investeringsutgifter.

Ränteutgifterna har länge förblivit mycket måttfulla tack vare den låga allmänna räntenivån och den goda rankingen, trots att statsskulden har ökat kännbart sju år i rad. Enligt nationalräkenskaperna var ränteutgifternas andel av de totala utgifterna i fjol 4,2 %, då motsvarande siffra 1997 som högst var över 16 %. Skulden fortsätter att växa varje år på medellång sikt och ränteutgifterna väntas öka mera kännbart när räntenivån så småningom stiger.

Budgeten för 2016 och ramarna för statsfinanserna

Budgetpropositionen för 2016 baserar sig på den så kallade tekniska ramen från april 2015 samt statsminister Sipiläs regeringsprogram från maj 2015. Utgifterna inom statens budgetekonomi är sammanlagt cirka 54,1 miljarder euro 2016. Utgifterna minskar med cirka 0,3 miljarder euro jämfört med vad som budgeterades för 2015 (inklusive tilläggsbudgetförslagen). I budgetpropositionen har beaktats de utgiftsbesparingar och höjningar av avgiftsinkomsterna som linjerats i regeringsprogrammet, och deras nettoinverkan på statsbudgeten är cirka 0,8 miljarder euro 2016. Å andra sidan höjs utgiftsnivån av de satsningar på spetsprojekt under valperioden som regeringen beslutat om (cirka 0,3 miljarder euro). Jämfört med 2015 ökar utgifterna också av vissa andra faktorer, så som växande utgifter på grund av asylsökande, tilläggsutgifter till följd av justeringen av kostnadsfördelningen mellan kommunerna och staten, statens växande pensionsutgifter samt försvarsmaktens växande materielanskaffningar till följd av ändrade tidtabeller och tilläggsatsningar. Ränteutgifterna för statsskulden är cirka 1,6 miljarder euro, vilket är på samma nivå som det nuvarande året.

År 2016 beräknas inkomsterna inom budgetekonomin (exklusive upplåningen) vara cirka 49,1 miljarder euro och skatteinkomsterna cirka 40,8 miljarder euro. Inkomsterna inom budgetekonomin är på samma nivå jämfört med vad som budgeterades för 2015 (inklusive tilläggsbudgetförslagen). I inkomststaterna har beaktats de ändringar i beskattningsgrunderna som beslut fattats om i statsminister Sipiläs regeringsprogram, och som syftar till att stärka tillväxten, företagandet och sysselsättningen. I enlighet med regeringsprogrammet förskjuts tyngdpunkten i beskattningen från arbete och företagande till särskilt miljöskatter. Beskattningen för låg- och medelinkomsttagare lättas upp genom att arbetsinkomststavrdraget höjs. Tobaksskatten, avfallsskatten samt beskattningen av bränsle för eldning, kraftverk och arbetsmaskiner höjs. Under ramperioden justeras förvärvsinkomstbeskattningen varje år i motsvarighet till höjningen av inkomstnivån och/eller inflationen. Fordonsskatten höjs och för registrerade båtar och motorfordon införs en ny årlig skatt. Bilbeskattningen lättas upp. De nya ändringar i skatteinkomsterna som regeringen föreslår sänker nettoinkomsterna inom budgetekonomin med 0,1 miljarder euro 2016.

Inkomster, utgifter och jämvikt inom statens budgetekonomi, miljarder euro

	2015 tilläggs- budgetprop. III	2016 budgetprop.	2017**	2018**	2019**
Inkomster	49,1	49,1	49,4	50,8	51,7
Utgifter	54,4	54,1	55,2	55,7	55,7
Jämvikt	-5,3	-5,0	-5,9	-4,9	-4,0

Ramen för valperioden 2016–2019

Regeringen fortsätter med förfarandet med en utgiftsram för statsfinanserna. Genom utgiftsregeln säkerställs en ansvarsfull och långsiktig utgiftspolitik som främjar ekonomisk stabilitet. Ramen omfattar cirka 80 % av budgetutgifterna. Utanför ramen står de utgifter

som förändras i enlighet med konjunkturerna och finansieringsautomatiken, till exempel utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa, lönegarantin, bostadsbidraget samt statens andel av utgifterna för utkomststødet. Nämda utgifter räknas ändå in i ramen i fråga om utgiftseffekterna av de ändringar som företagits i grunderna för dem. Utanför ramen stannar dessutom bland annat ränteutgifterna för statsskulden, momsutgifterna, finansplaceringarna samt de utgifter där staten fungerar som teknisk förmedlare av finansieringsandelar från utomstående.

Som bilaga till regeringsprogrammet finns en utgiftsregel för hela valperioden som styr utvecklingen av utgifterna inom statens budgetekonomi. Regeringen har fastställt den reella

ramen för statsfinanserna för 2016–2019 i sin plan för de offentliga finanserna den 28 september 2015. Grunden för valperiodens ram utgörs av utgiftsnivån enligt det så kallade tekniska rambeslut som den föregående regeringen fattade den 2 april 2015, och jämfört med den sjunker statens utgifter som omfattas av ramen med cirka 1,3 miljarder euro på 2019 års nivå. Utgiftsramen för statsfinanserna har ansetts med beaktande av de utgiftsbesparingar under valperioden som man kommit överens om i rambesluten.

Utgifterna inom budgetekonomin för 2016–2019 har jämfört med det så kallade tekniska rambeslutet från våren 2015 sänkts med cirka 0,3 miljarder euro för 2016, uppgått med cirka 0,1–0,3 miljarder euro för 2017–2018 men sänkts med cirka 0,4 miljarder för 2019. Sänkning av utgifterna beror på de utgiftsbesparingar som regeringen beslutat om. Å andra sidan ökar insatserna för spetsprojekten utgifterna under åren 2016–2018. Dessutom har de utgifter som är konjunkturrelaterade liksom även den kompensation som betalas till kommunerna för ändringar av skatteinkomster ökat. Under ramperioden 2016–2019 sjunker förvaltningsområdenas utgifter reellt med i medeltal cirka 0,1 % per år, när de strukturella ändringarna har beaktats. Nominellt ökar förvaltningsområdenas utgifter med i medeltal cirka 0,6 % per år.

Inkomsterna under ramperioden beräknas öka med i medeltal cirka 1½ %. Skatteinkomsterna beräknas öka med i medeltal cirka 2½ % per år under ramperioden. Utgångspunkt för de uppskattade inkomsterna i statens budgetekonomi är en uppskattning av samhällsekonomin utveckling på medellång sikt. Inkomsterna inom budgetekonomin för 2016–2018 har ökat jämfört med det så kallade tekniska rambeslutet från våren 2015. För året 2019 har inkomsterna sänkts. Inkomstposterna har sjunkit eftersom de ekonomiska utsikterna har försämrats. Framförallt den tilläggsfinansiering som fås genom utdelningsinkomster och inkomster av försäljning av aktier och som anknyter sig till spetsprojekten som regeringen beslutat om ökar inkomstposterna under åren 2016–2018.

Faktorer som bidragit till förändringen i jämvikten hos statens budgetekonomi jämfört med den tekniska Planen för de offentliga finanserna / rambeslutet våren 2015, miljarder euro

	2016**	2017**	2018**	2019**
Jämviktskalkyl, Planen för de offentliga finanserna, 2.4.2015	-6,0	-6,2	-5,6	-5,3
Sparåtgärder och tillägg (netto) enligt regeringsprogrammet som riktar sig mot utgifterna inom statsfinanserna, exkl. Finansinvesteringar	0,7	1,0	1,2	1,5
Regeringens satsningar på s.k. spetsprojekt	-0,3	-0,6	-0,5	0,0
Förändring i finansplaceringsutgifter (bl.a. biståndslån, spetsprojekt)	-0,2	-0,2	-0,3	-0,2
Kompensation för kommunernas förlorade skatteinkomster i statsandelarna	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3
Ökning av konjunkturrelaterade utgifter	0,0	0,0	-0,2	-0,2
Förändring i de uppskatte ränteutgifterna för statsskulden	0,0	0,0	-0,1	-0,3
Annan förändring (netto), bl.a. justering nedåt av priskorrigeringen av utgifter p.g.a. indexfrysningar	0,1	-0,2	0,2	1,0
Nya ändringar i beskattningsgrunderna (netto, inkl. justering av förtjänstnivåindex vid beskattningen av förvärvsinkomster för år 2016)	-0,1	-0,2	-0,4	0,0
Ändrade uppskattningar av blandade inkomster och ränte- och dividendinkomster (inkl. regeringsprogrammets sparåtgärder mot avgifter o.d. inom statsfinanserna samt finansieringen av spetsprojekten)	0,8	0,4	0,8	0,2
Andra faktorer som påverkat de uppskattade inkomster (inkl. uppgifter om influtna belopp och den nya konjunkturprognosen)	0,0	-0,1	-0,2	-0,4
FÖRÄNDRING TOTALT	1,0	0,3	0,7	1,3
Jämviktskalkyl, budgetprop.2016 och POF 2016–2019 28.9.2015	-5,0	-5,9	-4,9	-4,0

2.2.2 Inkomsterna inom statsfinanserna

Skatteinkomsternas utveckling bestäms i stor utsträckning av den allmänna ekonomiska utvecklingen och dess struktur. Dessutom kan regeringen genom sina beslut påverka beskattningsutfallet och beskattningens struktur. Största delen av statens inkomster består av skatteinkomster. De viktigaste skatteinkomstposterna består av de inkomst- och kapitalinkomster som hushållen betalar, momsen samt den samfundsskatt som företagen betalar.

Ekonomi har inte växt på tre år. Trots detta har skatteinkomsterna i genomsnitt ökat tämligen bra. Tillväxten har främjats av flera ändringar i beskattningsgrunderna. De största höjningarna har företagits inom den indirekta beskattningen. I fjol var den viktigaste ändringen att samfundsskattesatsen sänktes, vilket ledde till att intäkterna av samfundsskatten sjönk.

Den ekonomiska utvecklingen fortsätter att vara svag i år och skatteinkomsterna ökar endast något. I början av året trädde flera sådana ändringar i beskattningsgrunderna i kraft som den föregående regeringen beslutat om, och som i huvudsak riktade sig mot den indirekta beskattningen. Enligt nationalräkenskaperna beräknas skatteinkomsterna öka cirka 1½ % i år.

Nästa år växer många skatteunderlag snabbare än i år, men fortfarande mycket dämpat historiskt sett. Ändringarna i beskattningsgrunderna lättar upp nettobeskattningen nästa år. Den största ändringen är att arbetsinkomststavrdraget höjs.

På medellång sikt tar ökningen av skatteinkomsterna så småningom fart. Detta förklaras av den snabbare ekonomiska tillväxten samt ändringarna i beskattningsgrunderna.

Viktiga poster inom statens övriga inkomster är förmögenhetsinkomsterna samt transfereringarna från Statens pensionsfond. Statens övriga inkomster står dock för en betydligt mindre del av de totala inkomsterna än skatteinkomsterna.

Tabell 19. Utvecklingsprognos för vissa inkomst- och efterfråganposter som påverkar skattebelagda inkomster och skatteunderlaget 2012- 2018, årlig ändring, %

	2013	2014	2015**	2016**	2019/2016**
	ändring, procent per år				
Skattepliktiga förvärs- och kapitalinkomster	3,1	2,3	2,2	1,8	2
Löne- etc. inkomster	0,8	0,8	0,5	1,5	2
Pensioner och andra sociala förmåner	6,6	4,9	4,3	1,9	2 1/2
Kapitalinkomster	12,6	2,2	8,3	2,6	2 1/2
Förtjänstnivåindex	2,2	1,4	1,1	1,2	1 1/2
Driftsöverskott	0,2	6,1	1,2	3,4	4
Värdet av hushållens konsumtionsutgifter	-0,4	0,3	0,0	1,4	2
Mervärdesskatteunderlaget	0,7	0,1	0,1	1,8	2 1/2
Bensinkonsumtionen	-2	-2,5	-1 1/2	-1 1/2	-1 1/2
Konsumtionen av dieselolja	-0,8	-1,2	1 1/2	1 1/2	1
Elkonsumtionen	2,6	-1 1/4	1	1 1/2	1 3/8
Beskattad alkoholkonsumtion	-4,3	0	-3 1/2	-1	-1
Nyregistrering av personbilar	-7,2	0,8	2,9	1,9	2
Konsumentprisindex	1,5	1,0	-0,1	1,1	1 1/2

Transfereringarna från Statens pensionsfond bestäms så att de årligen täcker 40 % av statens pensionsutgifter. I enligt med föregående regeringars beslut överförs i år ett engångsbelopp på 500 miljoner euro från Statens pensionsfond till statsbudgeten. Statens förmögenhetsinkomster beräknas krympa i år eftersom ränteinkomsterna sjunker och dividendinkomsterna blir mindre.

Skatterna på förvärvs- och kapitalinkomster

De skatter som inflyter på förvärvs- och kapitalinkomster består av intäkterna av den progressiva skatten på förvärvsinkomster, det lätt progressiva skatten på kapitalinkomster samt den källskatt som betalas av begränsat skattskyldiga. Av dessa är utfallet av förvärvsinkomstskatten viktigast. Skatteunderlaget för förvärvsinkomstskatten består till knappt 70 % av löneinkomster, en dryg fjärdedel består av skattepliktiga sociala förmåner och knappt 5 % av andra inkomster, till exempel förvärvsinkomstandelarna av utdelade företagsinkomster. Staten är den enda skattetagaren när det gäller kapitalinkomstskatten, medan de influtna förvärvsinkomstskatterna delas mellan staten, kommunerna och församlingarna.

I år växer löneinkomsterna och övriga skattepliktiga förvärvsinkomster mycket litet, medan kapitalinkomsterna ökat måttligt. I år är beskattningen av förvärvs- och kapitalinkomster inte föremål för några betydande ändringar i beskattningsgrunderna.

År 2016 lättas beskattningen av arbete upp, när arbetsinkomststavadraget höjs. Dessutom lindras beskattningsgrunderna för förvärvsinkomst i motsvarighet till ändringen i förtjänstindex. När skatteunderlagen för inkomst- och kapitalinkomstskatten samtidigt växer dämpat, ökar inte beskattningsutfallet.

Intäkterna av förvärvs- och kapitalinkomstskatten beräknas öka med cirka 3 % per år på medellång sikt. Sysselsättningen förbättras så småningom och löneinkomsterna börjar växa snabbare. Dessutom växer pensionsinkomsterna när antalet pensionärer ökar. I förvärvs- och kapitalskatteprognosen för 2017–2019 är det tekniska bakgrundsantagandet att det årligen görs en indexjustering i beskattningsgrunderna, varigenom det säkerställs att beskattningen av arbete inte skärps till följd av att den allmänna inkomstnivån eller konsumentpriserna stiger.

Tabell 20. Vissa ändrade skatteunderlagsposters inverkan på skatteavkastningen

Skatteslag	Skatteunderlag / efterfrågepost	Ändring	Ändring i skatteavkastningen, mn euro
Förvärvsinkomstskatten	Löneinkomster	1%-enhet	378, varav staten 128 och kommuner 169
	Pensionsinkomster	1%-enhet	117 varav staten 30 och kommuner 76
Kapitalinkomstskatt	Kapitalinkomster	1%-enhet	32
Samfundsskatt	Driftsöverskott	1%-enhet	40, varav staten 28 och kommuner 12
Moms	Värdet av den privata konsumtionen	1%-enhet	118
Bilskatt	Försäljning av nya personbilar, st.	1000 st.	7
Energiskatt	Elkonsumtionen ¹	1 %	10
	Bensinkonsumtionen	1 %	13
	Dieselsonsumtionen	1 %	14
Alkoholskatt	Alkoholkonsumtionen	1 %	14
Tobaksaccis	Cigarrettkonsumtionen	1 %	7

¹ Exklusive industrin och växthusen.

Samfundsskatten

Intäkterna av den samfundsskatt som företagen betalar på sitt resultat fördelas från och med 2016 endast mellan staten och kommunerna. Den andel av samfundsskatten som tillfaller församlingarna ersätts med ett indexbundet anslag. Samfundsskattesatsen har under de föregående regeringarnas tid sänkts med sammanlagt 6 procentenheter, vilket har minskat intäkterna av samfundsskatten betydligt.

I år är intäkterna av samfundsskatten skäliga trots den svaga ekonomiska tillväxten. Tillväxten antas bero på att samfundens beskattningsbara inkomst ökade snabbt skatteåret 2014 och den ökande inverkan av detta på skatteintäkterna syns i huvudsak i de förskotts-kompletteringsbetalningar som influtit 2015. Enligt förhandsuppgifterna tycks det även finnas betalningar av engångsnatur bakom tillväxten, och de kan delvis hänföra sig till att samfundsskattesatsen sänktes i början av 2014. De förändringar i beskattningsgrunderna som påverkar intäkterna av samfundsskatten 2015 sänker skatteintäkterna. De viktigaste av dem är att de förhöjda avskrivningarna på produktionsinvesteringar fortsätter 2015–2016 och att rätten att dra av representationskostnader återinfördes.

Nästa år växer verksamhetsöverskottet snabbare, vilket ökar intäkterna av samfundsskatten. Dessutom ökar statens utfall av samfundsskatten snabbare än debiteringen särskilt därför att 2016 upphör den tidsbestämda förhöjda utdelningen av samfundsskatt till kommunerna och församlingarna och församlingarnas utdelning av samfundsskatten överförs till staten.

Åren 2017–2019 förväntas intäkterna av samfundsskatten följa ändringarna och verksamhetsöverskottet och skatteintäkterna öka i medeltal cirka 4 % per år. Den något snabbare tillväxten än verksamhetsöverskottet följer av att de tidsbestämda förhöjda avskrivningarna på produktionsinvesteringar upphör i slutet av 2016.

De indirekta skatterna

Tyngdpunkten i de skattehöjningar som företas av statsminister Juha Sipiläs regering ligger på den indirekta beskattningen. Även de föregående regeringarna har skärpt den indirekta beskattningen de senaste åren.

Det har inträffat många förändringar i bilbeskattningen. I början av året halverades subventionerna för taxibilar och subventionerna för bilar som förs in som flyttgods slopades. Dessutom har regeringen beslutat att lätta upp bilbeskattningen stegvis fram till 2019. Förutom sänkningen av bilskatten minskar skatteintäkterna också av att hushållens konsumtion växer rätt svagt samt av att nya bilar har lägre koldioxidutsläpp.

Fordonsskatten är en tidsbunden skatt, som tas ut i 12 månaders perioder på person-, paket- och lastbilar. Skatteintäkterna av fordonsskatten är relativt stabila. Fordonsskatten höjs 2017. Dessutom införs en ny årlig skatt på registrerade båtar och motorfordon.

Med tanke på skatteintäkterna är momsen viktigast av de indirekta skatterna. Värdet på den privata konsumtionen ökar mycket måttligt under prognosperioden, vilket begränsar momsintäkterna. Momsintäkterna enligt nationalräkenskaperna beräknas öka med i medeltal cirka 2,5 % 2016–2019. När det gäller uppbörden av moms företas två ändringar i beskattningsgrunderna under prognosperioden, vilka gör att skatteredovisningarna av

engångsnatur förskjuts över årsskiftet. Ändringarna hänför sig till små företags möjlighet att övergå till betalningsbaserad momsredovisning 2017, samt till att momsbeskattningen av import överförs från Tullen till Skatteförvaltningen 2018.

Energiskatterna har höjts avsevärt de senaste åren. Ändringar i beskattningsgrunderna som trädde i kraft i början av året är höjningar av koldioxidskatten på fossila bränslen för eldning, kraftverk och arbetsmaskiner, undantagande av gruvindustrins från den lägre elskattesatsen samt upphörande av subventionerna för naturgas. Dessutom sänktes beskattningen av torv och höjdes elskatten. På grund av ändringarna i beskattningsgrunderna ökar energiskatterna avsevärt i år. I början av nästa år höjs avfallsskatten samt koldioxidskatten på bränslen för eldning, kraftverk och arbetsmaskiner.

Intäkterna från andra punktskatter är vanligtvis mycket jämna, om det inte företas några ändringar i skattegrunderna. Tobaksskatten höjdes igen från början av året. Föregående förhöjning genomfördes i början av fjolåret. Tobaksskatten höjs ytterligare stegvis från början av 2016 ända till 2019.

Tabell 21. Beräknade inkomsterna inom budgetekonomin, md euro

	2014 bokslut	2015 inkl. til- läggs- budg.	2016**	2017**	2018**	2019**	2015/2019** ändring på årlig nivå
Beräknade skatteinkomsterna totalt	39,3	39,9	40,8	41,5	42,4	43,9	2
Skatter på grund av inkomst och förmögenhet ¹⁾	12,3	12,6	12,9	13,3	13,7	14,4	3
Skatter och avgifter på grund av omsättning	17,5	17,6	17,8	18,0	18,4	19,2	2
Punktskatter	6,6	6,9	7,1	7,1	7,2	7,2	2
Övriga skatter	2,9	2,8	3,0	3,1	3,1	3,1	1
Inkomster av blandad natur	5,2	6,0	5,3	5,3	5,4	5,5	1 1/2
Ränteinkomster och vinstredovisningar	2,6	2,8	2,5	2,1	2,6	2,0	-4
Inkomstposterna totalt	47,7	49,1	49,1	49,4	50,8	51,7	2

¹ Inkl. Rundradioskatten från och med 2013 (i genomsnitt 500 mn euro per år).

Tabell 22. Verkningarna av de största förändringarna i offentliga samfunds skatteintäkter

	2014	2015	2016**	2017**	2018**	2019**
	miljoner euro					
Förvärvsinkomstskatter	-5	-184	-507	-309	-137	-212
Genomsnittlig höjning av kommunalskatteprocenten	350	101	0	0	0	0
Kapitalinkomstskatt	57	100	51	11	0	0
Samfundsskatt	-935	-85	122	63	-8	0
Andra direkta skatter	141	-122	25	9	-64	-40
Mervärdesskatt	155	21	0	-149	-200	0
Energiskatt	151	267	103	28	-12	49
Andra direkta skatter	222	156	119	113	68	68
Socialskyddsavgifter	621	375	706	209	-5	5

2.2.3 Budgetekonomin och nationalräkenskaperna

I fjol var underskottet i statens budgetekonomi 6,6 miljarder euro och motsvarande underskott enligt nationalräkenskaperna 7,9 miljarder euro. Åren 2010-2013 var underskottet enligt nationalräkenskaperna mindre än budgetekonomins. Därmed kan saldot enligt budgetekonomin och enligt nationalräkenskaperna avvika stort från varandra och avvikelsen kan gå i olika riktning olika år.

Den kanske största skillnaden mellan budgetens nettofinansieringsbehov och räkenskapernas nettokreditgivning uppkommer av finansplaceringarna. I statsbudgeten upptas som utgifter olika finansplaceringar, till exempel lån som staten beviljat och aktieförvärv. På inkomstsidan upptas på motsvarande sätt återbetalda lån, aktieförsäljningar och så vidare. I räkenskaperna behandlas dessa som finansiella transaktioner som inte påverkar saldot i statsfinanserna mätt med nettokreditgivningen. Särskilt olika kapitaliseringar är ofta förknippade med svåra tolkningsfrågor. Vissa kapitaliseringar är betalda kapitalöverföringar, som försämrar saldot i räkenskaperna, medan andra tolkas som finansplaceringar som inte påverkar saldot.

Ränteutgifterna enligt räkenskaperna var i fjol 0,7 miljarder euro större än ränteutgifterna i budgeten, vilket i första hand beror på att de betalda räntorna enligt räkenskaperna inte innehåller den minskade inverkan på ränteutgifterna som följer av derivatavtal (swappar och futurer) i anslutning till räntorna, till skillnad från statsbudgeten. Genom att använda derivat har Statskontoret i hög grad lyckats minska de faktiska ränteutgifter som betalas från budgeten. I räkenskaperna behandlas derivatavtalen som finansiella transaktioner som inte påverkar saldot.

I nationalräkenskaperna är begreppet staten mer omfattande än budgetekonomin. Till räkenskapsstaten hör förutom budgetekonomin bland annat de statliga fonderna (exklusive Statens pensionsfond), universiteten, fastighetsbolagen, Yle Oy, VTT Ab och Solidium Oy.

En betydande skillnad beror på användningen av överföringsanslag i budgeten. Överföringsanslagen är två- eller treåriga anslag som budgeteras i budgeten för ett år. I nationalräkenskaperna noteras överföringsanslagen enligt deras användning. Nettoinverkan av överförda anslag kan variera stort från år till år.

Varje EU-land rapporterar två gånger per år skillnaderna mellan siffrorna i budgeten och räkenskaperna till Eurostat i samband med underskotts- och skuldrapporteringen. Följande rapporteringsrunda är i slutet av september. I dessa rapporter granskas skillnaderna mellan budgeten och räkenskaperna inte bara för statens del utan också i fråga om andra undersektorer av de offentliga finanserna. Finlands siffror kommer att vara föremål för särskilt intresse, eftersom referensvärdet för underskott har överskridit och referensvärdet för skuld håller på att överskridas.

Tabell 23. Balansen i budgetekonomin och nettokreditgivningen inom statsförvaltningen¹

	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	md euro				
Överskottet (+) / underskottet (-) i budgetekonomin²	-8,4	-6,6	-5,3	-5,0	-5,9
Privatiseringsinkomster (nettoinkomster av aktieförsäljning)	0,1	-0,1	-1,2	-0,9	-0,5
Finansiella placeringar, netto	0,3	-0,7	-0,1	-0,7	-0,6
Inkomstöverskott i enheter utanför budgeten	-0,6	-1,1	-0,2	-0,2	-0,2
Korrigerig av kassa-/prestationsprincipen	0,1	0,4	0,0	0,0	0,0
Övriga korrigeringsposter ³	1,2	0,1	0,4	0,8	1,6
Nettokreditgivningen (+)/-upplåningen (-) inom statsförvaltningen	-7,4	-7,9	-6,3	-6,0	-5,6

¹ Enligt nationalräkenskaperna.

² Innehåller skuldhanteringsutgifter.

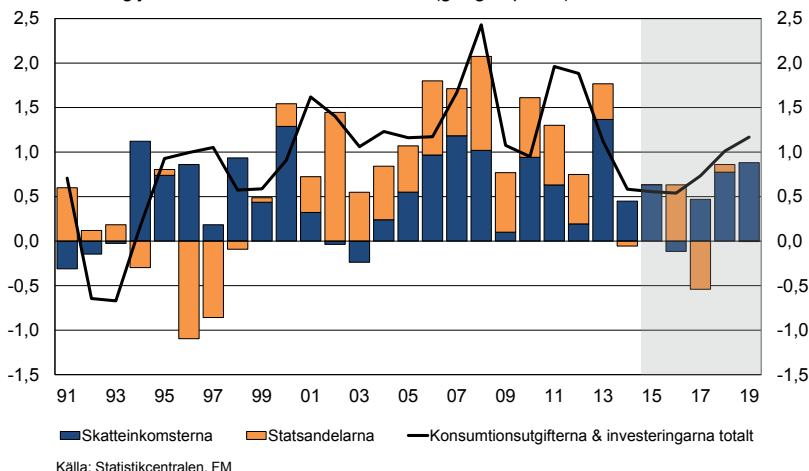
³ Innehåller bl.a. återkallade skulder, omplacerade vinster av direkta utländska placeringar, tilläggsdividender.

2.3 Lokalförvaltningen

Enligt nationalräkenskaperna var underskottet i lokalförvaltningens saldo 0,8 % i relation till BNP. Underskottet ökade något jämfört med föregående år. Den årliga ökningen av konsumtionsutgifterna blev mycket låg i förhållande till utvecklingen under de senaste två decennierna. Ökningen av konsumtionsutgifterna fördröjdes av kommunernas egna anpassningsutgifter samt den mycket låga kostnadshöjningen. Höjningar av kommunal-skatte- och fastighetsskattesatserna gjorde att skatteinkomsterna ökade måttligt i förhållande till konjunkturläget. Lokalförvaltningens saldo försämrades dock av den nedskärning av statsandelarna som genomfördes som ett led i åtgärderna för att anpassa statsfinanserna. Investeringarna fortsatte att öka men ökningen avtog klart jämfört med tidigare år.

I år håller sig lokalförvaltningens underskott på samma nivå som i fjol. Konsumtionsutgifterna ökar fortfarande långsamt, eftersom kostnadsökningen fortsätter att vara mycket måttlig. Kommunerna fortsätter också med sina anpassningsåtgärder, men sparåtgärderna väntas bli något mindre än i fjol. Den genomsnittliga kommunalskattesatsen steg i början av året med en tiondel till 19,84 %. Flera kommuner höjde också sina fastighetsskattesatser. Den ökning av fastighetsskatteintäkterna som beror på att de lagstadgade nedre och övre gränserna höjts stärker dock inte kommunekonomin, eftersom den dras av från kommunernas statsandelar. Den sammantagna effekten av statens åtgärder som påverkar kommunekonomin är försvagande. Den största enskilda åtgärden som påverkar kommunekonomin är den nedskärning av statsandelarna med cirka 190 miljoner euro som genomfördes som ett led i åtgärderna för att anpassa statsfinanserna.

**Kommunernas skatter, statsandelar,
konsumtionsutgifter och investeringar**
ändring jämfört med året innan, md euro (gångse priser)

Skuldsättningen inom lokalförvaltningen fortsätter

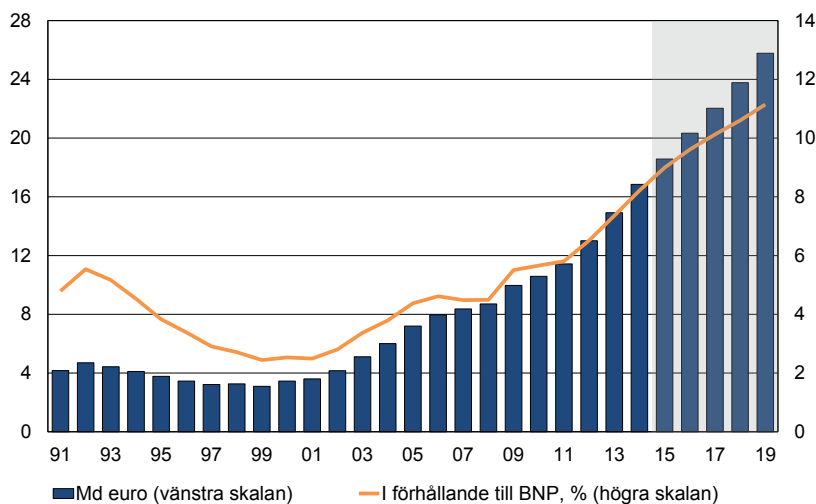
Lokalförvaltningens saldo fortsätter att uppvisa ett klart underskott de kommande åren. Lokalförvaltningens skuld stiger till över 25 miljarder euro före 2019. Utvecklingskalkylen för 2016–2019 har uppgjorts som en tryckkalkyl, där endast de åtgärder för att påverka kommunekonomin som redan preciserats och som ingår i Planen för de offentliga finanserna har beaktats. Kalkylen innehåller inte kommunernas och samkommunernas egna anpassningsåtgärder för 2016–2019. Kommunalskattesatsen har bibehållits på 2015 års nivå.

Kommunernas skatteinkomster ökar försiktigt 2016–2019. Skatteinkomsterna krymper 2016 när den temporära förhöjda utdelningen av samfundsskatten försvinner. Kommunernas skatteinkomster stärks dock på nytt mot slutet av granskningsperioden när sysselsättningsläget förbättras. I kalkylen har beaktats regeringsprogrammets höjning av fastighets-skatten (100 miljoner euro på 2019 års nivå).

Den lagstadgade översynen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna, där grundpriserna samt finansieringen ses över för att motsvara de faktiska kostnaderna, ökar kommunernas statsandelar 2016. Att betalningen av basutkomstskyddet överförs till FPA minskar åter transfereringarna från staten till kommunerna 2017. Överföringen inverkar inte just på lokalförvaltningens nettokreditgivning eftersom de socialbidrag som kommunerna betalar krymper i motsvarande mån.

Regeringsprogrammets anpassningsåtgärder som påverkar kommunekonomin fördröjer ökningen av lokalförvaltningens konsumtionsutgifter 2016–2019. De åtgärder enligt regeringsprogrammet som beaktats i utvecklingskalkylen stärker kommunekonomin med sammanlagt knappt 500 miljoner euro på 2019 års nivå. En stor del av de direkta anpassningsåtgärder som specificerades i regeringsprogrammet har preciserats så pass att de har kunnat beaktas i kommunekonomin utvecklingskalkyl. Det som ännu inte preciserats är

Kommunernas skuld

Källa: Statistikcentralen, FM

Tabell 24. Lokalförvaltningen¹⁾

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	md euro					
Skatter och socialskyddsavgifter totalt	19,4	20,7	21,2	21,8	21,7	22,2
därav kommunalskatt	16,9	17,9	18,2	18,6	18,7	19,1
samfundsskatt	1,2	1,5	1,4	1,6	1,3	1,3
fastighetsskatt	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,7
Övriga inkomster ²⁾	17,9	18,4	18,4	18,4	19,2	18,9
erhållna räntor	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
erhållna transferingar från statsförvaltningen	13,5	13,9	13,8	13,8	14,5	14,1
Inkomster totalt	37,2	39,1	39,6	40,2	40,9	41,1
Konsumtionsutgifter	32,2	33,1	33,6	34,1	34,6	35,4
därav löntagarutgifter	21,4	21,7	21,7	21,7	22,0	22,2
Transfereringar	3,0	3,1	3,1	3,3	3,4	2,7
därav socialförmåner och -bidrag	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	0,7
subventioner och övriga transfereringar	1,5	1,6	1,6	1,8	1,9	1,9
ränteutgifter	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2
Kapitalavgifter ³⁾	4,1	4,5	4,6	4,5	4,6	4,7
Avgifter totalt	39,4	40,6	41,2	41,9	42,6	42,7
Nettoutlåning (+) / Nettouplåning (-)	-2,1	-1,5	-1,7	-1,7	-1,8	-1,7
Primärt överskott ⁴⁾	-2,2	-1,6	-1,8	-1,8	-1,9	-1,8

¹⁾ Enligt nationalräkenskaperna.

²⁾ Inkl. mottagna kapitaltransfereringar och försäkring av fast kapital.

³⁾ Bruttobildning av kapital och kapitaltransfereringar.

⁴⁾ Nettoutlåning exkl. nettoränteutgifter.

incitamentssystemet för den specialiserade sjukvården, reformen av yrkesutbildningen på andra stadiet och de minskade skyldigheterna att planera social- och hälsovårdstjänster. Inte heller det åtgärdsprogram som är under beredning och genom vilket man strävar efter att minska kommunernas uppgifter och förpliktelser med en miljard euro har beaktats. Inte heller effekterna av social- och hälsovårdsreformen har beaktats i utvecklingskalkylen.

Under de kommande årtiondena är kommunekonomin utsatt för ett stort utgiftstryck. Den åldrande befolkningen ökar behovet av hälso- och sjukvårds- samt omsorgstjänster samt investeringar. Samtidigt stiger kostnaderna för enskilda hälso- och sjukvårdsingrepp när behandlingarna utvecklas. Lokalförvaltningens skuld i relation till BNP ökar drastiskt de kommande årtiondena, om utgiftstrycket inte dämpas eller om man inte förbereder sig för det på förhand. De direkta anpassningsåtgärder som beaktats i utvecklingskalkylen fördröjer ökningen av lokalförvaltningens skuldförhållande 2016-2019, men skuldsättningen fortsätter ändå i snabb takt. Med tanke på kommunekonomin stabilitet är det viktigt att de åtgärder som planerats i regeringsprogrammet för att stärka kommunekonomin kan preciseras och genomföras fullt ut och att den eftersträlvande spareffekten uppnås. Det är särskilt viktigt att genomföra strukturella reformer inom bland annat social- och hälsovården, som begränsar det framtida utgiftstrycket. Även kommunerna bör fortsätta med sina egna åtgärder för att stärka kommunekonomin.

Kommunernas bokföring och nationalräkenskaperna

I kommunernas bokföring ligger verksamhetens och investeringarnas kassaflöde nära nationalräkenskapernas nettokreditgivning. Det finns emellertid skillnader mellan nationalräkenskaperna och kommunernas bokföring vad gäller till exempel sektoravgränsningen, begreppen och tidpunkten för noteringarna i bokföringen. De faktorer som påverkar skillnaden mellan verksamhetens och investeringarnas kassaflöde och nettokreditgivningen specificeras i den bifogade tabellen.

De viktigaste skillnaden beror på att sektoravgränsningarna är olika. Kommunernas bokföring granskar kommunekonomin enligt kommunernas ekonomi- och verksamhetsstatistik, det vill säga kommunerna och samkommunerna och deras affärsverk. Den kommunekonomi som beskrivs av kommunernas ekonomi- och verksamhetsstatistik inbegriper inte verksamhet som kommunerna sköter med hjälp av en självständig juridisk person, till exempel i aktiebolagsform. Till lokalförvaltningssektorn enligt nationalräkenskaperna hör däremot sådana kommunägda bolag som betraktas som enheter som i huvudsak betjänar modersamfundet. Exempelvis Länsimetro Oy, som ägs av städerna Esbo och Helsingfors, hör till lokalförvaltningssektorn i nationalräkenskaperna, men omfattas inte av kommunekonomin som beskrivs i kommunernas ekonomi- och verksamhetsstatistik.

I nationalräkenskaperna omfattar lokalförvaltningssektorn kommunernas och samkommunernas verksamhet som saknar en marknad och som i huvudsak finansieras med skattemedel och lokala avgifter. Affärsverk som i huvudsak finansierar sin verksamhet med försäljningsintäkter från andra sektorer, så som vattentjänster, avfallshantering och energiförsörjning samt hamnverksamhet, hänförs därför i nationalräkenskaperna till företagssektorn utanför lokalförvaltningssektorn. Även samkommunen Helsingforsregionens miljöjänster har hänförs till företagssektorn.

Tabell 25. Saldot i kommunernas bokföring och lokal-förvaltningens nettokreditgivning

	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	miljarder euro				
Verksamhetens och investeringarnas kassaflöde	-1,1	-0,1	-1,6	-1,6	-1,5
Nettokreditgivningseffekt från andra än kommuner och samkommuner ¹⁾	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
Effekt av kommuners och samkommuners verksamhet som inte hänförs till lokalförvaltningssektorn	0,1	-2,9	0,1	0,0	0,1
Förvärv och försäljningar av aktier	0,1	2,1	0,1	0,1	0,1
Begreppsskillnader i förmögenhetsutgifter och -inkomster	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Tidsmässiga skillnader	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Övriga skillnader ²⁾	-0,2	-0,3	0,0	0,0	-0,1
Lokalförvaltningens nettokreditgivning (+)/-upptagning (-)	-1,5	-1,7	-1,7	-1,8	-1,7

¹⁾ Bolag som hänförs till lokalförvaltningen men som står utanför statistiken över kommunekonomin samt Ålands land-skapsförvaltning, Kommunförbundet, Kommunarbetsgivarnas och Kommunernas garanticentral

²⁾ Innehåller bl.a. skillnader i kapitalöverföringar och investeringsbidrag

Källa: Statistikcentralen, FM

Begreppet investeringsutgifter skiljer sig åt i statistiken över kommunekonomin och nationalräkenskaperna. I nationalräkenskaperna betraktas förvärv och försäljning av aktier och andelar som finansiella transaktioner och de upptas inte som investeringsutgifter för lokalförvaltningen. I statistiken över kommunekonomin betraktas aktieförvärv åter som investeringar i anläggningstillgångar.

Det finns också begreppsskillnader i fråga om förmögenhetsutgifter och förmögenhetsinkomster. Värdeförändringar hos tillgångar och skulder är inte inkomst eller utgift i nationalräkenskaperna. Därför ingår övriga finansiella intäkter och kostnader enligt kommunernas och samkommunernas resultaträkning (med undantag av dividender och räntor) inte i nationalräkenskapernas nettokreditgivning.

Nationalräkenskaperna och den kommunala bokföringen avviker dessutom i fråga om timingen av bokföringen. Skatteintäkterna i den kommunala bokföringen beskriver skatteinkomster som influtit under kalenderårets gång. I nationalräkenskaperna räknas som årliga skatteintäkter de intäkter som skattemyndigheterna redovisat från februari till utgången av januari nästa år. Målet med detta är att ta i beaktande tidsskillnaden mellan betalad förskottsinnehållning och redovisning.

De bolagiseringar av kommunala affärsverk som genomförts 2014 orsakade en stor skillnad mellan nettoutlåningen och kassaflödena inom verksamheten och investeringarna. Bolagiseringarna hade inte någon inverkan på nettoutlåningen, men kassaflödet inom verksamheten och investeringarna ökade engångsartat. Försäljningen av tillgångarna i bolagiserade affärsverk ökade även aktieförsäljningsinkomsterna i bolag utanför lokalförvaltningssektorn. Bolagiseringen av affärsverk utökade också kraftigt på kommunernas aktieupphandling, med det syns inte i investeringsutgifterna i nationalräkenskaperna.

2.4 Socialskyddsfonderna

2.4.1 Arbetspensionsfonderna

I föl krympte arbetspensionsfondernas överskott till 1,7 % i relation till BNP. Jämfört med 2008 har ordentligt över 2 procentenheter av arbetspensionsfondernas överskott smält bort. Arbetspensionsutgifterna har ökat snabbt de senaste åren när antalet pensionärer växer samt pensionernas medelnivå stiger, eftersom de pensioner som börjar betalas ut är större än de som nu betalas ut. Det försämrade sysselsättningsläget och den avtagande höjningen av inkomstnivån har åter dämpat ökningen av avgiftsinkomsterna, trots att pensionsavgifterna har höjts i snabb takt de senaste åren. Den låga räntenivån har åter minskat pensionsfondernas förmögenhetsinkomster. Trots detta ökade de stigande förmögenhetspriserna framför allt tack vare aktiekurserna värdet på pensionsförmögenheten till över 170 miljarder euro i slutet av 2014.

De ökade antalet pensionärer samt den högre genomsnittsnivån på nya pensioner upprätthåller ökningen av arbetspensionsutgifterna under hela prognosperioden. Den frysning av indexförhöjningen av arbetspensionerna vid 0,4 % 2015 som man beslutade om under ramförhandlingarna våren 2014 fördröjer tillväxten av pensionsutgifterna. Den avtagande inflationen och den förväntade måttliga höjningen av inkomstnivån gör att de årliga indexförhöjningarna av pensionernas hålls vid endast i medeltal drygt 1 % åren 2016–2019. Arbetspensionsutgifterna ökar med i medeltal 4 % under prognosperioden. Pensionsutgifternas förhållande till BNP stiger till över 14 % 2019, då förhållandet fortfarande var 10 % 2008.

Som ett led i en serie av flera på varandra följande höjningar steg arbetspensionsavgifterna åter med 0,4 procentenheter i början av 2015. Förhöjningen fördelades enligt rådande praxis med hälften på arbetsgivarna respektive löntagarna. I samband med avtalet om 2017 års pensionsreform kom arbetsmarknadsorganisationerna också överens om nivån på arbetspensionsavgiften. Man beslöt att skjuta fram den höjning på 0,4 procentenheter som tidigare överenskommits för 2016 till 2017 och att frysa arbetspensionsavgiften på denna nivå av 24,4 % för åren 2017–2019. Enligt Pensionsskyddscentralens långsiktiga kalkyler är denna avgiftsnivå tillräcklig för att finansiera pensionerna även efter 2019, om pensionsreformen genomförs.

Frysningen av pensionsavgiftsnivån på 2017 års nivå krymper pensionsfondernas överskott på medellång sikt, eftersom pensionsreformens sänkande inverkan på pensionsutgiften börjar synas först på 2020-talet. Före det fortsätter pensionsutgifterna att växa i rask takt. Återhållsamma lönehöjningar och sysselsättningens långsamma tillväxt ser till att lönesumman växer dämpat, vilket syns direkt i pensionsavgiftsinkomsternas utveckling. Pensionsfondernas ränte- och dividendinkomster väntas vända i en måttlig tillväxt från och med 2016 när räntorna börjar stiga.

I år minskar arbetspensionsfondernas överskott till 1,0 % i relation till BNP. En bidragande orsak är den extra intäktsföringen av engångsnatur på 500 miljoner euro från statens pensionsfond till staten. Åren 2016–2019 hålls arbetspensionsfondernas överskott i relation till BNP kring 1 %.

Tabell 26. Socialskyddsfonderna ¹

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
	md euro					
Avkastning på placeringstillgångar	3,8	3,7	3,5	3,3	3,6	4,0
Socialskyddsavgifter	25,5	25,9	26,3	26,8	27,8	28,4
arbetsgivarnas avgifter	17,7	17,9	17,9	18,1	18,6	19,0
försäkrades avgifter	7,8	8,0	8,4	8,6	9,1	9,5
Transfereringar från övriga offentliga samfund	12,3	12,9	13,5	13,7	13,5	14,3
Övriga inkomster	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Inkomster totalt	42,0	43,0	43,8	44,4	45,5	47,4
Konsumtionsutgifter	3,6	3,5	3,6	3,6	3,5	3,5
Socialförmåner och bidrag	30,6	32,8	34,5	35,9	36,8	38,4
Övriga utgifter	2,7	2,9	3,0	3,8	3,4	3,5
Avgifter totalt	36,9	39,2	41,1	43,3	43,7	45,4
Nettoutlåning (+) / nettoupplåning (-)	5,2	3,7	2,8	1,1	1,8	2,0
Arbetspensionsanstalterna	4,8	3,7	3,4	2,1	2,3	2,3
Övriga socialskyddsfonder	0,4	0,0	-0,7	-1,1	-0,5	-0,3
Primärt överskott ²	3,5	2,0	1,2	-0,3	0,3	0,2

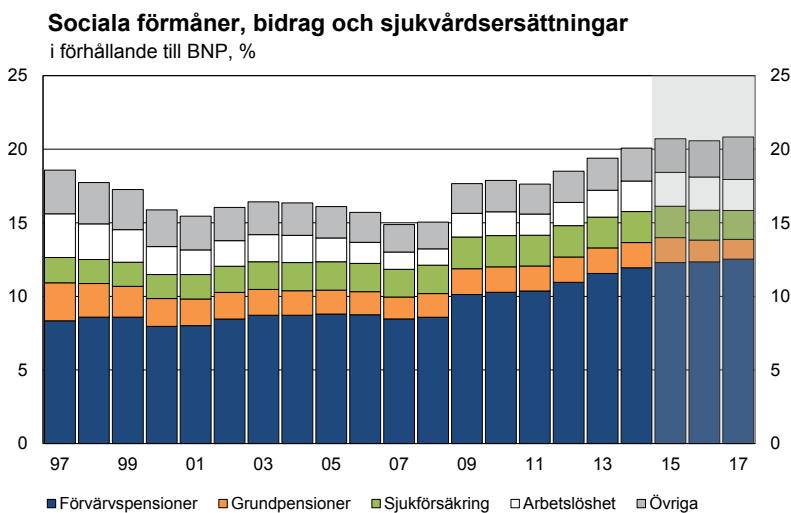
¹ Enligt nationalräkenskaperna.² Nettoutlåning exkl. nettoränteutgifter.

2.4.2 De övriga socialskyddsfonderna

De övriga socialskyddsfonderna består i huvudsak av Folkpensionsanstalten, som ansvarar för grundskyddet, samt Arbetslöshetsförsäkringsfonden, som ansvarar för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa. De övriga socialskyddsfondernas utgifter ökade med 5,9 % 2014. Bakom den snabba utgiftsökningen för andra året i rad låg utgifterna för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa och utgifterna för grundskyddet för arbetslösa, som bägge ökade med 15 %. Sjukförsäkringsutgifterna ökade med 2,1 % i föl, alltså de senaste årens genomsnittstakt. På grund av de växande arbetslöshetsutgifterna uppvisade de övriga socialskyddsfondernas saldo i föl ett underskott på 0,3 % i relation till BNP, trots att statens och kommunernas inkomsttransfereringar till de övriga socialskyddsfonderna ökade med nästan 460 miljoner euro från året innan.

De övriga socialskyddsfonderna fortsätter att uppvisa ett klart underskott i år, eftersom arbetslöshetsutgifterna växer snabbt även i år, med drygt 10 %. Ökningen av arbetslöshetsutgifterna skärs ned i år av den besparing på 50 miljoner euro i utgifterna för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa som gjordes i början av året. Statsminister Sipiläs regering har för sin del linjerat att det under valperioden görs besparingar på sammanlagt 250 miljoner euro i det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa och alterneringsledigheten. Samtidigt väntas arbetslöshetsutgifterna börja minska när sysselsättningsläget så småningom förbättras.

I samband med att man kom överens om löneförhöjningarna under det tredje året av sysselsättnings- och tillväxtavtalet föreslog arbetsmarknadens centralorganisationer att det 2016 görs en ordentlig höjning på 1 procentenhet av arbetslöshetsförsäkringsavgiften, som fördelas med hälften på arbetsgivarna respektive löntagarna. I prognosen har man antagit att förhöjningen förblir i kraft tills vidare och tack vare den når de övriga socialskyddsfondernas ekonomi nära nog jämvikt under prognosperioden. Utan den planerade höjningen av arbetslöshetsförsäkringsavgiften skulle Arbetslöshetsförsäkringsfonden ha skuldsatt sig över den lagstadgade gränsen inom en nära framtid, eftersom utgifterna för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa i år är 50 % större än 2012.

Källa: Statistikcentralen, FM

Från och med år sparar man sammanlagt 51 miljoner euro i sjukförsäkringsutgifterna. Enligt regeringsprogrammet företas det dessutom besparingar på sammanlagt över 300 miljoner euro i sjukförsäkringsutgifterna från och med 2016 och 2017. Besparingar riktas också mot det allmänna bostadsbidraget och bostadsbidraget för pensionärer samt studie-stödet, sammanlagt nästan 200 miljoner euro före 2019. Den enda utgiftsökande åtgärden är att 30 miljoner används för att höja garantipensionerna från och med 2016.

De sociala förmåner och understöd som är bundna till folkpensionsindex höjdes med 0,4 % i början av året, vilket var 0,7 procentenheter mindre än vad den normala inflationsjusteringen skulle ha varit. Med stöd av indexeringsbestämmelserna företas 2016 en liten justering nedåt i folkpensionsindex eftersom konsumentpriserna sjunker i år. Enligt rambeslutet gjordes av regeringen i början av september höjs folkpensionsindex inte 2017–2019. Indexfrysningen gäller dock inte grundutkomststödet, vars utbetalning överförs från kommunerna till FPA i början av 2017. Dessutom slopas barnbidragets och studiestödets indexbindning. Enligt dagens uppskattning minskar de åtgärder som man beslutat om i regeringsprogrammet de övriga socialskyddsfondernas utgifter med sammanlagt över en miljard euro på 2019 nivå. De uppkomna besparingarna syns till stor del som att statens inkomsttransfereringar till de övriga socialskyddsfonderna minskar.

Tabell 27. Socialförsäkringsavgifter och pensionsindex

	2012	2013	2014	2015	2016**	2017**
Socialförsäkringsavgifter ¹⁾						
Arbetsgivare						
Sjukförsäkring	2,12	2,04	2,14	2,08	2,12	2,11
Arbetslöshetsförsäkring	2,32	2,32	2,20	2,33	2,83	2,83
Arbetspensionsförsäkring (ArPL)	17,35	17,35	17,75	18,00	18,00	18,15
Kommunernas pensionsförsäkring	23,60	24,00	23,79	23,65	23,21	22,96
Löntagare						
Sjukförsäkring	2,04	2,04	2,16	2,10	2,09	2,05
Arbetslöshetsförsäkring	0,60	0,60	0,50	0,65	1,15	1,15
Arbetspensionsförsäkring	5,45	5,45	5,85	6,00	6,00	6,25
Pensionärer						
Sjukförsäkring	1,39	1,47	1,49	1,49	1,45	1,42
Pensionsindex						
Arbetspensionsindex	2407	2475	2509	2519	2516	2548
Folkpensionsindex	1565	1609	1630	1637	1630	1630

¹ Årliga medeltal. Arbetsgivaravgifterna samt de försäkrades arbetslöshets- och arbetspensionsavgifter som procent av lönerna. Siffrorna är vägda medeltal.

2.5 Den offentliga ekonomins långsiktiga hållbarhet

Trots anpassningsåtgärderna väntas inte den offentliga ekonomin komma i balans på medellång sikt, även om skulden i relation till BNP börjar växa långsammare före 2019. Den åldrande befolkningen innebär en permanent ytterligare utmaning för balanseringen av de offentliga finanserna, eftersom den gör att pensions-, hälso- och sjukvårds- samt långvårdsutgifterna ökar. Den avtagande produktionsökningen och arbetsinsatsen tillväxtsstopp begränsar åter den ekonomiska tillväxten och därigenom ökningen av skatteinkomsterna.

Det långsiktiga saldot i de offentliga finanserna mäts med hållbarhetsgapet, som är nuvärdet av framtida underskott i de offentliga finanserna. Hållbarhetsgapet berättar hur mycket den offentliga ekonomin borde stärkas på medellång sikt för att skuldsättningen ska vara under kontroll på lång sikt utan tilläggsåtgärder när de åldersrelaterade utgifterna ökar.

Finansministeriets ekonomiska avdelnings kalkyl över de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet görs i enlighet med metoder och beräkningsprinciper som man kommit överens om inom EU. För att uppskatta de åldersrelaterade utgifter används den analysmodell för sociala utgifter (SOME-modellen) som utvecklats vid social- och hälsovårdsministeriet. Kalkylens bakgrundsantaganden (sysselsättning, produktivitet, ränta, inflation) baserar sig på de antaganden som publicerades i slutet av fjolåret i åldranderapporten 2015 från EU:s ekonomisk-politiska kommittés åldrandearbetsgrupp¹.

Enligt antagandena ökar produktiviteten i Finland med i medeltal 1,4 % 2019–2060. Avvikelser från åldranderapporten görs på två punkter: uppskattningen av befolkningsutvecklingen, där Statistikcentralens befolkningsprognos från 2012 används, samt uppskattningen av den ekonomiska utvecklingen 2015–2019, som baserar sig på finansministeriets ekonomiska avdelnings prognos som presenteras i denna publikation.

Hållbarhetsgapet beräknas vara cirka 3½ % i relation till BNP på 2019 års nivå. Beaktandet av de anpassningsåtgärder som linjerats i regeringsprogrammet har höjt uppskattningen av de offentliga finansernas strukturella saldo på 2019 års nivå med cirka 1½ procentenhet i relation till BNP. Den försämrade prognosen för makroekonomins utveckling jämfört med i våras har dock skrivit med samma uppskattning med ungefär ½ procentenhet i relation till BNP. Således har den jämfört med våren förbättrade uppskattningen av den offentliga finansernas strukturella saldo krympt det uppskattade hållbarhetsgapet med cirka 1 procentenhet.

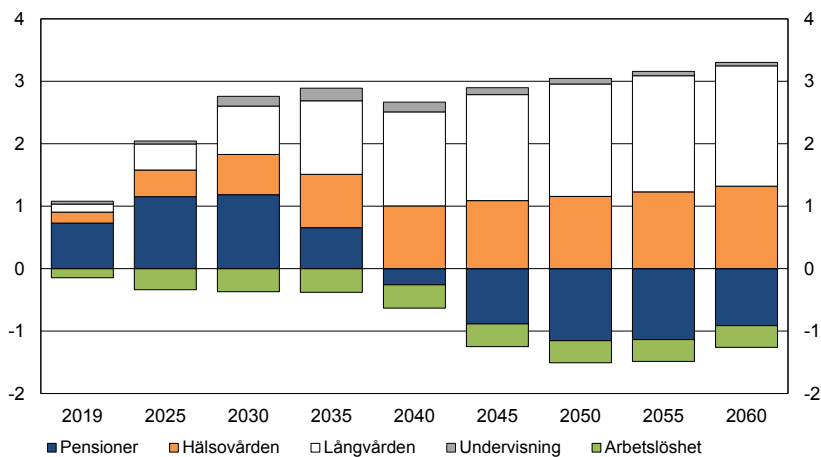
Både i vårens uppskattning och i den föreliggande uppskattningen av hållbarhetsgapet har beaktats den krympande inverkan som den pensionsreform som enligt planerna ska träda i kraft i början av 2017 har på hållbarhetsgapet, och som är ungefär 1 procentenhet. Reformen beräknas både höja sysselsättningsgraden och minska pensionsutgifterna. I kalkylen har inte beaktats de åtgärder på lång sikt som linjerats i regeringsprogrammet för att förbättra de offentliga finanserna.

¹ The 2015 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies, European Economy 8/2014.

Hållbarhetskalkylen är till sin natur en tryckkalkyl, där utvecklingen enligt de nuvarande reglerna projiceras på framtiden med hjälp av befolkningsprognosen samt uppskattningar av de åldersgruppvisa utgiftsandelarna och den ekonomiska utvecklingen på lång sikt. Ju längre man går i tiden, desto större växer sig den osäkerhet som hänför sig till kalkylen, och därför är kalkylen känslig för de tillämpade antagandena. Hållbarhetskalkyler är trots detta nyttiga, eftersom de erbjuder ett konsekvent sätt att analysera framtida utmaningar för de offentliga finanserna och lösningar för att övervinna dem.

Ändring av åldersrelaterade utgifter

från och med 2014, i förhållande till BNP, %

Tabellen har utarbetats med hjälp av social- och hälsovårdsministeriets SOME-modell.

Källa: FM

Bilagetabeller

1. Precisering av prognoserna
2. Utfall och prognoser som utnyttjats i budgetprocessen 2010 - 2014, %-förändring
3. Balansen för tillgång och efterfrågan
4. Samhällsekonominns finansiella jämvikt

1. Precisering av prognoserna¹

	2014				2015**				2016**				2017**			
	eö4	eö1	eö2	eö3	eö4	eö1	eö2	eö3	eö4	eö1	eö2	eö3	eö4	eö1	eö2	eö3
BNP till marknadspris, volymförändring, %	0,1	-0,1	0,0	-0,4	0,9	0,5	0,3	0,2	1,3	1,4	1,4	1,3	-	1,5	1,4	1,4
Konsumtion, volymförändring, %	0,1	-0,1	0,0	0,3	0,3	0,4	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,5	-	0,8	0,7	0,6
Export, volymförändring, %	1,7	-0,4	-0,7	-0,7	3,3	1,5	0,3	0,9	4,2	3,0	3,3	3,0	-	3,5	3,7	3,3
Arbetslöshetsgrad, %	8,6	8,7	8,7	8,7	8,8	8,8	9,3	9,6	8,6	8,6	9,0	9,4	-	8,3	8,7	9,1
Konsumentprisindex, förändring, %	1,1	1,0	1,0	1,0	0,8	0,3	0,1	-0,1	1,7	1,4	1,2	1,1	-	1,7	1,4	1,5
Statens finansiella sparande, i förhållande till BNP, %	-3,2	-3,7	-3,7	-3,9	-2,5	-3,2	-3,1	-3,1	-2,3	-3,1	-2,6	-2,8	-	-2,8	-2,5	-2,6
Offentliga sektorns finansiella sparande, i förhållande till BNP, %	-2,7	-3,2	-3,2	-3,3	-2,6	-3,4	-3,2	-3,4	-2,1	-3,2	-2,5	-2,8	-	-3,1	-2,4	-2,4
Statens skuld, i förhållande till BNP, %	46,6	46,6	46,6	46,4	48,0	48,7	48,7	48,7	48,7	50,2	49,8	49,9	-	51,6	50,8	51,2

¹ Ekonomisk översikt / publiceringstiderna: 17.12.2014 (eö4), 2.4.2015 (eö1), 17.6.2015 (eö2) samt 28.9.2015 (eö3)

Källa: Statistikcentralen, FM

2. Utfall och prognoser som utnyttjats i budgetprocessen 2010 - 2014, %-förändring

	Åren 2010-2014		Genomsnittliga prognosfel	
	Medeltal av prognoser	Medeltal av utfall	Under- eller överskattning av prognosen ¹	Prognosfelets storlek ²
BNP (volym)	1,4	0,8	0,6	2,4
BNP (värde)	3,5	2,9	0,6	2,5
Privata konsumtionen (värde)	3,3	3,6	-0,3	1,9
Bytesbalans, % av BNP	0,5	-0,7	1,2	1,6
Inflation	2,3	2,0	0,3	0,7
Lönesumma	2,9	2,1	0,7	1,3
Arbetslöshetsgrad	8,5	8,2	0,3	0,7
Statsskulden, % av BNP	45,6	43,7	1,9	1,9
Statens nettoutlåning, % av BNP	-3,9	-4,0	0,1	0,7
Den offentliga ekonomins nettoutlåning, % av BNP	-2,0	-2,3	0,3	1,2

Jämförelsen av prognoserna införs i de preliminära nationalräkenskaperna i mars/juli. Medeltalet för de fem senaste åren har beräknats utifrån vårens och höstens prognoser om budgetåret.

¹ Indikatoren för under- eller övervärdering är det genomsnittliga prognosfelet.

² Medeltalet av felens absoluta värde anger prognosfelens genomsnittliga storlek, oberoende av felens riktning.

3. Balansen för tillgång och efterfrågan, miljoner euro

	Löpande priser					
	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
Bruttonationalprodukt till marknadspris	199 793	202 743	205 178	206 474	211 609	217 642
Import av varor och tjänster	81 764	80 624	79 392	78 524	82 043	86 220
Totalutbud	281 557	283 367	284 570	284 998	293 652	303 862
Export av varor och tjänster	78 881	78 979	77 810	78 275	81 391	85 500
Konsumtion	157 790	161 622	164 523	166 335	169 027	172 309
privat	109 108	111 311	113 621	114 820	117 058	119 493
offentlig	48 682	50 311	50 902	51 515	51 969	52 816
Bruttobildning av realkapital	44 489	42 805	41 608	41 332	44 210	47 013
privat	36 537	34 415	33 225	32 792	35 439	38 118
offentlig	7 952	8 390	8 383	8 541	8 770	8 896
Totalefterfrågan	281 160	283 406	283 941	285 943	294 628	304 822
	Fasta priser, referensår 2010; ej adderbara					
	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
Bruttonationalprodukt till marknadspris	189 173	187 052	186 295	186 725	189 122	191 698
Import av varor och tjänster	75 433	75 461	75 485	75 312	77 883	80 585
Totalutbud	264 662	262 585	261 848	262 116	267 019	272 228
Export av varor och tjänster	74 718	75 576	75 010	75 686	77 957	80 553
Konsumtion	147 682	147 731	148 174	149 295	150 065	151 025
privat	102 815	102 489	103 015	104 059	104 913	105 724
offentlig	44 867	45 234	45 156	45 239	45 164	45 318
Bruttobildning av realkapital	41 669	39 485	38 163	37 662	39 692	41 354
privat	34 246	31 800	30 544	29 936	31 847	33 535
offentlig	7 421	7 679	7 611	7 715	7 837	7 813
Totalefterfrågan	264 452	263 193	262 705	262 178	267 082	272 292

4. Samhällsekonomin finansiella jämvikt

	2010	2011	2012	2013	2014
	i förhållande till BNP, %				
Bruttoinvesteringar	21,9	22,2	22,3	21,1	20,3
hushåll och icke vinstsyftande samfund	6,5	6,6	6,5	6,2	5,9
företag och kreditinstitut	11,8	11,9	11,8	10,8	10,3
offentliga samfund	3,7	3,8	4,0	4,1	4,1
Bruttosparande ¹⁾	23,2	22,1	20,7	19,4	18,5
hushåll och icke vinstsyftande samfund	5,7	4,7	4,5	4,9	4,1
företag och kreditinstitut	16,4	14,6	14,3	13,0	13,6
offentliga samfund	1,1	2,8	1,9	1,5	0,8
Finansiellt överskott	1,5	-1,4	-1,8	-1,7	-2,1
hushåll och icke vinstsyftande samfund	-1,0	-2,2	-2,3	-1,6	-1,9
företag och kreditinstitut	5,2	1,8	2,6	2,2	2,8
offentliga samfund	-2,6	-1,0	-2,1	-2,5	-3,3
Statistisk differens	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,4

¹⁾ Inklusive kapitalöverföringar, netto

FINANSMINISTERIET

Snellmansgatan 1 A
PB 28, 00023 STATSRÅDET
Telefon 0295 160 01
Telefax 09 160 33123
www.finansministeriet.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-251-711-1 (pdf)

September 2015